

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมตามแนวคิดกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ของคณะกรรมการบริหาร ตำบลปฎี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์
- ๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมตามแนวคิดกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

๒.๑.๑ ความหมายของสวัสดิการสังคม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับความหมายของสวัสดิการสังคม มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

เอนไซโคลพีเดีย ออฟ โซเชียล เวิร์ค (Encyclopedia of Social Work) (อ้างถึงใน พรอนันต์ กิตติมันคง) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคมหรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่ม และชุมชน^๑

วอลเตอร์ (Walter) (อ้างถึงใน มลฤดี ศรีสุข) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อส่งเสริมสวัสดิการสังคมโดยตรงแก่ประชาชนในด้านความต้องการที่อยู่อาศัยในเรื่องครอบครัวและอนามัยเด็ก การปรับสังคมการใช้เวลาว่าง มาตรฐานการครองชีพและความสัมพันธ์ทางสังคมและในส่วนด้านการบริการทางสวัสดิการสังคมให้ปฏิบัติเกี่ยวกับบุคคล กลุ่ม ชุมชนและสังคม ซึ่งบริการเหล่านี้จะรวมถึงการดูแล การรักษาและการป้องกันด้วย^๒

โรเบิร์ต เอท.อล. (Robert et.al.) (อ้างถึงใน มนฤดี ศรีสุข) ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคมหมายถึง การปฏิบัติจัดทำทั้งหลายไม่ว่าโดยส่วนราชการหรือเอกชนเป็นการปฏิบัติ

^๑ พรอนันต์ กิตติมันคง, “การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗).

^๒ มลฤดี ศรีสุข, การบริหารงานสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดชลบุรี, (ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

จัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มชน ชุมชนให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพและสังคมที่น่าพึงใจ โดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป^๓

Edmund & Nathan (อ้างถึงใน มนฤดี ศรีสุข) ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมไว้ว่า เป็นการปฏิบัติงานซึ่งเป็นระบบรวบรวมไว้ว่า เป็นการปฏิบัติงานซึ่งเป็นระบบรวบรวมวิถีทางแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมและเศรษฐกิจซึ่งจะสะท้อนให้แก่ค่านิยมทางสังคมและใช้ความรู้ความชำนาญที่ได้ฝึกปฏิบัติมาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ^๔

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่า เป็นระบบการจัดบริการทางสังคม เกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน มีคุณภาพชีวิต และพึ่งตนเองได้ทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม ตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ^๕

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง การให้สิ่งที่เอื้ออำนวยให้ผู้ทำงานมีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและ สะดวกสบาย^๖

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ให้ความหมายสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการและบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมทุกระดับ^๗

เรณู โชติติลภ ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่า เป็นความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไปทุกด้าน เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม และพัฒนาบุคคล และกลุ่มต่างๆ พื้นฐานในเรื่อง

^๓ อ้างแล้ว, หน้า ๘.

^๔ อ้างแล้ว, หน้า ๘.

^๕ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖, (สำนักงานปลัดกระทรวง: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^๖ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑๔๓.

^๗ กรมการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ปัญหาสังคมสู่แผนพัฒนาสังคมและแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคม, (กรุงเทพมหานคร :นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๓๙), หน้า ๑.

สวัสดิการสังคม จะต้องประกอบด้วย มีหลักประกันรายได้ต่ำ มีการจัดหาบ้านช่องที่พักอาศัยของประชาชน มีบริการในเรื่องสุขภาพของประชาชน มีระบบการประกันสังคม^๙

สุภัทรา แก้วชาญศิลป์ ได้กล่าวถึง สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน และความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐานเพื่อเป็นการพัฒนาสังคมในระดับมาตรฐาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยที่การดำเนินการสวัสดิการสังคมจะต้องประกอบด้วยสถาบันทางสังคมและบุคลากรในหลากหลายวิชาชีพ หรือสหวิชาชีพเป็นผู้ปฏิบัติในแต่ละด้านที่จะส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมมีมาตรฐานและมีคุณภาพ^๙

วิยะดา ตีระแพทย์ ได้กล่าวถึง สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยรัฐบาล และเอกชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ให้มีมาตรฐานในการดำรงชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและการดำเนินงานสวัสดิการสังคม จะต้องอาศัยสถาบันทางสังคมและบุคลากรหลากหลายสาขาวิชาชีพ หรือสหวิชาชีพ เป็นผู้ร่วมมือกันทำงานในแต่ละด้านเพื่อนประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในสังคม^{๑๐}

สุรรัตน์ ก้านบัวแก้ว ได้กล่าวถึง สวัสดิการสังคมเป็นการตอบสนองต่อความต้องการทั้งกับบุคคลธรรมดาและบุคคลที่มีปัญหาซึ่งก็คือ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมต่าง ๆ นั้นเอง ส่วนลักษณะของการบริการนั้นในประเทศที่กำลังพัฒนายังมีความหมายถึงการช่วยเหลือในด้านต่างๆ รวมทั้งการจัดการศึกษาและปัจจัย ๔ เท่าที่จำเป็นให้ผู้รับบริการเท่านั้น^{๑๑}

ลือพงษ์ บัวเพชร ได้กล่าวถึง สวัสดิการสังคม หมายถึง โครงการสาธารณะด้านสวัสดิการแก่ประชาชนเพื่อเตรียมหามาตรการช่วยเหลือสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค สถานศึกษา สถานพยาบาล รวมทั้งการหามาตรการป้องกันและส่งเสริมระบบสวัสดิการต่างๆ ให้ดีขึ้น^{๑๒}

วิจิตร ระวังวงศ์ (อ้างถึงใน มณีนีฉัตร มาสมภพ) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขาไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคมคือประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

^๙ เรณู โชติติลล, “พื้นฐานในเรื่องสวัสดิการสังคม”, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๒๓), หน้า ๓๔.

^๙ สุภัทรา แก้วชาญศิลป์, “การจัดสวัสดิการสังคมในชุมชนแออัด”, ผลงานเพื่อเสนอพิจารณาให้ดำรงตำแหน่ง เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๙ (ชช). (กรมประชาสงเคราะห์: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐.

^{๑๐} วิยะดา ตีระแพทย์, “การนำนโยบายถ่ายโอนงานของสวัสดิการสังคมสู่การปฏิบัติงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล”, วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒).

^{๑๑} สุรรัตน์ ก้านบัวแก้ว, “การจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กถูกทอดทิ้งในทัศนะของนักสังคมสงเคราะห์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒).

^{๑๒} ลือพงษ์ บัวเพชร, “รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้รับงานไปทำที่บ้าน” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, ๒๕๔๓).

ความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกัน งานสวัสดิการสังคมไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังกินความรวมถึงมาตรการป้องกันและส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญ สวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของงานพัฒนาสังคม^{๑๓}

จากการศึกษาเอกสารเรื่องความหมายของสวัสดิการสังคม จึงสรุปความได้ว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคม เกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการสิทธิ ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชน

๒.๑.๒ รูปแบบของสวัสดิการสังคม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของสวัสดิการสังคม มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ให้ความหมายของรูปแบบของสวัสดิการสังคม ว่า รูปแบบของสวัสดิการสังคม หมายถึง รูปแบบสวัสดิการที่เกิดจากการจัดสวัสดิการมากกว่า ๑ รูปแบบขึ้นไป ถือเป็นรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order Model) ของนักคิดสวัสดิการสังคมทั่วโลกที่เชื่อว่า หลังยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ระบบสวัสดิการสังคมในอดีตที่ผ่านมาต้องปรับตัวใหม่ เนื่องจากความหลากหลายของชนเผ่า เชื้อชาติ วัฒนธรรมมีมากขึ้น การจัดสวัสดิการในรูปแบบนี้จึงให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน (Welfare for Alls) ภายใต้หลักการสิทธิ ความเท่าเทียม ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความต้องการของประชาชน เป็นรูปแบบที่ทำให้ภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม เป็นธรรม ทั่วถึง เท่าเทียม มีมาตรฐาน เป็นรูปแบบที่มีความหลากหลาย เป็นสวัสดิการแบบทางเลือกให้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมถือว่าเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการจัดสวัสดิการสังคม ทำให้เกิดรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมทางเลือกที่มีมากกว่า ๑ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบรัฐสวัสดิการ รูปแบบสวัสดิการสังคมพหุลักษณะ รูปแบบสวัสดิการสังคมประชานิยม รูปแบบสวัสดิการสังคมท้องถิ่น และรูปแบบสวัสดิการสังคมเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

รูปแบบการจัดสวัสดิการมี ๓ ส่วนหลัก ได้แก่

๑) สวัสดิการกระแสหลัก หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐ เป็นการจัดสวัสดิการภาคบังคับของรัฐที่จัดให้กับประชาชน โดยคำนึงถึง ความครอบคลุม ทั่วถึง เป็นธรรม ครบถ้วน รูปแบบที่จัดให้ เช่น การจัดบริการในรูปแบบของสถาบัน การจัดการบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดสวัสดิการกระแสหลักนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดโดยผ่านกลไกระบบการเงินการคลัง ระบบภาษีของรัฐ และโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรเป็นหลัก เช่น รูปแบบสวัสดิการพื้นฐาน (ภาคบังคับ) รูปแบบสวัสดิการท้องถิ่น เป็นต้น

^{๑๓} มณีนันท์ มาสมภพ, “ปัญหาความต้องการและระดับความพึงพอใจของผู้มารับบริการด้านเบี้ยยังชีพ เงินสงเคราะห์ครอบครัวและกายอุปกรณ์ที่สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ”, สารนิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๖).

๒) สวัสดิการกระแสรอง หมายถึง สวัสดิการทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพ ความเข้มแข็งของภาคชุมชน ภาคประชาชน และภาคพื้นถิ่น สวัสดิการในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นจากความสนใจ ความสมัครใจร่วมกันของกลุ่มเป้าหมายเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การจัดระบบสวัสดิการจึงขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกัน ประกอบด้วย

(๑) สวัสดิการพื้นถิ่น หมายถึง การสร้างหลักประกันผ่านช่องทางของวัฒนธรรม ให้กับคนในชุมชน เป็นสวัสดิการที่เกิดขึ้นจากฐานคิดด้านประเพณี ด้านวัฒนธรรม เฉพาะถิ่น ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศาสนา ด้านจิตวิญญาณ ด้านอื่นๆ เช่น กองบุญข้าว กองทุนชาภาคในศาสนาอิสลาม เป็นต้น

(๒) สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน หมายรวมถึง ทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปแบบของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์ กองทุนออมวันละบาท กองทุนสวัสดิการผู้นำชุมชน กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

(๓) สวัสดิการท้องถิ่น หมายถึง สวัสดิการโดยรัฐที่เกิดจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการร่วมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น โดยใช้แผน โครงการ กิจกรรมด้านสวัสดิการสังคมที่ตอบสนองกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น^{๑๔}

Titmuss (อ้างถึงใน กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช) ได้แบ่งสวัสดิการสังคมออกเป็น ๓ รูปแบบ ดังนี้

๑) สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหาหรือแบบเก็บตก (Residualism or Residual Model of Welfare) สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราวนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าบุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการ โดยแหล่งตอบสนองคือครอบครัวและตลาดรูปแบบนี้ หากประชาชนประสบความเดือดร้อนจะต้องช่วยเหลือตนเองโดยหันเข้าหาทรัพยากรของตนเอง ชื้อหาบริการทางสังคมมาตอบสนองความต้องการ หากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หน่วยงานสวัสดิการของรัฐบาลจึงจะเข้าไปช่วยเหลือเป็นครั้งคราวไป เหมือนกับเป็นการดำเนินการเชิงรับรอให้เกิดปัญหาขึ้นก่อนจึงตามแก้ไข รูปแบบนี้ทำให้เกิดการรับรู้ว่าคุณภาพที่ให้บริการของรัฐบาลจึงเป็นพวกที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เป็นภาระของสังคม

๒) สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrial Achievement Performance of Handmaiden Model) มองว่า สวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ เป็นเครื่องตอบแทนแก่ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรและการเงินการคลัง ตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งที่ตอบสนองความ

^{๑๔} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, รายงานการศึกษาเรื่อง ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวนิสรย์, ๒๕๔๘), หน้า ๔- ๗.

ต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังการผลิต โดยเกณฑ์การจัดสรรพิจารณาจากความสามารถในการทำงาน สถานภาพ บทบาทในการทำงาน ผลผลิตของงานเป็นสำคัญ

๓) สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (Institution Redistributive Model) รูปแบบนี้ ถือว่าสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดบูรณาภาพในสังคมซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สังคมจะขาดเสียมิได้ แม้ว่าสังคมนั้นจะมีเสถียรภาพแล้วก็ตามสวัสดิการสังคมตามแนวคิดนี้ก็ยังต้องทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น ขณะที่ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีสร้างความเป็นธรรมทางสังคมเศรษฐกิจ อันเป็นธรรมชาติที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันมีความเหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจเสรีควรที่จะดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อเป็นการค้ำกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม^{๑๕}

จากการศึกษาเอกสารเรื่องรูปแบบของสวัสดิการสังคม จึงสรุปความได้ว่า รูปแบบของสวัสดิการสังคม หมายถึง รูปแบบการจัดสวัสดิการทางเลือก เพื่อการจัดการสวัสดิการให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม เนื่องจากความหลากหลายของชนเผ่า เชื้อชาติ วัฒนธรรมมีมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องจัดการสวัสดิการให้เหมาะสมตามความต้องการของประชาชน ทั้งสวัสดิการกระแสหลักที่จัดการโดยหน่วยงานภาครัฐ และสวัสดิการกระแสรองที่จัดการโดยประชาชน หรือสวัสดิการภาคประชาชน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างแท้จริง

๒.๑.๓ ประเภทของสวัสดิการสังคม

วันที วาสิกะสิน และคณะ ได้กล่าวถึงประเภทของงานสวัสดิการสังคมว่า สวัสดิการสังคมประกอบด้วยปัจจัยด้านต่างๆ ๗ ประการ โดยถือว่า ประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีได้ จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ คือ

- ๑) การศึกษา (Education)
- ๒) สุขภาพอนามัย (Health)
- ๓) ที่อยู่อาศัย (Housing)
- ๔) การทำงานและการมีรายได้ (Employment and Income Maintenance)
- ๕) ความมั่นคงทางสังคม (Social Security)
- ๖) บริการสังคม (General Social Services)
- ๗) นันทนาการ (Recreation)^{๑๖}

วิยะดา ตีระแพทย์ ได้กล่าวถึงประเภทของงานสวัสดิการสังคมว่า งานสวัสดิการสังคมแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑) สาธารณูปการ (Public Assistance) ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือโดยทั่วไปแก่ประชาชนหรือครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้โดยจะต้องสอบสวนข้อเท็จจริงหรือทดสอบความจำเป็น (Mean Test) ก่อน การช่วยเหลือแบบสาธารณูปการ อาจจะเป็นในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

^{๑๕} กิตติพัฒน์ นนทปัทมะกุล, นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒-๑๔.

^{๑๖} วันที วาสิกะสิน และคณะ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๓.

(๑) การให้การช่วยเหลือแบบรับเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ (Institutional Care)

(๒) การให้การช่วยเหลือเป็นเงิน (Cash) เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

(๓) การให้การช่วยเหลือเป็นสิ่งของ (In Kind) เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเช่นเดียวกัน แต่เป็นการป้องกันมิให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือนำเงินไปใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น จึงให้เป็นสิ่งของแทน

(๔) การให้ความช่วยเหลือเป็นบริการ (Service) เช่น ให้คำแนะนำปรึกษาหาทางให้ทำและฝึกอาชีพ

๒) การประกันสังคม (Social Insurance) คือวิธีการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่บุคคลและครอบครัว ด้วยการสร้างหลักประกันไว้ก่อนที่จะเกิดปัญหา เป็นแนวคิดของการป้องกันปัญหา วิธีการนี้เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปคือ รูปแบบของการประกันสังคมที่ประชาชน นายจ้าง และรัฐบาลเสริมสร้างหลักประกันในการดำรงชีวิตด้วยการออมเงินเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อยามมีความจำเป็น เช่น เมื่อเจ็บป่วย ว่างาน ประสบอุบัติเหตุ หรือชราภาพ

๓) บริการสาธารณะ (Public Service) ได้แก่ การที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือประชาชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด เป็นการทั่วไปโดยไม่คำนึงว่าจะต้องมีความเดือดร้อนจำเป็น (Needs) หรือไม่ หรือเป็นวิธีการของการจัดบริการสังคมที่จำเป็นต่อการยังชีพเป็นลักษณะบริการที่รัฐหรือเอกชนจัดให้มีขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพราะโดยลำพังประชาชนไม่สามารถซื้อหาบริการ หรือจัดหาบริการนั้นได้โดยลำพังตนเอง หรือกลไกของตลาด เช่น บริการรักษาความปลอดภัย บริการการป้องกันประเทศ บริการศึกษา หรือบริการสาธารณสุขในรูปแบบต่างๆ^{๑๗}

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร ได้กล่าวถึงประเภทของงานสวัสดิการสังคมว่า งานสวัสดิการสังคมมีขอบเขตครอบคลุมลักษณะงาน ดังนี้

๑) การประกันสังคม (Social Insurance) เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตและคุ้มครองลูกจ้าง ให้ประโยชน์ทดแทนกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ทุพพลภาพ เสียชีวิต อันมิใช่เนื่องมาจากการทำงาน การคลอดบุตร การประกันกรณีชราภาพและการสงเคราะห์บุตรของลูกจ้าง โดยรัฐได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายให้ความคุ้มครอง

๒) การช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance) เป็นบริการที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ยากไร้ ผู้ที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เป็นลักษณะการสงเคราะห์แบบให้เปล่า ในรูปของเงิน สิ่งของ การให้คำปรึกษาแนะนำและบริการต่าง ๆ

๓) บริการสังคม (Social Services) เป็นบริการที่จัดขึ้นโดยภาครัฐและเอกชน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน แบ่งลักษณะบริการเป็น ๖ ประเภท ดังนี้

^{๑๗} มณีนีฉัตร มาสมภพ, “ปัญหาความต้องการและระดับความพึงพอใจของผู้มารับบริการด้านเบี้ยยังชีพ เงินสงเคราะห์ครอบครัวและกายอุปกรณ์ที่สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ”, สารนิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๖).

(๑) สุขภาพอนามัย (Health) เป็นบริการด้านสุขภาพอนามัย และการสาธารณสุข โภชนาการ และมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูสุขภาพของประชาชน

(๒) การศึกษา (Education) เป็นบริการที่จัดให้สำหรับประชาชนทุกคนที่อย่างน้อยต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับจากรัฐ และบริการด้านการศึกษานี้มีทั้งการศึกษาในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

(๓) ที่อยู่อาศัย (Housing) เป็นบริการที่รัฐจัดการและดูแลด้านที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีรายได้น้อย

(๔) การมีงานทำและมีรายได้ (Employment and Income Maintenance) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ คุ้มครองการทำงาน รายได้ และประกันสังคม

(๕) บริการสังคม (Housing) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ในด้านการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

(๖) นันทนาการ (Recreation) เป็นบริการที่เกี่ยวกับการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่ผู้ใช้บริการ เช่น บริการห้องสมุด บริการด้านกีฬา ดนตรี ภาพยนตร์ การออกกำลังกายและรวมทั้งงานอดิเรกอื่น ๆ^{๑๔}

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดขอบเขตงานสวัสดิการที่พัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้ดีขึ้น ประกอบด้วย ๗ ด้านดังนี้

๑) การมีสุขภาพอนามัยที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยประชาชนไม่ว่า เพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภาคใด หรืออยู่ในวัฒนธรรมใด มีความสนใจในทางการเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิตเช่นใด หรือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระดับชั้นใดก็ตาม พึงได้รับการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัยที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรมสอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคล และประชาชน

๒) การมีการศึกษาที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไปและแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม หรือด้อยโอกาสทางการศึกษาก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษ และจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือการศึกษาขั้นพื้นฐาน

^{๑๔} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, สวัสดิการผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑-๒๒.

๓) **การมีที่อยู่อาศัย** หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่อัตภาพช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในทำนองเดียวกัน ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคงอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัดแวดล้อมด้วยมลพิษหรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติเสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

๔) **การมีงานทำ การมีรายได้ และการมีสวัสดิการแรงงาน** หมายถึง ประชาชนมีงานทำที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำให้มีสวัสดิการที่ดีหรืออย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนด งานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุและอุบัติเหตุต่าง ๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย

๕) **การมีความมั่นคงทางรายได้** หมายถึง ประชาชนทุกคนที่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตนและครอบครัว ในรูปของการประกันสังคมซึ่งครอบคลุมเรื่องผลประโยชน์จากการประกันสุขภาพ การสงเคราะห์บุตร การชดเชยการขาดรายได้จากการเจ็บป่วย พิการทุพพลภาพ ชราภาพ และการว่างงาน การประกันสังคมเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงทางสังคม โดยเฉพาะกับประชาชนผู้มีรายได้ประจำไม่ได้รับความเดือดร้อนเมื่อมีเหตุให้สูญเสียรายได้ทั้งหมด บางส่วนหรือไม่พอเพียงแก่การยังชีพ

๖) **นันทนาการ** หมายถึง ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิงและการพักผ่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่น ๆ

๗) **การบริการสังคมทั่วไป** หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริม การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ^{๑๙}

สิทธิกร ตันติถาวรกิจ ได้สรุปประเภทของงานสวัสดิการสังคมไว้ดังนี้ ระบบสวัสดิการสังคมเป็นระบบที่รัฐจัดให้กับประชาชน เพื่อเป็นหลักประกันในชีวิตว่า ประชาชนจะได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ในระดับหนึ่ง ประกอบด้วย การประกันสังคม การประชาสงเคราะห์และการบริการสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) **การประกันสังคม (Social Insurance)** เป็นโครงการบริการสังคมที่มุ่งคุ้มครองป้องกันไม่ให้ประชาชนผู้มีรายได้ประจำได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีพในลักษณะการสมทบเงินจากฝ่ายนายจ้าง ลูกจ้างและรัฐ ซึ่งการประกันสังคมนี้จะคุ้มครองประชาชนในยามประสบภัยพิบัติหรือเกิดวิกฤตการณ์ในชีวิต

^{๑๙} กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: เจ.เอส. การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๗-๖๘.

๒) การประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) หรือการสงเคราะห์ประชาชน เป็นบริการช่วยเหลือประชาชนที่มีความเดือดร้อนหรือมีความจำเป็น รวมไปถึงการพัฒนา การป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้วย

๓) การบริการสังคม (Social Services) เป็นบริการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อ ส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชน โดยแบ่งออกเป็นสาขาใหญ่ ๖ สาขา คือ (๑) บริการด้านการศึกษา (Education) (๒) บริการด้านสุขภาพอนามัย (Health) (๓) บริการด้านที่อยู่อาศัยหรือการอาคาร สงเคราะห์ (Housing) (๔) การประกันรายได้ (Income Maintenance) (๕) การจ้างงานและ สวัสดิการแรงงาน (Employment and Labor welfare) ๖) บริการสังคมทั่วไป (General Social Service) ดังปรากฏรายละเอียดในขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม ซึ่งในแผนพัฒนางานสวัสดิการ สังคมและสังคมสงเคราะห์ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔) ได้ระบุประเภทของงานสวัสดิการสังคมไว้ ๘ ประเภทดังนี้

- (๑) สวัสดิการด้านการศึกษา
- (๒) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย
- (๓) สวัสดิการที่อยู่อาศัย
- (๔) สวัสดิการแรงงาน
- (๕) การประกันสังคม
- (๖) นันทนาการ
- (๗) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- (๘) สวัสดิการแก่กลุ่มเป้าหมายพิเศษ ได้แก่
 - (๘.๑) เด็กและเยาวชน
 - (๘.๒) สตรี
 - (๘.๓) ผู้สูงอายุ
 - (๘.๔) ครอบครัว
 - (๘.๕) คนพิการ
 - (๘.๖) บุคคลเรื้อรังขอทาน
 - (๘.๗) ผู้ประสบภัย
 - (๘.๘) คนไทยต่างวัฒนธรรม
 - (๘.๙) ผู้ต้องโทษและผู้พ้นโทษ
 - (๘.๑๐) คนยากจน
 - (๘.๑๑) ผู้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม
 - (๘.๑๒) กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น ทหาร ตำรวจที่บาดเจ็บจากการปฏิบัติ

หน้าที่ พระ นักบวช แม่ชี ฯลฯ^{๒๐}

^{๒๐} สิริกร ตันติถาวรกิจ, “การจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาผู้สูงอายุยากจนใน ตำบลนางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหา บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ๒๕๔๕).

จากการศึกษาเอกสารเรื่องประเภทของสวัสดิการสังคม จึงสรุปความได้ว่า ประเภทของสวัสดิการสังคม หมายถึง ประเภทของระบบสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับประชาชน เพื่อเป็นหลักประกันในชีวิตว่าประชาชนจะได้รับความช่วยเหลือด้านต่างๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยทั่วไป รัฐสวัสดิการจะประกอบด้วยสวัสดิการหลักๆ คือ สวัสดิการด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การแรงงาน ประกันสังคม นันทนาการ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๒.๑.๔ ความสำคัญของสวัสดิการสังคม

๑) ความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านเศรษฐกิจ

สวัสดิการสังคมในด้านเศรษฐกิจนั้น เป็นสิ่งที่ประเทศนั้นหรือสังคมนั้น ๆ จะต้องตระหนักเป็นอย่างยิ่งเพราะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานะภาพของประเทศหรือสังคม ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

พระยาณโรดม ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านเศรษฐกิจว่า สวัสดิการสังคมในด้านเศรษฐกิจนั้น เป็นสิ่งที่ประเทศนั้นหรือสังคมนั้น ๆ จะต้องตระหนักเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานะภาพของประเทศหรือสังคม ดังที่ปรากฏเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ผลกระทบต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก การศึกษา การปกครอง การดำเนินชีวิตและสังคมเกิดความเดือดร้อนมาก ดังนั้น เศรษฐกิจมีหลักอยู่ว่า ถ้าประชาชนมีฐานะดีแล้วเศรษฐกิจของบ้านเมืองก็ดีไปด้วย”^{๒๑}

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านเศรษฐกิจว่า การที่จะทำให้ประชาชนมีฐานะที่ดีขึ้นนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ เช่น อยู่ในประเทศที่เหมาะสม หน้าที่การงาน การเว้นจากอบายมุข การประกอบอาชีพและการจัดสรรทรัพย์ ดังนี้ ผลงานมากที่สุด คนซื้อและเจ้าของแรงงาน มีความรู้สู้กว่าตน ควรจ่ายเงินน้อยที่สุดหรือทำงานน้อยที่สุดแต่ได้ของมากที่สุดหรือได้เงินมากที่สุด”^{๒๒}

โดยสรุป สวัสดิการสังคมในด้านเศรษฐกิจนั้น จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของบุคคลในสังคมนั้น ๆ เพราะถ้าคนในสังคมไม่ให้ความสำคัญกับสวัสดิการสังคมในด้านเศรษฐกิจซึ่งกันและกันแล้วก็จะทำให้คนในสังคมไม่มีความสามัคคีกัน ดังนั้น การให้ความสำคัญกับสวัสดิการสังคมในด้านเศรษฐกิจนั้นจึงมีความสำคัญในการทำให้เกิดความสามัคคีของคนในสังคม ดังกล่าว

๒) ความสำคัญของสวัสดิการสังคมในการศึกษา

ความสำคัญของสวัสดิการสังคมในการศึกษานั้น เป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ทุกคนจะให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะชีวิตจะเจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้เพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปแก้ปัญหาชีวิต ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

บุญมี แท่นแก้ว ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมในการศึกษาไว้ว่า ความสำคัญของการศึกษานอกระบบนั้น เป็นระบบที่เริ่มจากการจำความได้ของมนุษย์ ซึ่งเป็นการ

^{๒๑} พระยาณโรดม, ศาสนาต่าง ๆ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๖๐.

^{๒๒} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ), มองเขา มองเรา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: พรศิวกการพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖๒-๑๖๔.

เรียนรู้ได้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ด้วยมีผู้สั่งสอน คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการหาประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือที่เรียกว่า “เป็นทฤษฎียอมรับความรู้หลังประสบการณ์ (A Posteriori Knowledge) นั่นคือ ความรู้โดยทั่วไปมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ความรู้ก่อนประสบการณ์ (A Priori Knowledge) โดยปกติจะเกิดจากอิมมัตติกญาณ (Intuition) หรือโดยการเกิดจากการคิดหาเหตุผล โดยไม่พึ่งประสบการณ์และความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ (A Posteriori Knowledge) ความรู้ลักษณะเป็นประสบการณ์นิยมยอมรับ” การศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามความอยากรู้อยากเห็นของแต่ละบุคคล ซึ่งยังไม่สามารถแยกสิ่งถูกหรือผิดออกได้ เพราะเป็นวัยกำลังศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะฉะนั้น บิดา มารดา หรือครูอาจารย์ ควรให้โอกาสแก่เยาวชน ได้หาประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือถ้ามีอันตรายมาก ควรสั่งสอนให้เห็นถึงอันตราย^{๒๓}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านการศึกษาไว้ว่า การเรียนรู้ที่มีผู้ชี้แนะ เป็นการศึกษาโดยอาศัยการมีผู้สั่งสอนจากผู้มีประสบการณ์ “ผู้สั่งสอนหรือให้การศึกษา (ครู อาจารย์หรือผู้แสดงธรรม) ประกอบด้วยหลักธรรมที่เป็นกัลยาณมิตร ตั้งใจประสิทธิ์ประสาทความรู้ มีเทคนิคและทักษะในการสอน มีหลักตรวจสอบที่ดี และทำหน้าที่ครูที่ดีต่อศิษย์”^{๒๔} ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ผู้ที่มอบให้เป็นสวัสดิการสังคมทางการศึกษาให้แก่ศิษย์ที่เข้ามาเล่าเรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากดังกล่าว ส่วนผู้ที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนนั้นก็จำเป็นจะต้อง “เป็นบุคคลรู้หลักบุพภาคของการศึกษา มีหลักประกันของชีวิตที่จะพัฒนาชีวิต ทำตามหลักเสริมปัญญา ควรศึกษาให้เป็นพหุสูตรและเคารพผู้จุดประทีปปัญญา” ทั้งสองประการนี้คือ ผู้ให้ความรู้หรือผู้สั่งสอนกับผู้เรียนรู้หรือนักศึกษานี้ จะต้องให้ความสำคัญซึ่งกันและกันแล้วจะทำให้การศึกษาพัฒนาไปสู่ความเจริญดังกล่าว

โดยสรุป สวัสดิการสังคมในด้านการศึกษานั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต เพราะชีวิตจะเจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่ดีขึ้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้เพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปแก้ปัญหาชีวิต การศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามความอยากรู้อยากเห็นของแต่ละบุคคล ทำให้มีหลักประกันชีวิตและสามารถพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้ ดังกล่าว

๓) ความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านการดำเนินชีวิต

ความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านการดำเนินชีวิตนั้นเป็นการดำเนินชีวิตบุคคลผู้หนึ่ง ซึ่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เริ่มจากบุคคลหนึ่งไปยังกลุ่มคนที่มีจำนวนมากที่เรียกว่าสังคม มนิกวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

พระญาณวโรดม ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านการดำเนินชีวิตไว้ว่า ความสำคัญของสวัสดิการสังคมด้านการดำเนินชีวิตในส่วนบุคคล เป็นการดำเนินชีวิตที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะการสร้างสวัสดิการให้เกิดขึ้นกับตนเอง เช่น พุทธภาษิตที่ว่า

^{๒๓} บุญมี แท่นแก้ว, ญาณวิทยา (ทฤษฎีความรู้), พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์, ๒๕๔๓), หน้า ๖.

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๖๓.

“อตตา หิ อตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซึ่งเป็นการช่วยเหลือตนเองให้ถึงที่สุดเสียก่อน จึงขอความช่วยเหลือหรือขอความอนุเคราะห์จากสังคม”^{๒๕}

กลุ่มวิชาการพระพุทธศาสนาและจริยศึกษา ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านการดำเนินชีวิตไว้ว่า การไม่ดูถูกถึงความสามารถของตนที่มีอยู่ เพราะมนุษย์มีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกัน แต่มีสิ่งไม่เท่าเทียมกัน คือ โอกาส สถานที่ เวลา ปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้เพิ่มศักยภาพและความสามารถออกมา อย่างไรก็ตามในทางพระพุทธศาสนายังสอนให้มนุษย์พยายามฝึกฝน ในสิ่งที่ตนถนัดให้มีความชำนาญในความรู้ความสามารถที่ถนัด เช่น สาวกของพระพุทธเจ้าต่างก็มีความสามารถของแต่ละคน ซึ่งเรียกว่า “เอตทัคคะ”^{๒๖}

พระมหาวิพจน์ สุกจारी ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมในด้านการดำเนินชีวิตไว้ว่า การดำเนินชีวิตของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสังคมก็เช่นเดียวกัน ที่จะต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อให้พบกับตนเองอย่างแท้จริงเพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินตนเข้าถึงจุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์ที่ต้องการได้ เช่น เมื่อมนุษย์เกิดมาจำต้องแสวงหาปัจจัยในการดำรงชีพ คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งการที่บุคคลมีเครื่องสนับสนุนการดำรงชีพเหล่านี้อย่างสมบูรณ์ โดยทั่วไปมองว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต^{๒๗}

โดยสรุป สวัสดิการสังคมในด้านการดำเนินชีวิตนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพื่อให้ค้นพบตนเองอย่างแท้จริงเสียก่อน เพราะมนุษย์มีความรู้ความสามารถเท่าเทียมกัน แต่บางสิ่งอาจจะมีไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น จึงควรที่จะฝึกฝนตนเองให้มีความถนัดในด้านใดด้านหนึ่งซึ่งจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต เมื่อค้นพบตนเองอย่างแท้จริงแล้ว ก็จะทำให้มนุษย์นั้นสามารถดำเนินตนเข้าถึงจุดมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์ที่ตนเองต้องการได้นั่นเอง

ดังนั้น สวัสดิการสังคม จึงเป็นการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของสังคม ซึ่งเป็นการสร้างความสงบสุขให้แก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม ดังกล่าว

๒.๑.๕ ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม มีขอบเขตครอบคลุมลักษณะงานดังนี้

๑. การประกันสังคม (Social insurance) เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตและคุ้มครองลูกจ้าง ให้ประโยชน์ทดแทนกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย ทพพลภาพ เสียชีวิต อันมิใช่สาเหตุอันเนื่องมาจากการทำงาน การคลอดบุตร การประกันกรณีชราภาพและการสงเคราะห์บุตรของลูกจ้าง โดยรัฐได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายให้ความคุ้มครอง

^{๒๕} อ้างแล้ว, หน้า ๑๘.

^{๒๖} กลุ่มวิชาการพระพุทธศาสนาและจริยศึกษา กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการศึกษา นักรธรรมและธรรมศึกษาชั้นโท**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑๑.

^{๒๗} พระมหาวิพจน์ สุกจारी (วันคำ), “การศึกษาแนวคิดเรื่องเสรีภาพในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

๒. การช่วยเหลือสาธารณะ (Public assistance) เป็นบริการที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ยากไร้ ผู้ที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เป็นลักษณะการสงเคราะห์แบบให้เปล่า ในรูปของเงิน สิ่งของ การให้คำปรึกษาแนะนำและบริการต่าง ๆ

๓. บริการสังคม (Social services) เป็นบริการที่จัดขึ้นโดยภาครัฐและเอกชน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน แบ่งลักษณะบริการเป็น ๖ ประเภทดังนี้

๓.๑ สุขภาพอนามัย (Health) เป็นบริการด้านสุขภาพอนามัย และการสาธารณสุข โภชนาการ และมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูสุขภาพของประชาชน

๓.๒ การศึกษา (Education) เป็นบริการที่จัดให้สำหรับประชาชนทุกคนที่อย่างน้อย ต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับจากรัฐ และบริการด้านการศึกษานี้มีทั้งการศึกษาในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

๓.๓ ที่อยู่อาศัย (Housing) เป็นบริการที่รัฐจัดการและดูแลด้านที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีรายได้น้อย

๓.๔ การมีงานทำและมีรายได้ (Employment and income maintenance) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ คุ้มครองการทำงาน รายได้ และประกันสังคม

๓.๕ บริการสังคม (Social services) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อสร้างความสำเร็จในด้านการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๓.๖ นันทนาการ (Recreation) เป็นบริการที่เกี่ยวกับการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่ผู้ใช้บริการ เช่น บริการห้องสมุด บริการด้านกีฬา ดนตรี ภาพยนตร์ การออกกำลังกาย และรวมทั้งงานอดิเรกอื่น ๆ ^{๒๘}

๒.๑.๖ ประโยชน์ของสวัสดิการสังคม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดขอบเขตงานสวัสดิการสังคมที่เกิดประโยชน์ให้แก่ประชาชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ๗ ด้าน ดังนี้

๑. การมีสุขภาพอนามัยที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยประชาชนไม่ว่า เพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภูมิภาคใดหรืออยู่ในวัฒนธรรมใด มีความสนใจในทางการเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิตเช่นใด หรือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระดับชั้นใดก็ตาม พึงได้รับบริการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัยที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรมสอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคล และประชาชน

๒. การมีการศึกษาที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

^{๒๘} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, **สวัสดิการผู้สูงอายุ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไปและแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกายจิตใจสติปัญญา อารมณ์และสังคม หรือด้อยโอกาสทางการศึกษา ก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษและจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓. การมีที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่อัตภาพ ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในทำนองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัดแวดล้อมด้วยมลพิษหรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

๔. การมีงานทำ การมีรายได้ และการมีสวัสดิการแรงงาน หมายถึง ประชาชนมีงานทำที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำมีสวัสดิการที่ดีหรือน้อย ตามที่กฎหมายกำหนดงานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุและอุบัติเหตุต่าง ๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย

๕. การมีความมั่นคงทางรายได้ หมายถึง ประชาชนทุกคนที่มีรายได้เพียงพอ แก่การยังชีพได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตนและครอบครัว ในรูปของการประกันสังคมซึ่งครอบคลุมเรื่องผลประโยชน์จากการประกันสุขภาพ การสงเคราะห์บุตร การชดเชยการขาดรายได้จากการเจ็บป่วย พิกัดทุพพลภาพ ชราภาพ และการว่างงาน การประกันสังคมเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงทางสังคมโดยเฉพาะกับประชาชนผู้มีรายได้ประจำ ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนเมื่อมีเหตุให้สูญเสียรายได้ทั้งหมด บางส่วนหรือไม่พอเพียงแก่การยังชีพ

๖. นันทนาการ หมายถึง ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิงและการพักผ่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้น ๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่น ๆ

๗. การบริการสังคมทั่วไป หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจนผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริม การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ^{๒๙}

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์

สหกรณ์ คือองค์กรหนึ่ง ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่แก้ปัญหาในด้านการทำมาหากินที่เหมือน หรือคล้ายๆ กัน หรือความต้องการบริการที่เหมือนกันและเป็นปัญหาที่สมาชิกแต่ละคนไม่สามารถแก้ไขได้ตามลำพัง หรือตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินการ ให้สมาชิกได้รับประโยชน์ในการประกอบอาชีพของตนมากกว่าที่แต่ละคนเคยได้จากการดำเนินกิจการเองตามลำพัง

^{๒๙} กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.m-society.go.th/masterplan/plan4.htm> [๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗].

๒.๒.๑ ความเป็นมาของสหกรณ์

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงความเป็นมาของสหกรณ์ไว้ดังนี้

การสหกรณ์ในประเทศไทย เริ่มขึ้นเมื่อสมัยรัชกาลที่ ๕ มีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากสภาพปัญหาความยากจนของชาวนาในสมัยนั้น ทำให้ทางราชการคิดหาวิธีช่วยเหลือด้วยการจัดหาเงินทุนมาให้กู้และคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ เนื่องจากประเทศไทยได้เริ่มมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ระบบเศรษฐกิจของชนบทก็ค่อยๆ เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อเลี้ยงตัวเองมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเพื่อการค้า ความต้องการเงินทุนในการขยายการผลิตและการครองชีพจึงมีเพิ่มขึ้น ชาวนาที่ไม่มีทุนรอนของตนเองก็หันไปกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่น ทำให้ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงและยังถูกเอาเปรียบจากพ่อค้า นายทุนทุกวิถีทางอีกด้วย ชาวนาจึงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา ทำนาได้ข้าวเท่าใด ก็ต้องขายใช้หนี้เกือบหมด นอกจากนี้ การทำนาก็ยังมีผลผลิตที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ถ้าปีไหนผลผลิตเสียหายก็จะทำให้หนี้สินพอกพูนมากขึ้นเรื่อยๆ จนลูกหนี้บางรายต้องโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่เจ้าหนี้ และกลายเป็นผู้เช่านาหรือเร่ร่อนไม่มีที่ดินทำกินไปในที่สุด โดยกำหนดวิธีการที่จะช่วยชาวนาในด้านเงินทุนไว้ ๒ วิธี คือ

วิธีที่ ๑ จัดตั้งธนาคารเกษตรเพื่อให้เงินกู้แก่ชาวนา แต่ขัดข้องในเรื่องเงินทุนและหลักประกันเงินกู้ ความคิดนี้จึงระงับไป

วิธีที่ ๒ วิธีการสหกรณ์ประเภทหาทุน วิธีนี้เกิดจากรัฐบาลโดยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ในปัจจุบัน คือ กระทรวงการคลัง

ในครั้งแรกที่มีการทดลองตั้งสหกรณ์นั้น ได้เชิญ เซอร์เบอร์นาร์ด ฮันเตอร์ หัวหน้าธนาคารแห่งมัตราช ประเทศอินเดีย เข้ามาสำรวจหาแนวทางช่วยเหลือชาวนา ได้ เสนอว่าควรจัดตั้ง "ธนาคารให้กู้ยืมแห่งชาติ" ดำเนินการให้กู้ยืมแก่ราษฎรโดยมีที่ดินและหลักทรัพย์อื่นเป็นหลักประกัน เพื่อป้องกันมิให้ชาวนา ที่กู้ยืมเงินทอดทิ้งที่ดินหลบหนี้สิน ส่วนการควบคุมเงินกู้และการเรียกเก็บเงินกู้ ท่านได้แนะนำให้จัดตั้งเป็นสมาคมที่เรียกว่า "โคออปอเรทีฟ โซไซตี้" (Cooperative Society) โดยมีหลักการร่วมมือกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งคำนี้พระราชวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ ได้ทรงบัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทยว่า "สมาคมสหกรณ์" จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยเริ่มศึกษาวิธีการสหกรณ์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ แต่ก็ยังมิได้ดำเนินการอย่างไร จนกระทั่งในปี ๒๔๕๘ ได้มีการเปลี่ยนกรมสถิติพยากรณ์เป็นกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ ประกอบด้วย ส่วนราชการ ๓ ส่วน คือ การพาณิชย์ การสถิติพยากรณ์ และการสหกรณ์

การจัดตั้งส่วนราชการสหกรณ์นี้ ก็เพื่อจะให้มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการทดลองจัดตั้งสหกรณ์ขึ้น และพระราชวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ ในฐานะทรงเป็นอธิบดีกรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ขณะนั้น ได้ทรงพิจารณาเลือกแบบอย่าง สหกรณ์เครดิตที่จัดกันอยู่ในต่างประเทศหลายแบบ ในที่สุดก็ทรงเลือกแบบไรฟ์ไฟเซินและทรงยืนยันไว้ในรายงานสหกรณ์ฉบับแรกว่า เมื่อได้พิจารณาละเอียดแล้ว ได้ตกลงเลือกสหกรณ์ชนิดที่ เรียกว่า ไรฟ์ไฟเซิน ซึ่งเกิดขึ้นในเยอรมันก่อน และซึ่งมุ่งหมายที่จะอุปถัมภ์คนจน ผู้ประกอบกิจการย่อยๆ เห็นว่าเป็นสหกรณ์ชนิดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทย จากการที่พระองค์ท่านทรงเป็นผู้บุกเบิกริเริ่มงานสหกรณ์ขึ้นในประเทศไทย บุคคลทั้งหลายในขบวนการสหกรณ์จึงถือว่าพระองค์ทรงเป็น พระบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย สำหรับรูปแบบ

ของรถไฟฟเซาก็คือ สหกรณ์เพื่อการกู้ยืมเงินที่มีขนาดเล็ก สมาชิกจะได้มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้สะดวกแก่การควบคุม ท้องที่ที่ได้รับการพิจารณาให้จัดตั้งสหกรณ์ คือ จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีผู้คนไม่หนาแน่นและเป็นราษฎรที่พึ่งอพยพมาจากทางใต้ จึงต้องการช่วยเหลือผู้อพยพ ซึ่งประกอบอาชีพการเกษตรให้ตั้งตัวได้ รวมทั้งเพื่อเป็นการชักจูงราษฎรในจังหวัดอื่นที่มีผู้คนหนาแน่นให้อพยพมาในจังหวัดนี้ และเข้าทำประโยชน์ในที่ดินอย่างเต็มที่ ต่อมากรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ จึงได้ทดลองจัดตั้งสหกรณ์หาทุนขึ้น ณ ท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นแห่งแรกใช้ชื่อว่า "สหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้" โดยจดทะเบียน เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕ โดยมีพระราชวรพงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เป็นนายทะเบียนสหกรณ์พระองค์แรก นับเป็นการเริ่มต้นแห่งการสหกรณ์ในประเทศไทยอย่างสมบูรณ์

ในระยะแรกตั้งสหกรณ์วัดจันทร์ไม่จำกัดสินใช้มีสมาชิกจำนวน ๑๖ คน ทุนดำเนินงาน ๓,๘๐๘ บาท ซึ่งเป็นเงินจาก ค่าธรรมเนียมแรกเข้า ๘๐ บาท และเงินทุนจำนวน ๓,๐๐๐ บาท ได้อาศัยเงินกู้จากแบงก์สยามกัมมาจล จำกัด ซึ่งก็คือธนาคารไทยพาณิชย์ ในปัจจุบัน โดยมีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นผู้ค้ำประกัน และเสียดอกเบี้ยให้ธนาคารในอัตราร้อยละ ๖ ต่อปี คิดดอกเบี้ยจากสมาชิก ในอัตราร้อยละ ๑๒ ต่อปี กำหนดให้สมาชิกส่งคืนเงินต้นในปีแรก จำนวน ๑,๓๐๐ บาท แต่เมื่อครบกำหนดสมาชิกส่งคืนเงินต้นได้ถึง ๑,๕๐๐ บาท ทั้งส่งดอกเบี้ยได้ครบทุกราย แสดงให้เห็นว่าการนำวิธีการสหกรณ์เข้ามาช่วยแก้ไขความเดือดร้อนของชาวนาได้ผล และจากความสำเร็จของสหกรณ์วัดจันทร์ดังกล่าว รัฐบาลจึงได้คิดขยายกิจการสหกรณ์ไปยังจังหวัดอื่นๆแต่การจัดตั้งสหกรณ์ในระยะแรกนั้น นอกจากจะมีข้อจำกัดเรื่องเงินทุนแล้วยังมีข้อจำกัดในทางกฎหมายด้วย เพราะพระราชบัญญัติเพิ่มเติมสมาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ทำให้การจัดตั้งสหกรณ์ไม่กว้างขวางพอที่จะขยายสหกรณ์ออกไป หากจะให้การจัดตั้งสหกรณ์เจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงจะต้องออก กฎหมายควบคุมให้มีขอบเขตกว้าง ดังนั้นในเวลาต่อมาทางราชการจึงได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมสมาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ แล้วประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ นับเป็นกฎหมายสหกรณ์ฉบับแรก พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เปิดโอกาสให้มีการ รับจดทะเบียนสหกรณ์ประเภทอื่นๆ จากนั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ อีก ๓ ครั้ง นับว่าการประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ ช่วยให้การจัดตั้งสหกรณ์ได้ขยายออกไปอีกมาก

ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ มีการริเริ่มจัดตั้งสหกรณ์เข้าซื้อที่ดินที่จังหวัดปทุมธานี และได้จัดตั้งสหกรณ์ประเภทใหม่ๆ ขึ้นอีกหลายประเภท เช่น สหกรณ์บำรุงที่ดินสหกรณ์ค้าขาย สหกรณ์นิคมฝ่ายสหกรณ์หาทุนและบำรุงที่ดิน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ร้านสหกรณ์ ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกที่อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชื่อว่าร้านสหกรณ์บ้านเกาะ จำกัดสินใช้ มีสมาชิกแรกตั้ง ๒๗๙ คน และได้มีการจัดตั้งร้านสหกรณ์ในลักษณะนี้อีกหลายแห่งเพื่อช่วยเหลือประชาชนเกี่ยวกับปัญหาค่าครองชีพ โดยจัดตั้งขึ้นทั้งในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และส่วนของประชาชน^{๓๐}

๒.๒.๑ ความหมายของสหกรณ์

^{๓๐} สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย, ประวัติการสหกรณ์ในประเทศไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.clt.or.th/main/menu_top_right/clt_information/main_6.php, [๓๑ ส.ค.๒๕๕๗].

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการสหกรณ์ มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้กล่าวไว้ว่า สหกรณ์ คือ องค์การของบรรดาบุคคล ซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการ (อันจำเป็น) และความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม^{๓๑}

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒^{๓๒}

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ได้กล่าวไว้ว่า สหกรณ์ คือ คณะบุคคลซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจ เพื่อดำเนินวิสาหกิจหรือกิจกรรม ทางสังคมตามหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีการควบคุมตามหลัก ประชาธิปไตย^{๓๓}

โดยสรุป สหกรณ์ จึงหมายถึง องค์การของบรรดาบุคคลซึ่งรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจ เพื่อดำเนินวิสาหกิจหรือกิจกรรมทางสังคมตามหลักการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น โดยมีการควบคุมตามหลักประชาธิปไตย

๒.๒.๓ ประเภทของสหกรณ์

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้กล่าวถึงประเภทสหกรณ์ไว้ดังนี้

ประเภทของสหกรณ์ คือ กลุ่มสหกรณ์ที่มีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์หลักอย่างเดียวกัน เช่น กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มสหกรณ์ประมง กลุ่มสหกรณ์นิคม กลุ่มสหกรณ์ร้านค้า ฯลฯ ตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ สหกรณ์ในปัจจุบันเป็นไปตามกฎกระทรวง กำหนดประเภทสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ.๒๕๔๘ กำหนดไว้ ๗ ประเภทดังต่อไปนี้

- ๑) สหกรณ์การเกษตร
- ๒) สหกรณ์ประมง
- ๓) สหกรณ์นิคม
- ๔) สหกรณ์ร้านค้า
- ๕) สหกรณ์บริการ
- ๖) สหกรณ์เครดิตยูเนียน
- ๗) สหกรณ์ออมทรัพย์

^{๓๑} กรมส่งเสริมสหกรณ์, *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://webhost.cpd.go.th/rlo/knowledge.html>, [๒๙ ส.ค.๒๕๕๗].

^{๓๒} สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย, *พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒*, (กรุงเทพมหานคร : (สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ๒๕๔๒), หน้า ๑๕.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน.

๑) สหกรณ์การเกษตร คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ผู้มีอาชีพทางการเกษตรรวมตัวกันจัดตั้งขึ้น และจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น สหกรณ์การเกษตรแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๙ ชื่อว่า “สหกรณ์วัดจันทร์” ในจังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์การเกษตรชนิดไม่จำกัด มีขนาดเล็กในระดับหมู่บ้านตั้งขึ้นในหมู่เกษตรกรที่มีรายได้ต่ำและมีหนี้สินมาก มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน ๑๖ คน มีทุนดำเนินงานจำนวน ๓,๐๘๐ บาท จากค่าธรรมเนียมแรกเข้า ๘๐ บาท และเป็นทุนจากการกู้ยืมจากสยามกัมมาจล (ธนาคารไทยพาณิชย์ในปัจจุบัน) ๓,๐๐๐ บาท มีวัตถุประสงค์โดยสหกรณ์การเกษตรเป็นการดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์

๒) สหกรณ์ประมง คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ชาวประมงเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ซึ่งชาวประมงแต่ละคน ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ตามลำพังบุคคลเหล่านี้จึงรวมตัวกันโดยยึดหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์ประมงแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ชื่อว่า “สหกรณ์ประมงพิษณุโลก จำกัด” ในท้องที่ ลำคลองกระบังโป่งนก อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เป็นสหกรณ์ประมงประเภทน้ำจืด มีสมาชิกแรกตั้งจำนวน ๕๔ คน สหกรณ์ได้ดำเนินการจัดสรรที่ทำกินให้สมาชิกช่วยเหลือสมาชิกในด้านการจำหน่าย การแปรรูปสัตว์น้ำ ขออนุญาตสัมปทานให้สมาชิกจับสัตว์น้ำได้โดยสะดวก แนะนำเทคนิคการจับสัตว์น้ำ และละเว้นการจับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาดเพื่อสงวนพันธุ์สัตว์น้ำ การดำเนินงานเป็นไปด้วยดีจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ทางราชการมีนโยบายให้คลองต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักรเป็นที่สาธารณะ การจับสัตว์น้ำเป็นไปโดยเสรี การดำเนินงานสหกรณ์จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร ปัจจุบันสหกรณ์นี้ได้ควบเข้ากับ “สหกรณ์การเกษตรพรมพิราม จำกัด” สำหรับการจัดตั้งสหกรณ์ประมงประเภทน้ำเค็มได้เริ่มจัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ชื่อว่า “สหกรณ์ประมงกลาง จำกัด” ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาทุนจำหน่ายสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์แปรรูป จัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือประมง มี วัตถุประสงค์ คือ

(๑) รวบรวมสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำจากสมาชิมาจัดการขายหรือแปรรูปออกขายเพื่อให้ได้ราคาดี

(๒) จัดหาวัสดุสิ่งของ รวมทั้งบริการที่ใช้ในการประมง และสิ่งของจำเป็นอื่น ๆ ที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย

(๓) ให้เงินกู้แก่สมาชิก

(๔) รับฝากเงินจากสมาชิก

(๕) เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและธุรกิจเกี่ยวกับการประมง

(๖) ให้การสงเคราะห์ตามควรแก่สมาชิกและครอบครัวที่ประสบภัยพิบัติในการประกอบอาชีพ

๓) สหกรณ์นิคม คือ สหกรณ์ภาคการเกษตรในรูปแบบหนึ่ง ที่รัฐเข้าไปช่วยเหลือราษฎรที่ประกอบอาชีพทางเกษตรแต่ขาดแคลนที่ดิน ให้ได้รับจัดสรรที่ดินทำกินในขนาดที่เหมาะสม

เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร โดยสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์เกี่ยวกับที่ดินขึ้น เพราะเห็นว่าสหกรณ์เป็นระบบเศรษฐกิจที่สมาชิกจะได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎร การจัดสร้างปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ รวมทั้งกิจกรรมให้บริการสาธารณูปโภคแก่สมาชิก ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สหกรณ์นิคม มีงานหลัก ๒ งาน คืองานจัดที่ดินและงานจัดสหกรณ์

สหกรณ์นิคมมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- (๑) เป็นสื่อกลางในการขอรับหรือบริการต่าง ๆ จากรัฐบาล
- (๒) เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับสมาชิกสหกรณ์ในการปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น เรียกเก็บเงินเพื่อช่วยทุนของรัฐ
- (๓) เพื่อให้เกษตรกรในนิคมมีสถาบันของตนเอง ที่จะจัดทำและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหาสินเชื่อ
- (๔) การรวมกันซื้อ-ขาย การส่งเสริมการเกษตรและการฝึกอบรมซึ่งเป็นการเสริมสร้างให้เกิดระบบที่ดีในการจัดหา การผลิต การตลาด โดยสมาชิกของสหกรณ์นิคมเป็นเจ้าของ เป็นผู้ดำเนินการและผู้ประโยชน์ ซึ่งจะทำให้สหกรณ์นิคม สามารถผนึกกำลังประกอบอาชีพอย่างมั่นคง มีรายได้และมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๔) สหกรณ์ร้านค้า คือ สหกรณ์ที่ผู้บริโภครวมกันจัดตั้งขึ้น เพื่อจัดหาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคและรวบรวมผลิตผล ผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป ในต่างประเทศนิยมเรียกว่า "สหกรณ์ของแม่บ้าน" โดยจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในประเภทสหกรณ์ร้านค้า มีสภาพเป็นนิติบุคคล ซึ่งสมาชิกผู้ถือหุ้นทุกคนเป็นเจ้าของ สมาชิกลงทุนร่วมกันในสหกรณ์ด้วยความสมัครใจ เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค และเพื่อผดุงฐานะทางเศรษฐกิจของตนและหมู่คณะ ร้านสหกรณ์แห่งแรกเกิดขึ้นที่เมืองรอซเซล ประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๘๗ (ค.ศ. ๑๘๔๔) มูลเหตุที่เกิดร้านสหกรณ์แห่งนี้นั้น เนื่องจากสมัยนั้นค่าจ้างแรงงานต่ำ เพราะโรงงานต่าง ๆ ได้นำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคนมากขึ้น คนงานได้รับความลำบากและยากจน จึงมีคนงานโรงงานทอผ้ากลุ่มหนึ่งจำนวน ๒๘ คน ประชุมปรึกษารื้อกันและได้ตกลงกันให้ทุกคนเก็บออมเงินจากค่าจ้างไว้สัปดาห์ละ ๓ เพนนี ซึ่งต้องใช้เวลาเกือบ ๑ ปี จึงรวบรวมเงินได้ ๒๘ ปอนด์ หลังจากนั้นได้ไปเช่าห้องแถวเล็ก ๆ ที่ตรอกคางคกเปิดร้านขายของชำขึ้น เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๘๗ ร้านสหกรณ์แห่งนี้มีชื่อเสียงมากเพราะเป็นร้านแรกที่จัดตั้งสำเร็จ และได้วางหลักการของร้านสหกรณ์ขึ้นถือปฏิบัติเป็นครั้งแรก ซึ่งต่อมาได้แพร่หลายไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทั้งสหกรณ์ร้านค้าและสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ

ร้านสหกรณ์มีวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานไว้ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดหาสิ่งของและบริการที่สมาชิกมีความต้องการมาจำหน่าย
- (๒) รวบรวมผลิตผล ผลิตภัณฑ์ของสมาชิกมาจำหน่าย
- (๓) ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางสหกรณ์ให้แก่สมาชิก

(๔) ส่งเสริมสมาชิกให้รู้จักการประหยัด การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการช่วยตนเอง

(๕) ร่วมมือกับสหกรณ์และสถาบันอื่นทั้งภายในและภายนอกประเทศในอันที่จะเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(๖) ดำเนินธุรกิจอย่างอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้างต้น

๕) สหกรณ์บริการ คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมีประชาชนที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน หรือหลากหลายอาชีพรวมกัน หรือที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องเดียวกัน รวมตัวกันโดยยึดหลักการประหยัด การช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้เกิดความมั่นคง และรักษาอาชีพดั้งเดิมที่ดีให้คงอยู่ต่อไป สหกรณ์บริการแห่งแรกตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ชื่อ "สหกรณ์ผู้ทำร่มบ่อสร้าง จำกัด" อยู่ที่ ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันคือ "สหกรณ์ร่มหัตถกรรมผลิตภัณฑ์บ่อสร้าง จำกัด" เป็นการรวมตัวกันในกลุ่มผู้มีอาชีพทำร่ม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้มีการจัดตั้ง "สหกรณ์บริการไฟฟ้าหนองแขม จำกัด" ที่อำเภอหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นสหกรณ์ที่ให้บริการด้านสาธารณูปโภค ซึ่งใน พ.ศ. ๒๕๔๑ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เข้าไปดำเนินการแทนตามกฎหมายสหกรณ์นี้จึงได้เปลี่ยนประเภทเป็นสหกรณ์ร้านค้า และในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้มีการจัดตั้ง "สหกรณ์มีดอรัญญิก จำกัด" ที่ตำบลทุ่งช้าง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายหลังจากนั้นสหกรณ์บริการก็ได้มีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นตลอดมา

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์บริการมีหลายรูปแบบให้พิจารณา จึงขอสรุปวัตถุประสงค์อย่างกว้าง ๆ ดังนี้

- (๑) ประกอบธุรกิจด้านการบริการที่ระบุไว้ตามรูปแบบของสหกรณ์
- (๒) จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาบริการแก่สมาชิกในราคาถูก
- (๓) รับฝากเงินจากสมาชิกเพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์
- (๔) ให้เงินกู้ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ หรือจำเป็นแก่สมาชิก
- (๕) รวบรวมผลิตภัณฑ์จากสมาชิก โดยจัดหาตลาดจำหน่ายให้
- (๖) ช่วยเหลือสมาชิกด้านกฎหมายคดีความ
- (๗) ส่งเสริมสวัสดิภาพของสมาชิกและครอบครัว
- (๘) ส่งเสริมการช่วยตนเองและการร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก
- (๙) ให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกเพื่อให้มีความรู้ทางสหกรณ์ และความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
- (๑๐) ร่วมมือกับสหกรณ์อื่นและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อกิจการความก้าวหน้าของสหกรณ์

๖) สหกรณ์เครดิตยูเนียน คือ สหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ซึ่งมีภูมิลำเนาหรือประกอบอาชีพหลักหรือมีวงสัมพันธ์อย่างหนึ่งอย่างใดอยู่ในเขตท้องที่ดำเนินงาน

ของสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้น และบุคคลเหล่านั้น มีความปรารถนาจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยวิธีการนำเงินของตนเองมาสะสมไว้เป็นกองทุน สมาชิกทุกๆ คนจะต้องสะสมเงินตามความสามารถของตนเองเป็นประจำและสม่ำเสมอตามที่สหกรณ์กำหนด กองทุนที่สมาชิกช่วยกันสะสมนี้ก็จะจะมีเงินมากขึ้นสามารถจะให้สมาชิกที่มีความจำเป็นจะเดือดร้อนทางการเงิน กู้ยืมไปบำบัดปัญหาและความเดือดร้อนเหล่านั้น พร้อมกับการชำระคืนเงินกู้ของสมาชิกแต่ละคน ก็จะสะสมเงินของตนไปในคราวเดียวกันด้วย เงินกู้ก็จะค่อยๆ หมดไป ในขณะที่เงินสะสมก็มีมากขึ้น สหกรณ์เครดิตยูเนียนจึงเป็นสหกรณ์ที่มุ่งหวังในการให้สมาชิกช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บริหารโดยสมาชิกและการทำกิจการทุกอย่าง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิก มีประวัติความเป็นมาโดยการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการตามแนวคิดของสหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นการรวมคนจากย่านชุมชนแออัดห้วยขวางดินแดง เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๐๘ ใช้ชื่อว่า “เครดิตยูเนียนแห่งศูนย์กลางเทวา” แต่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ ส่วนสหกรณ์ที่ได้รับการจดทะเบียนแห่งแรก คือ “สหกรณ์เครดิตยูเนียนแม่มูลจำกัด” จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๒ ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียนเดิมเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ในชุมชน จึงอยู่ในรูปย่อยของประเภท “สหกรณ์ออมทรัพย์” และต่อมาได้รับการกำหนดให้เป็นประเภท “สหกรณ์เครดิตยูเนียน” ตามกฎกระทรวง กำหนดประเภทสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ. ๒๕๔๘

๓) สหกรณ์ออมทรัพย์ คือ สถาบันการเงินแห่งหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกันหรืออาศัยในที่ชุมชนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ และให้กู้ยืมเงินเมื่อเกิดความจำเป็น หรือเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์นอกวง และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีประวัติความเป็นมา คือ ในภาวะปัจจุบัน ประชาชนประสบปัญหาเกี่ยวกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ผู้ที่มีรายได้น้อยได้รับความเดือดร้อนเพราะไม่สามารถจะหารายได้เพิ่มให้เพียงพอกับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น และมักจะแก้ไขปัญหาด้วยการกู้ยืมเงินจากนายทุนโดยยอมเสีย ดอกเบี้ยในอัตราสูง จึงก่อให้เกิดหนี้สินผูกพัน และก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและครอบครัวภายหลังบุคคลที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว จึงร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยการรวมกลุ่มกัน จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทย คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ข้าราชการสหกรณ์และพนักงานธนาคารเพื่อการพัฒนาสหกรณ์ (ธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็น “ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร”) จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๙ โดยใช้ชื่อว่า “สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัดสินใช้” ปัจจุบันชื่อว่า “สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด”

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ มีดังนี้

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินที่ส่งเสริมให้บุคคลที่เป็นสมาชิกรู้จักการประหยัด รู้จักการออมทรัพย์และสามารถบริการเงินกู้ ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเกิดความจำเป็น โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอีกทางหนึ่ง ดังนี้

(๑) การส่งเสริมการออมทรัพย์ เป็นวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์ แบ่งออกเป็น ๒ วิธี คือ

๑.๑ การส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์โดยการถือหุ้น สหกรณ์กำหนดให้สมาชิก ส่งชำระค่าหุ้นเป็นประจำทุกเดือน โอนการหักเงินค่าหุ้น ณ ที่จ่ายเงินเดือนและจ่ายเงินปันผลค่าหุ้น ให้แก่สมาชิกตามอัตราที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ เงินปันผลที่ได้รับนี้ไม่ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐ และเมื่อสมาชิกลาออกจากสหกรณ์ก็สามารถถอนค่าหุ้นคืนได้

๑.๒ การส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์โดยการรับฝากเงิน สหกรณ์มีบริการด้าน เงินฝากทั้งประเภทเงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ และให้ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยในอัตรา เดียวกับธนาคารพาณิชย์ หรือสูงกว่าตามฐานะของแต่ละสหกรณ์

(๒) การให้เงินกู้แก่สมาชิก สหกรณ์จะนำเงินค่าหุ้นและเงินฝากของสมาชิกมา หมุนเวียนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อนกู้ยืม โดยคิดดอกเบี้ยต่ำกว่าเอกชน

ลักษณะการให้เงินกู้

เงินกู้ที่สหกรณ์จ่ายให้กับสมาชิกมี ๓ ประเภท คือ

(๑) เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน ในกรณีที่สมาชิกมีความจำเป็นเร่งด่วนหรือมีรายจ่าย ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน สมาชิกสามารถกู้เงินประเภทนี้จากสหกรณ์ได้ไม่เกินครึ่งหนึ่งของเงินได้ราย เดือน แต่จำกัดขั้นสูงไว้ตามฐานะของแต่ละสหกรณ์และกำหนดส่งชำระคืนไม่เกิน ๒ งวดรายเดือน เงินกู้ประเภทนี้ไม่ต้องมีหลักประกัน

(๒) เงินกู้สามัญ สมาชิกสามารถกู้เงินประเภทนี้ได้ประมาณ ๔-๑๕ เท่าของ เงินได้รายเดือน แต่จะจำกัดขั้นสูงไว้ตามฐานะของแต่ละสหกรณ์ และกำหนดส่งชำระคืนระหว่าง ๒๔- ๓๒ งวดรายเดือน และต้องมีสมาชิกด้วยกันค้ำประกัน อย่างน้อย ๑ คน การกำหนดวงเงินกู้ฉุกเฉิน และสามัญ จะใช้เงินเดือนเฉลี่ยของสมาชิกแต่ละสหกรณ์เป็นฐานในการกำหนด ตัวอย่าง เช่น สหกรณ์แห่งหนึ่ง สมาชิกมีเงินเดือนเฉลี่ย ๑๐,๐๐๐ บาท/เดือน ขั้นสูงของวงเงินกู้ฉุกเฉินควรเป็น ๕,๐๐๐ บาท ขั้นสูงของวงเงินกู้สามัญ ควรเป็น ๔๐,๐๐๐ - ๑๕๐,๐๐๐ บาท แต่ทั้งนี้ก็จะขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินและดุลยพินิจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในการกำหนดระเบียบ

(๓) เงินกู้พิเศษ ถ้าสหกรณ์มีฐานะมั่นคงแล้ว สหกรณ์จะเปิดบริการให้เงินกู้ พิเศษเพื่อให้สมาชิกนำไปลงทุนในการประกอบอาชีพ หรือกู้ไปเพื่อการเคหะสงเคราะห์ เงินกู้ประเภทนี้ สามารถกู้ตามจำนวนเงินที่จะนำไปลงทุนประกอบอาชีพ หรือขึ้นอยู่กับราคาของบ้านและที่ดินที่จะซื้อ หรือจำกัดขั้นสูงไว้ไม่เกิน ๔๐๐,๐๐๐-๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท และกำหนดชำระคืน ตั้งแต่ ๑๐-๑๕ ปี โดย มีอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักจำนองค้ำประกัน

การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินการโดยสมาชิก กล่าวคือ เมื่อได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ออม ทรัพย์ขึ้นแล้ว สมาชิกจะเลือกตั้งตัวแทนจากที่ประชุมใหญ่ให้เข้ามาบริหารงานในสหกรณ์ ตัวแทน สมาชิกเหล่านี้เรียกว่า “คณะกรรมการดำเนินการ” มีประมาณ ๗-๑๕ คน ตามที่กำหนดไว้ใน ข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นๆ คณะกรรมการดำเนินการ จะทำหน้าที่บริหารกิจการสหกรณ์โดย

จะมีการประชุม อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อกำหนดนโยบายในการทำงาน แล้วจึงมอบให้ “ฝ่ายจัดการ” รับผิดชอบปฏิบัติงานต่อไป ฝ่ายจัดการนั้น ประกอบด้วย ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ สมุห์บัญชี เจ้าหน้าที่การเงิน ฯลฯ ซึ่งทำหน้าที่บริการแก่สมาชิกที่มาติดต่อทำธุรกิจกับสหกรณ์

ทุนดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

- (๑) เงินค่าหุ้น
- (๒) เงินรับฝากจากสมาชิก
- (๓) ทุนสำรองและทุนสะสมอื่นๆ
- (๔) เงินกู้ยืม
- (๕) เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค

การสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์

การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์มี ๒ วิธี คือ

(๑) กรณีในหน่วยงานหรือชุมชนที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์แล้ว ท่านที่มีความประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกกระทำได้โดยการยื่นใบสมัครต่อสหกรณ์ เพื่อสหกรณ์จะนำใบสมัครของท่านเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์พิจารณารับเข้าเป็นสมาชิก เมื่อคณะกรรมการดำเนินการรับท่านเป็นสมาชิกแล้ว ท่านจะต้องชำระเงินค่าธรรมเนียมนำเข้าประมาณ ๒๐-๕๐ บาท ชำระค่าหุ้นประมาณ ๔-๕ % ของเงินรายได้ และลงรายมือชื่อในทะเบียนสมาชิก จากนั้นท่านจะมีสิทธิในสหกรณ์เช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่นๆ สหกรณ์จะจ่ายเงินปันผลตามหุ้นให้แก่ท่านเป็นประจำทุกปี และเมื่อท่านลาออกจากการเป็นสมาชิกภาพ ท่านสามารถถอนค่าหุ้นคืนทั้งหมดได้ ส่วนค่าธรรมเนียนำเข้าสหกรณ์จะไม่จ่ายคืนให้ เพราะถือเป็นรายได้ออมทรัพย์ของสหกรณ์อย่างหนึ่ง

(๒) กรณีในหน่วยงานหรือชุมชนที่ยังไม่มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ ท่านที่สนใจในกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ และมีความประสงค์จะจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นในหน่วยงานหรือชุมชนของท่าน ก็สามารถรวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์ได้ โดยขอคำแนะนำและสอบถามรายละเอียดได้จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ พื้นที่ ๑ และพื้นที่ ๒ ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในส่วนภูมิภาค หรือติดต่อโดยตรงที่สำนักจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ เทเวศร์ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐ โทร. ๐๒-๒๘๒- ๖๕๙๕

สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

สหกรณ์เป็นของสมาชิกและสมาชิกทุกคนมีบทบาทที่จะควบคุมการบริหารงานของสหกรณ์ โดยใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก ให้ถูกต้องและสม่ำเสมอการร่วมประชุมใหญ่ เป็นทั้งสิทธิและหน้าที่อันสำคัญยิ่งของสมาชิกทุกคนควรจะต้องเข้าร่วมประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ซึ่งเป็นโอกาสที่สมาชิกจะแสดงบทบาทรักษาสิทธิและปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของตน ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างยุติธรรม กำหนดนโยบายการดำเนินงานรวมทั้งคัดเลือกกรรมการดำเนินการที่มีความสามารถ และมอบภารกิจในการดำเนินการ

ต่อไปในแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อมวลสมาชิก เสริมสร้างความเจริญมั่นคงให้กับสหกรณ์ โดยสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมทุกคนจะต้องร่วมกันอภิปรายปัญหา แสดงความคิดเห็น ออกเสียง และยอมรับมติของที่ประชุม ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมายข้อบังคับและระเบียบ เพื่อให้สหกรณ์ดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกประการ โดยร่วมกันพิจารณาในเรื่องต่างๆ เหล่านี้

ข้อควรปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์

ด้านการเงิน

(๑) เมื่อชำระเงินแก่สหกรณ์ ต้องชำระต่อเจ้าหน้าที่การเงินที่สหกรณ์แต่งตั้งไว้เท่านั้น และต้องเรียกใบเสร็จรับเงินทุกครั้ง เช่น การชำระหนี้ก่อนกำหนด การถือหุ้นเพิ่ม

(๒) ควรเก็บใบเสร็จรับเงินทุกฉบับไว้ จนกว่าจะได้สอบถามหนี้สินและเงินค่าหุ้นให้ถูกต้องตรงกันเป็นประจำทุกปี

(๓) ควรมารับเงินที่สหกรณ์ด้วยตนเอง ถ้าจำเป็นควรมอบฉันทะแก่ผู้ที่ไว้ใจเท่านั้น

(๔) เมื่อรับเงินจากสหกรณ์ทุกครั้ง ควรตรวจนับจำนวนเงินให้ถูกต้องก่อนออกจากสหกรณ์ไป

(๕) การนำเงินมาฝากกับสหกรณ์ สมาชิกต้องยื่นใบฝากเงินพร้อมกับสมุดคู่ฝาก เมื่อรับสมุดคืนให้ตรวจสอบรายชื่อผู้มีอำนาจกำกับในสมุดคู่ฝากทุกครั้ง และไม่ควรฝากสมุดคู่ฝากไว้กับพนักงานสหกรณ์

ด้านสินเชื่อ

(๑) ควรกู้เงินจากสหกรณ์ในกรณีที่มีความจำเป็นจริงๆ และกู้ในจำนวนที่ต้องการใช้เท่านั้น

(๒) จะคำประกันใครต้องตัดสินใจให้ดี เพราะถ้าผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ผู้รับประกันจะต้องชำระหนี้แทนโดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง

(๓) ในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์ต้องการรับเงินกู้ เงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนให้สมาชิกรับเงินดังกล่าวที่สหกรณ์ด้วยตนเอง ถ้าหากจำเป็นให้ทำหนังสือมอบฉันทะโดยมีผู้บังคับบัญชาลงลายมือชื่อแสดงต่อเจ้าหน้าที่สหกรณ์ด้วย^{๓๔}

๒.๒.๔ หลักการสหกรณ์

หลักการสหกรณ์ คือ หลักการที่องค์การสหกรณ์ทั้งหลายทั่วโลกยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการดำรงอยู่และการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของตน ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะที่โดดเด่นขององค์การสหกรณ์ว่าแตกต่างกับองค์การธุรกิจรูปอื่น เพื่อให้คุณค่าทางสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม" ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญรวม ๗ ประการ กล่าวคือ

^{๓๔} กรมส่งเสริมสหกรณ์, **ประเภทสหกรณ์**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://webhost.cpd.go.th/rlo/group.html>, [๓๑ ส.ค.๒๕๕๗].

หลักการที่ ๑ การเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง (Voluntray and Open Membership)

๑) พึงตระหนักว่าการเข้าและออกจากการเป็นสมาชิก จะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจของบุคคล (คำว่า "บุคคล" หมายถึง ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล) ไม่ใช่ถูกชักจูง โน้มน้าว ล่อลวง บังคับ ช่มชู้จากผู้อื่น

๒) อย่างไรก็ดี การกำหนดคุณสมบัติสมาชิกของสหกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้บุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกแล้วสามารถร่วมกันดำเนินกิจกรรมในสหกรณ์ได้ และไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนสมาชิกและสหกรณ์ ไม่ถือว่าขัดกับหลักการสหกรณ์ข้อนี้

๓) สมาชิกสมทบนั้น ควรมีแต่เฉพาะกรณีของสหกรณ์บางประเภทที่มีลักษณะพิเศษ และจำเป็นเท่านั้น ไม่ควรให้มีในสหกรณ์ทั่วไปหรือทุกประเภท เพราะตามปกติสมาชิกสมทบมาจากบุคคลซึ่งขาดคุณสมบัติที่จะเป็นสมาชิกธรรมดา หากสหกรณ์ได้รับสมาชิกสมทบจำนวนมาก ก็อาจกระทบต่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของสมาชิกธรรมดาได้แม้ว่ากฎหมายจะได้ห้ามมิให้สมาชิกสมทบบมีสิทธิบางประการก็ตาม

หลักการที่ ๒ การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (Democratic Member Control)

พึงตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่จะต้องร่วมแรงกายใจ และสติปัญญาในการดำเนินการและควบคุมดูแลการดำเนินงานของสหกรณ์ของสหกรณ์ตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผ่านช่องทางหรือองค์กรต่างๆ เช่น คณะกรรมการดำเนินการ ผู้ตรวจสอบกิจการและที่ประชุมใหญ่

หลักการที่ ๓ การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก (Member Economic Participation)

๑) หลักการสหกรณ์ข้อนี้ มุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนพึงตระหนักว่าบทบาทที่สำคัญของตนคือ การที่ต้องเป็นทั้งเจ้าของและลูกค้าในคนเดียวกัน (Co-owners and Customers) จึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้สมทบทุน ผู้ควบคุม และผู้อุดหนุน หรือผู้ใช้บริการของสหกรณ์ มิใช่มาเป็นสมาชิกเพียงเพื่อมุ่งหวังได้รับประโยชน์จากสหกรณ์เท่านั้น

๒) ในการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อความเป็นธรรมแก่สมาชิก ส่วนหนึ่งต้องกันไว้เป็นทุนสำรอง ซึ่งจะนำไปแบ่งกันมิได้ แต่เป็นทุนเพื่อพัฒนาสหกรณ์ของพวกเขาเอง ถือว่าเป็นทุนทางสังคม นอกนั้นอาจแบ่งเป็นเงินปันผลในอัตราจำกัด และเป็นเงินเฉลี่ยคืน ตามส่วนแห่งธุรกิจ

หลักการที่ ๔ การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ (Autonomy and Independence)

๑) สมาชิก กรรมการและพนักงานสหกรณ์รวมทั้งหน่วยงานส่งเสริมสหกรณ์ต้องสำนึกและตระหนักอยู่เสมอว่าสหกรณ์เป็นองค์การช่วยตนเอง และปกครองตนเอง เพราะฉะนั้นสหกรณ์ต้องเป็นอิสระในการตัดสินใจ หรือทำสัญญาใดๆ ตามเงื่อนไขที่สหกรณ์ยอมรับได้กับบุคคลภายนอกหรือรัฐบาล

๒) การรับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากรัฐ หรือบุคคลภายนอกไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระของสหกรณ์ หากผู้ให้ความช่วยเหลือมุ่งหมายให้สหกรณ์ช่วยเหลือตนเองได้ และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย รวมทั้งดำรงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวของสหกรณ์

หลักการที่ ๕ การศึกษา ฝึกอบรมและสารสนเทศ (Education, Training and Information)

๑) หลักการข้อนี้เป็นจุดอ่อนของสหกรณ์ในประเทศไทยทุกระดับ ทั้งสหกรณ์ขั้นปฐมและสหกรณ์ขั้นสูง เพราะขาดแผนแม่บทในการพัฒนาการศึกษาทางสหกรณ์ให้เป็นบทบาท และความรับผิดชอบของขบวนการสหกรณ์อย่างแท้จริง ทั้งๆ ที่ได้รับเริ่มให้จัดตั้งกองทุนสะสม จัดสหภาพสหกรณ์จากกำไรของสหกรณ์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๒ และแม้จะมีการจัดตั้งสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและมีชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติบ้างแล้วส่วนราชการที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ก็ยังคงดำเนินการให้การศึกษาและฝึกอบรมทางสหกรณ์แทบจะเรียกได้ว่าซ้ำซ้อนกับขบวนการสหกรณ์โดยไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจนให้ขบวนการสหกรณ์สามารถรับผิดชอบการให้การศึกษาและฝึกอบรมทางสหกรณ์ได้ด้วยตนเองในที่สุดโดยมีหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอตามความจำเป็นและเน้นการฝึกอบรมข้าราชการให้ปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒) การศึกษาฝึกอบรมและสารสนเทศมีความมุ่งหมายและเน้นกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

- การศึกษามุ่งให้สมาชิกและบุคคลทั่วไปซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่จะเป็นสมาชิกในอนาคต มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ รวมทั้งมีความสำนึก และตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก หรือให้เป็นผู้มีจิตวิญญาณสหกรณ์

- การฝึกอบรมมุ่งให้กรรมการ ผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ รวมทั้งความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน

- ส่วนสารสนเทศนั้นมุ่งให้บุคคลทุกกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับเยาวชนพลະ ผู้นำด้านความคิดเป็น เช่น ผู้นำชุมนุม นักหนังสือพิมพ์ นักเขียน ผู้นำองค์กร พัฒนาชุมชน ฯลฯ โดยเน้นการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง

๓) หลักสูตรและเนื้อหาของการศึกษาอบรม ควรครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม

หลักการที่ ๖ การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Cooperation among Cooperatives)

๑) แท้จริงการร่วมมือระหว่างสหกรณ์เป็นหลักการเดียวกันกับการร่วมมือระหว่างบุคคลธรรมดาในการจัดตั้งสหกรณ์นั่นเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการประหยัดด้วยขนาด มีอำนาจการต่อรองสูงขึ้น และนำไปสู่การรับใช้สมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒) การร่วมมือระหว่างสหกรณ์อาจทำได้ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง ในแนวนอนสหกรณ์ทุกสหกรณ์ไม่ว่าประเภทเดียวกันหรือไม่ สามารถร่วมมือกันได้ในทุกระดับเพื่อประโยชน์สูงสุดของสมาชิกและขบวนการสหกรณ์ในแนวตั้งสหกรณ์ท้องถิ่นประเภทเดียวกันควรรวมตัวกันทางธุรกิจเป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ และสหกรณ์ทุกประเภท ทุกระดับ ทุกสหกรณ์ควรรวมตัวกันเป็นองค์การสหกรณ์สูงสุด (Apex Organization) เพื่อ

ประโยชน์ในการส่งเสริมด้านอุดมการณ์ การศึกษา การฝึกอบรม การส่งเสริมแนะนำ การกำกับดูแล การตรวจสอบ การวิจัย และการพัฒนา ฯลฯ

๓) วัตถุประสงค์สำคัญของการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ คือ เพื่อให้สหกรณ์สามารถอำนาจผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นสหกรณ์ท้องถิ่นแต่ละสหกรณ์ และสหกรณ์ชั้นสูงต้องเป็นสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน มีชีวิตชีวา (Viable & Sustainable) และร่วมมือกันในลักษณะของ "ระบบรวม" หรือเป็นเอกภาพ

หลักการที่ ๗ การเอื้ออาทรต่อชุมชน (Concern for Community)

๑) สหกรณ์เป็นองค์การทางเศรษฐกิจและสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่สหกรณ์ตั้งอยู่ เพราะฉะนั้น การดำเนินงานของสหกรณ์ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนนั้นๆ ซึ่งหมายความว่า เป็นการพัฒนา ที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ หรือเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการและความใฝ่ฝันของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำลายโอกาสความสามารถ และอนาคตของคนรุ่นหลัง

๒) เนื่องจากสมาชิกสหกรณ์ก็เป็นสมาชิกของชุมชนนั่นเอง สหกรณ์จึงควรมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนนั้นแบบยั่งยืน^{๓๕}

๒.๒.๕. ประโยชน์ของสหกรณ์

๑) การรวมกันเป็นสหกรณ์ ทำให้มีอำนาจในการต่อรอง ทั้งในด้านการซื้อ และการขายสินค้า หรือผลิตผลที่สมาชิกผลิตได้

๒) ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี ประองตอง อันจะนำความเจริญมาสู่ประเทศชาติได้ สหกรณ์ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข ทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๓) สหกรณ์เป็นแหล่งจัดหาเงินให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนประกอบอาชีพหลัก สามารถลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างดี

๔) สหกรณ์ช่วยส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรแก่สมาชิก รู้จักวางแผนการผลิตด้วยวิธีการเกษตรสมัยใหม่ ขายผลิตผลให้ได้ราคาสูงขึ้น

๕) ส่งเสริมความเสมอภาคกัน โดยทุกคนมีสิทธิทัดเทียมกันในการออกเสียง การแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์^{๓๖}

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานพอสมควร เมื่อเทียบกับกลุ่มออมทรัพย์อื่นๆ ที่ก่อตั้งขึ้นมาแล้ว และสามารถที่จะบริหารให้โครงการต่างๆ ดำเนินไปได้ และมีกลุ่มสมาชิกเพิ่มมากยิ่งขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย มีรายละเอียดที่ควรศึกษาดังต่อไปนี้

^{๓๕} กรมส่งเสริมสหกรณ์, *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.cpd.go.th/know_coop07.html, [๓๑ ส.ค.๒๕๕๗].

^{๓๖} สหกรณ์การเกษตรพญาเม็งราย, *ประโยชน์ของสหกรณ์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.cooppmr.com/menu_detail.php?menu_id=11, [๓๑ ส.ค.๒๕๕๗].

๒.๓.๑ ความเป็นมาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องประวัติความเป็นมาของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ มีประวัติความเป็นมาตามลำดับดังนี้

๑) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด เกิดขึ้นครั้งแรกจากการรวมตัวกันของคนกลุ่มเล็ก ๆ ในหมู่บ้านร่วมอุดมการณ์เดียวกัน มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา โดยพระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด พระผู้นำและนักพัฒนาชุมชน ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในปี พ.ศ.๒๕๑๖ จากนั้นได้ศึกษาพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา และรุดงค์ไปในหลายพื้นที่เป็นเวลา ๘ ปีเศษ ระหว่างรุดงค์ท่านได้ทราบปัญหาต่างๆ ของชาวบ้าน เมื่อมีโอกาสได้สนทนารธรรมกับครูชบ ยอดแก้ว อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดน้ำขาวนอก อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ประชาชนชาวบ้านคนสำคัญของภาคใต้ ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มออมทรัพย์แบบชาวบ้าน และเมื่อได้มีโอกาสไปบรรยายธรรมให้กับสมาชิกของกลุ่ม ฯ ฟังพร้อมทั้งการศึกษาดูงานของกลุ่ม ซึ่งสามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อน เรื่องการจี้ปล้น ขโมย ฆ่า ของหมู่บ้านได้ จึงได้เกิดแนวความคิดว่าน่าจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้กลับมาจัดทำในจังหวัดตราดบ้านเกิด โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมแบบโบราณ คือ การพึ่งพาอาศัยกันแบบน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า น่าจะเป็นสิ่งที่ดี การเทศน์ การบรรยายธรรมเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ต้องจัดกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาจิตใจและการดำเนินตามวิถีชีวิตแบบชาวบ้านได้ ประกอบกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ซึ่งได้ตรัสไว้ว่า “ คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษา และน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่ ๔ ประการ คือ

ประการแรก คือ การรักษาสัจจะ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติ ปฏิบัติแต่สิ่งที่จะเป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติ ปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และยอมที่จะไม่ประพฤติล่วงสัจจะ สุจริต ไม่ว่าจะด้วยประการใด

ประการที่สี่ คือ คือ การรู้จักระวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์น้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง”

นอกจากนี้ยังได้นำ ค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการ คือ

๑. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ

๒. การประหยัดและออม

๓. การมีระเบียบวินัย

๔. การปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา

๕. ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ซึ่งประชาชนทุกคนจะต้องมี มาก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ขึ้นที่จังหวัดตราด โดยในระยะแรกใช้ชื่อว่า “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์” แต่พิจารณาแล้วเห็นว่าการใช้คำว่า ออมทรัพย์ต่อท้าย

ไม่สามารถสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนให้เกิดแก่ชาวบ้านได้ จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “สะสมทรัพย์” แทน เนื่องจากสามารถยกตัวอย่างให้เห็นถึงพลังการสะสมได้ในเชิงธรรม อุปมาว่าเหมือนแมลงผึ้งที่เอาขาไปแตะเกสรทีละนิด ใช้ความอดทนและสามัคคี ที่สุดท้ายได้น้ำผึ้งเป็นขวดเป็นไห ด้วยเหตุนี้จึงเกิดองค์การเงินภายใต้ชื่อกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แห่งแรกที่ตั้งโดยท่านพระสุบิน ปณีโต คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านเกาะขวาง หมู่ ๑ ตำบลห้วยแร่ อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยสมาชิกกลุ่มแรกมีประมาณ ๒๕๐ คน และมีเงินสะสมแรกเข้า ๒,๗๔๐ บาท^{๓๗}

๒) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดจันทบุรี

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดจันทบุรี เกิดขึ้นครั้งแรกโดยสุวรรณโพธิ์ธรรม (มนัส ขนติธมโม) โดยที่ท่านพระครูฯ ได้มีโอกาสสนทนาร่วมกับพระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดตราด จึงได้แนวความคิดในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการจัดการระดมเงิน การออมการตั้งกองทุนสวัสดิการ มีการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน เพื่อร่วมคิดร่วมทำ โดยมีสัจจะวาจา เป็นกฎ กติการวมกลุ่ม โดยได้ยึดคุณธรรมในการบริหารการเงินในหมู่บ้านในด้านการออม การใช้จ่าย การกู้เงินได้อย่างมีระบบ โดยใช้หลักพุทธศาสนาหลักเศรษฐศาสตร์และหลักประชาธิปไตยของสมาชิกในหมู่บ้านนั้น ๆ โดยมีพระภิกษุที่เป็นที่ปรึกษา ๑๐ รูป ช่วยแก้ปัญหาในโอกาสที่จำเป็นและได้พยายามจัดกิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาจิตใจและดำเนินชีวิตตามวิถีแบบชาวบ้านได้ เน้นการพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต เป็นศูนย์สาธิตบริหารการเงินของหมู่บ้าน ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียง ทำให้เกิดการ “ร้อยใจ สานความคิด พัฒนาคุณภาพชีวิตของจังหวัดจันทบุรี ” และใช้ชื่อว่า “ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จันทบุรี เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต ” กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดจันทบุรี แห่งแรกที่ตั้งโดยพระครูสุวรรณโพธิ์ธรรม (มนัส ขนติธมโม) คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ศาลากลางหมู่บ้านพลูยาง หมู่ ๕ ตำบลสีพยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่านเอง มีสมาชิกร่วมก่อตั้ง ทั้งหมด ๑๐๘ คน มีเงินสะสมแรกเข้า ๖,๘๑๐ บาท^{๓๘}

๓) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปลี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปลี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ก่อตั้งขึ้นโดยท่านพระมหานารอน กตกุลโล เจ้าอาวาสวัดมะทาย ตำบลปลี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ท่านได้ตระหนักถึงหมู่บ้านปลี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน ในอดีตมีความทุกข์ยากจากความยากจน มีหนี้สินที่เกิดการกู้ยืมกระบบที่มีดอกเบี้ยในอัตราที่แพง เมื่อท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ได้ศึกษาเล่าเรียน และเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้ท่านได้รู้จักกับพระครูสุวรรณโพธิ์ธรรม (มนัส ขนติธมโม) ซึ่งได้ทำงานด้านการอบรมค่ายคุณธรรมเยาวชนในจังหวัด

^{๓๗} กำธร อ่อนอินทร์, “พุทธศาสนากับความสำเร็จในการบริหาร กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอมะขาม จังหวัดตราด”, ปัญหาพิเศษตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕).

^{๓๘} ทองขาน บุญลา, “การศึกษาภาวะผู้นำของพระอธิการมนัส ขนติธมโม เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทอง จังหวัดจันทบุรี : กรณีศึกษาการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

จันทบุรี ท่านทั้งสองจึงได้เป็นสหธรรมิกและร่วมกันก่อตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาแก่เยาวชนที่ขาดแคลนทุนการศึกษาในจังหวัดจันทบุรี และนำเงินดอกเบี้ยจากกองทุนบางส่วนนี้ มาเป็นกองทุนสำหรับการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในจังหวัดจันทบุรี และท่านพระครูฯ ได้แนะนำให้ท่านพระมหานารอน กตกุสโล ได้นำแนวคิดกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ไปใช้แก้ไขปัญหาชุมชนตำบลปลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ท่านพระมหานารอน กตกุสโล ซึ่งมีความปรารถนาจะตอบแทนคุณบ้านเกิดของท่าน อยู่ก่อนแล้ว จึงได้นำแนวคิดนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตำบลปลั้ว และได้ตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์กลุ่มแรกในตำบลปลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ที่วัดมะทาย เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ มีสมาชิกกลุ่มแรก ทั้งหมด ๑๗๔ คน มีเงินสะสมแรกเข้า ๑๒,๖๙๐ บาท จากนั้นจึงได้ตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี อีก ๔ แห่ง คือ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดจันทร์แสงศรี กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโป่งโรงเข็น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดทุ่งบอน และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดทุ่งเพล (เขตตำบลฉนวน) ตามลำดับ

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ทั้ง ๕ กลุ่มดังกล่าวนี้ ซึ่งมีท่านพระมหานารอน กตกุสโล เป็นผู้ก่อตั้ง ท่านได้ให้ข้อชี้แนะสั่งสอนหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ส่งผลทำให้คณะกรรมการและสมาชิกภายในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น สามารถบริหารการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด และรู้คุณค่าของเงิน และเมื่อกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี เติบโตในระดับหนึ่งแล้ว ท่านจึงได้จัดตั้งกองทุนออมเงินพิเศษระหว่างกลุ่ม ซึ่งเป็นการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม ในกรณีกลุ่มใดที่ขาดแคลนเงินสามารถนำเงินระหว่างกลุ่มมาปล่อยกู้ได้ โดยมอบค่าตอบแทนเป็นดอกเบี้ยร้อยละ ๖ บาทให้แก่กันระหว่างกลุ่ม เป็นการผูกเครือข่ายระหว่างกลุ่มในตำบลเดียวกัน ผู้กัณฑ์สามัคคีช่วยเหลือกันของประชาชนในตำบลปลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี มาจนถึงปัจจุบัน^{๓๙}

๒.๓.๒ ความหมายของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

๑) **กลุ่ม** หมายถึง การรวมตัวของคนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายเดียวกัน^{๔๐}

๒) **สัจจะ** หมายถึง ความสัตย์ หรือ ความซื่อตรง หรือความจริง ความตรงนั้นพึงตั้งลงใน ๕ สถาน ได้แก่ ตรงต่อหน้าที่, ตรงต่อการทำงาน, ตรงต่อเวลา, ตรงต่อบุคคล และตรงต่อความดี^{๔๑}

๓) **สะสมทรัพย์** หมายถึง การสะสมเงินคือทรัพย์ ทีละเล็กทีละน้อย เหมือนแมลงผึ้งแต่น้ำหวานมาสะสมทีละน้อยนิด ก็จะเป็นรังใหญ่ หรือปลวกนำดินมาสะสมทีละน้อยนิด ก็จะเป็น

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระมหานารอน กตกุสโล, เจ้าอาวาสวัดมะทาย ตำบลปลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๖ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๔๐} พระครูพัชรคณาภิรักษ์ (ปณณธ จารุณโณ), “ศึกษาการบริหารจัดการเชิงพุทธของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน ตำบลโคกมน อำเภอนาหวา จังหวัดเพชรบูรณ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน.

จอมพลวกที่ใหญ่ขึ้นมาได้ ฉันทิ การสะสมทรัพย์ของตนเองหรือภายในครอบครัว ก็ฉันทิ เหมือนกัน^{๔๒}

โดยสรุป กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จึงหมายถึง กลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการระดมเงินทุนด้วยวิธีการออมทรัพย์กระจายกระจายในท้องถิ่น หรือแหล่งชุมชนให้เข้าเป็นกลุ่มก้อนเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในด้านการลงทุนประกอบอาชีพ กิจกรรมต่อเนื่องด้านการผลิต การตลาดและอื่นๆ โดยมีการกำหนดกฎระเบียบข้อตกลงของกลุ่ม และมีคณะบุคคลที่ผ่านการเลือกตั้งของสมาชิกเป็นกรรมการ เพื่อดำเนินงานกลุ่มให้ถูกต้องโดยอาศัยหลักการดำเนินงานจากการยึดมั่นในคุณธรรม ๕ ประการ ได้แก่ ตรงต่อหน้าที่, ตรงต่อการทำงาน, ตรงต่อเวลา, ตรงต่อบุคคล และตรงต่อความดี

๒.๓.๓ แนวคิดการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

แนวคิดการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ทั้งในจังหวัดตราด จันทบุรีนั้น ล้วนมีแนวคิดที่คล้ายกัน กล่าวคือ ท่านพระครูสุวรรณโพธิธรรม (มนัส ขนติธมโม) ได้แนวคิดก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แรกเริ่มมาจากพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด ซึ่งท่านได้ปรับปรุงมาจากแนวคิดของครูชบ ยอดแก้ว จ.สงขลา และได้นำมาปรับปรุงโดยเพิ่มเติมแนวคิดทางศาสนา คือ

๑) ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)

๒) หลักธรรมในการดำรงชีวิต ๔ กลุ่ม (ขรവാสนธรรม ๔ ทิฐฐัมมิกัตถะ ๔ นาถรณธรรม ๑๐ และมรรค ๘)

๓) หลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน ๔ กลุ่ม (อปปริหานิยธรรม ๗ สังคหัตถุธรรม ๔ สาราณียธรรม ๖ และอริยทรัพย์ ๗)

รวมทั้งเพิ่มเติมแนวคิดในสังคมไทยร่วมสมัยลงไปเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันอีกด้วย ได้แก่ ค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทย แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และแนวคิดปัญญาชนไทยปัจจุบัน แล้วนำมาประยุกต์เป็นรูปธรรม โดยใช้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและกิจกรรมตามวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นหลักอันเป็นกิจกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในชนบทซึ่งเกี่ยวกันเชื่อมโยงกันเป็นองค์กรรวม ดังที่พระอาจารย์สุบินผู้เป็นต้นแบบของสัจจะสะสมทรัพย์ภาคตะวันออกกล่าวได้ว่า “กิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต จึงเป็นกิจกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในชนบท ซึ่งมีทั้งการปฏิบัติ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ศาสนา จิตใจ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่บูรณาการเชื่อมโยงกันไปหมด”^{๔๓}

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระมหานารอน กตกุลโส, เจ้าอาวาสวัดมะทวย ตำบลปิลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๖ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๔๓} ชุดการจัดการทางสังคม ลำดับที่ ๕, “กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม Social Fund Office, ๒๕๕๕), หน้า ๖.

๒.๓.๔ วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

- ๑) เพื่อสร้างกองทุนในหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒) เพื่อสร้างโอกาสให้พระสงฆ์ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
- ๓) เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณธรรม และสร้างปัญญาโดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา
- ๔) เพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน/ ค่ารักษาพยาบาล/ค่าฌาปนกิจ/ทุนการศึกษา ให้แก่ชุมชน
- ๕) เพื่อสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้

๒.๓.๕ แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

- ๑) ใช้หลักธรรมทางศาสนาที่เน้นเรื่องสัจจะ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การพึ่งตนเองเป็นหัวใจสำคัญของการกำหนดแนวทางการทำกิจกรรมสะสมทรัพย์ โดยใช้หลักธรรมดังกล่าวสอดแทรกไปพร้อมกับการดำเนินงานของกลุ่ม
- ๒) พัฒนาเรื่องการออมทรัพย์ให้เกิดเป็นผลประโยชน์ร่วมของชุมชน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือพึ่งพากัน แทนการแก่งแย่งตัวใครตัวมัน
- ๓) ใช้วิธีคิด “จิตสำนึกร่วมชุมชน” ทดแทนวิธีคิดแบบตัวใครตัวมัน โดยอาศัยระบบการบริหาร การจัดการเกี่ยวกับสวัสดิการ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและการใช้กลไกของชุมชนในการตรวจสอบเพื่อสร้างชุมชนให้มีจิตสำนึกร่วมกัน
- ๔) มีระบบการจัดการตลอดทั้งกรรมการและที่ปรึกษามีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้
- ๕) การบริหารมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน เช่น การให้กู้เงิน การระดมเงินฝากตามกำลังความสามารถ การจัดการเรื่องปันผลและสวัสดิการ ที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน ผู้นำ และคณะกรรมการ เป็นที่ศรัทธา เคารพ นับถือและเป็นที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจ
- ๖) ใช้สถานที่สาธารณะของชุมชน คือ วัด อันเป็นที่ที่ชาวบ้านมีโอกาสมาปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว จึงเป็นสถานที่เหมาะสม
- ๗) สร้างเงื่อนไข ให้ผู้คนมาพบปะได้รับรู้ทุกข์สุขกันและกันอยู่เสมอ ด้วยการออมเป็นประจำทุกเดือน
- ๘) ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหาร ทั้งการตั้งคณะกรรมการ การสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม การติดตามประเมินผลไปจนถึงการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

๒.๓.๖ ลักษณะของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

ลักษณะของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์กลุ่มนี้ มีลักษณะพิเศษเฉพาะตน ดังนี้

- ๑) คล้ายกับธนาคาร เพราะมีการฝากเงิน กู้เงิน หรือถอนเงิน
- ๒) คล้ายกับประกันภัย เพราะมีสมาชิกได้รับการคุ้มครอง เมื่อมีการเสียชีวิตหรือมีการเจ็บป่วย

๓) คล้ายกับสหกรณ์ เพราะมีการขายสินค้าราคาถูกให้แก่สมาชิก สิ้นปีมีเงินปันผล^{๔๔}

๒.๓.๗ วัตถุประสงค์ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

วัตถุประสงค์ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เมื่อกล่าวโดยภาพรวม ก็เพื่อการพัฒนาคนในหมู่บ้าน และชุมชนให้สามารถรู้จักการบริหารด้านเศรษฐกิจในครอบครัวและหมู่บ้าน, ชุมชนของตนเองในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ๑) เพื่อให้รู้จักประหยัด สะสมเก็บออมทรัพย์
- ๒) เพื่อให้มีเงินทุน สนับสนุนการประกอบอาชีพ
- ๓) เพื่อให้สมาชิกรวมน้ำใจ รวมทุนช่วยเหลือกัน
- ๔) เพื่อให้รู้จักการจัดแจง การเงิน และรายได้ในครัวเรือน
- ๕) เพื่อให้มีกองทุนสวัสดิการเพื่อสมาชิก
- ๖) เพื่อให้เรียนรู้สร้างเสริมประสบการณ์เรื่องเงินทุน
- ๗) เพื่อให้รู้จักการมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม
- ๘) เพื่อให้รู้จักนึกกำลังความสามัคคีช่วยเหลือกัน
- ๙) เพื่อให้มีกองทุนการเงินของชาวบ้าน เพื่อการพึ่งตนเองในชุมชน
- ๑๐) เพื่อส่งเสริมสินเชื่อแก่สมาชิก ในด้านต่าง ๆ
- ๑๑) เพื่อพัฒนาคุณธรรมคุณภาพชีวิตสมาชิกให้ดีขึ้น
- ๑๒) เพื่อให้คนเข้าวัดไม่ห่างวัด
- ๑๓) เพื่อให้คนรักคิดว่าวัดนี้เป็นส่วนหนึ่งของเขา
- ๑๔) เพื่อให้วัดเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน
- ๑๕) เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง^{๔๕}

๒.๓.๘ นโยบายของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

นโยบายหลักของกลุ่ม มีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลัก ๓ ข้อ ได้แก่

ก. คน หมายถึง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกของกลุ่ม

ข. เงิน หมายถึง เงินที่สมาชิกของกลุ่มได้นำมารวมกันไว้ และบริหารแบ่งปันในลักษณะต่างๆ กันเพื่อประโยชน์สูงสุดของกลุ่ม

ค. คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปได้ ด้วยความเรียบร้อย และเป็นธรรมแก่บรรดาสมาชิก ด้วยเหตุนี้ เงินจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งถึงวันตาย ซึ่งจำเป็นที่คนเราจะต้องใช้เงินในกิจกรรมเหล่านี้^{๔๖}

^{๔๔} อ้างแล้ว, หน้า ๓๘.

^{๔๕} อ้างแล้ว, หน้า ๓๘.

^{๔๖} อ้างแล้ว, หน้า ๓๘.

กรณีสมาชิกเสียชีวิตทางกลุ่มจะเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมให้จำนวน ๑ คืน และวันประชุมเพลิงศพให้สมาชิกไปร่วมงานศพอย่างน้อยครอบครัวละ ๑ คน^{๔๗}

ดังนั้น เมื่อเงินเป็นสิ่งจำเป็นที่ใช้ในการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนความสุขชาวบ้านส่วนใหญ่จึงแสวงหาเงิน ถ้าเราสามารถนำเงินมารวมกันได้ การรวมคนก็ง่ายและนำธรรมะมาพัฒนาคนได้

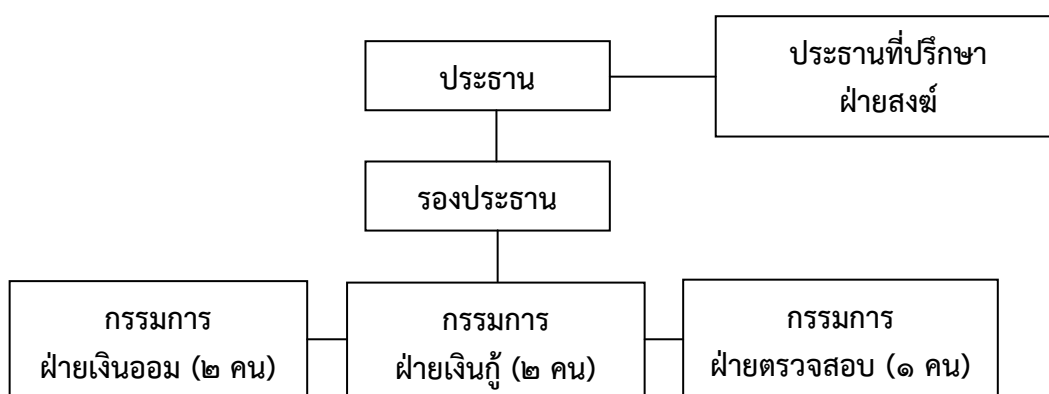
๒.๓.๙ ขั้นตอนการก่อตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปิลวิถี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี มีดังต่อไปนี้

๑) คณะทำงานทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับวัดในพื้นที่เป้าหมายตำบลปิลวิถี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี เพื่อนัดหมายประชาชนในหมู่บ้านมาประชุมอธิบายเหตุผลในการจัดตั้งกลุ่ม

๒) เมื่อนัดหมายเป็นผลสำเร็จแล้ว คณะทำงานจะชี้แจงหลักการ เหตุผลการตั้งกลุ่ม

๓) หากมีกลุ่มประชาชนเห็นดีกับแนวทางของกลุ่มนี้ ก็ให้กรอกใบสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยชำระเงินค่าสมัคร จำนวน ๑๐ บาท และรับฝากเงินในวันนั้น

๔) เลือกสรรคณะกรรมการดำเนินการทำงานเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงควรมีตำแหน่งต่างๆ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ : โครงสร้างการบริหารกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปิลวิถี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

(๑) ประธานที่ปรึกษาฝ่ายสงฆ์ มีจำนวน ๑-๒ รูป มีหน้าที่ดังนี้

๑. ชักชวน ผู้สนใจสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระมหานารอน กตกุลโส, เจ้าอาวาสวัดมะทวย ตำบลปิลวิถี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๗ มกราคม ๒๕๕๘.

๒. ให้การศึกษา ให้ข้อชี้แนะนำส่งสอนหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหาร
กลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่คณะกรรมการกลุ่ม และฝึกอบรมสมาชิก เกี่ยวกับการดำเนินงานของ
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และความรู้อื่นๆ ที่สมาชิกต้องการ

๓. ประชาสัมพันธ์ ผลงาน กิจกรรมของกลุ่มให้สมาชิกและบุคคลทั่วไปได้
ทราบความเคลื่อนไหว

(๒) ประธานกลุ่ม มีจำนวน ๑ คน มีหน้าที่ดังนี้

๑. เป็นประธานในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสัจจะ ฯ และเป็นประธานในที่
ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มสัจจะ ฯ

๒. ควบคุมการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มสัจจะ ฯ ให้เป็นไปด้วยความ
เรียบร้อย

๓. ลงลายมือชื่อในเอกสารต่างๆ ในนามกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตามที่
กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

๔. ดำเนินการอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้ภายใต้
ระเบียบข้อบังคับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

(๓) รองประธานกลุ่ม มีจำนวน ๑ คน มีหน้าที่ดังนี้

๑. ปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ของประธานกลุ่มสัจจะ ฯ แทนประธาน
กลุ่มเมื่อประธานกลุ่มไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเมื่อตำแหน่งประธานกลุ่มว่างลง

๒. ปฏิบัติการตามที่ประธานกลุ่ม ฯ มอบหมายให้

๓. ดำเนินการอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายให้ภายใต้
ระเบียบข้อบังคับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

(๔) คณะกรรมการฝ่ายเงินออม มีจำนวน ๒ คน มีหน้าที่ดังนี้

๑. พิจารณารับสมาชิก

๒. รับฝากเงิน หรือ พิจารณาเรื่องการส่งสมเงิน

๓. กำหนดการประชุมใหญ่ การจัดทำบุคคลและผลการดำเนินงานเสนอ
ต่อที่ประชุม

๔. พิจารณากำหนดจำนวน เงินหุ้นสูงสุดที่สมาชิกจะถือได้

๕. กำหนดวงเงินกู้

๖. จัดสรรเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน

๗. บริหารจัดการเงินกองทุนสวัสดิการ และจ่ายเงินสวัสดิการให้แก่
สมาชิก

(๕) คณะกรรมการฝ่ายเงินกู้ มีจำนวน ๒ คน มีหน้าที่ดังนี้

๑. พิจารณา ใบคำร้องเสนอขอกู้เงิน, ทำสัญญากู้เงิน, รับชำระหนี้พร้อม
ดอกเบี้ยค่าบำรุง

๒. สอดส่อง ดูแล ติดตาม ความเคลื่อนไหวของสมาชิกผู้กู้ รวมทั้งเยี่ยม
เยือนช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหา ไม่สามารถชำระเงินกู้คืนได้

(๖) คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ มีจำนวน ๑ คน มีดังนี้

๑. ตรวจสอบบัญชีและเอกสารทางการเงิน
๒. ตรวจสอบเอกสารประกอบต่าง ๆ
๓. ตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการต่าง ๆ
๔. ดูแลหรือติดตามความเห็นความต้องการของสมาชิกหรือบุคคล

ภายนอกที่มีต่อกลุ่ม

คณะกรรมการทั้งหมด ยกเว้นประธานที่ปรึกษาฝ่ายสงฆ์ มาจากการเลือกตั้งของสมาชิก มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน ๑ ปี และตามที่ระบุไว้ในระเบียบข้อบังคับ

๕) ร่วมกันกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์

๖) กล่าวคำปฏิญาณตนยึดถือสัจจะต่อหน้าองค์พระประธานและพระสงฆ์

๒.๓.๑๐ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปิลวิถี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี มีดังต่อไปนี้

- ๑) สมาชิกต้องเป็นคนในหมู่บ้านนั้นเท่านั้น (ยกเว้นที่ปรึกษา)
- ๒) คนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ต้องสะสมเงินประจำเดือน อย่างน้อย ๑ หุ่น ๆ ละ ๒๐ บาท จะลดหรือเพิ่มเงินฝากได้เมื่อครบรอบปีปันผล เพิ่มลดได้ปีละ ๑ ครั้ง และตั้งสัจจะว่าจะฝากเงินเดือนละเท่าไร ต้องทำให้ได้ผลตามสัจจะที่ตัวเองตั้งไว้ ในครอบครัวสามารถเป็นสมาชิกได้หมดทุกคน ส่วนเงินปันผลรอบปี คิดตามเงินฝาก อัตราร้อยละ ๒๐ บาท ต่อเล่ม
- ๓) ในวันประชุมส่งเงินประจำเดือน สมาชิกขาดส่งไม่ว่ากรณีใด ๆ ในวันทำการกลุ่ม ต้องเสียค่าปรับเล่มละ ๒๐ บาท และต้องจ่ายเป็นเงินหุ้นย้อนหลังที่ขาดไปในเดือนก่อน ๆ เพื่อเป็นการปรับการขาดสัจจะของตน และนำค่าปรับนั้นเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่ม
- ๔) สมาชิกเมื่อมีความประสงค์จะลาออกจากกลุ่ม สามารถลาออกได้ทุกเดือน ให้นำสมุดเงินฝากมาถอนเงินกลับได้ในวันทำการกลุ่มเมื่อออกไปแล้วไม่ว่ากรณีใดๆ หมดสิทธิ์มารับบริการกองทุนสวัสดิการจากกลุ่มทันทีที่ลาออก แต่เมื่อจะกลับมาสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มใหม่อีกครั้งต้องรออย่างน้อย ๓ ปี
- ๕) สมาชิกเข้าใหม่ (รุ่นที่ ๑) สามารถกู้เงินได้ทันทีตั้งแต่วันที่ตั้งกลุ่ม แต่รุ่นที่ ๒-๓ และรุ่น ๔ ต้องรอน้อย ๓ เดือน แต่ในกรณีที่รุ่นที่ ๑ กู้เงินไม่หมด เงินที่เหลือ ก็สามารถปล่อยให้รุ่นน้อง ๆ กู้ต่อไปได้เลยไม่ต้องรอ (หรือแล้วแต่จะตกลง)
- ๖) การพิจารณาเงินกู้ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความจำเป็น ตามลำดับความสำคัญ ให้ผู้กู้ตกลงกันแบบพี่น้อง ตามความจำเป็นและเห็นอกเห็นใจกัน ถ้าตกลงกันไม่ได้ให้นำเงินหารแบ่งให้เท่า ๆ กัน และปล่อยกู้ตามจำนวนเท่าๆกัน
- ๗) สมาชิกเงินกู้ได้บัญชีละ ๑๐,๐๐๐ บาท (โดยสมมุติ) ต้องผ่อนทุกเดือนไม่เกิน ๑๐ เดือน และต้องเสียค่าบำรุง ร้อยละ ๑-๒ บาทต่อเดือน แล้วแต่รุ่นของสมาชิก ผ่อนส่งเงินต้นพร้อมเงินค่าบำรุงทุกเดือน เพื่อหมุนเวียนให้สมาชิกคนอื่น ๆ ได้กู้ต่อไป

๘) สมาชิกที่กู้ไปตามข้อ ๗ หากมีความจำเป็นสุดวิสัยไม่สามารถส่งเงินกู้ได้ ให้ผ่อนผันได้อีก ๖ เดือน เมื่อผ่อนผันแล้วยังส่งไม่หมด ต้องเสียค่าบำรุงเพิ่มร้อยละเท่าไร ให้ตกลงกันตามที่เห็นว่าเหมาะสม

๙) สมาชิกที่กู้ยืมเงินใหม่ได้ต้องชำระบัญชีเงินกู้ของเล่มเก่าให้หมดก่อน หากใช้บัญชีเล่มอื่นต้องไม่เกิน ๒ บัญชีในคราวเดียวกัน

๑๐) เงินที่เหลือจากการกู้ยืมในวันทำการกลุ่มเสร็จแล้วต้องนำไปฝากสถาบันการเงิน (ธนาคาร) แต่ถ้าเดือนถัดไปเงินไม่พอให้สมาชิกกู้ ให้ไปถอนเงินออกมาให้สมาชิกกู้ตามความจำเป็น

๑๑) เมื่อครบ ๑๒ เดือน ต้องนำผลกำไรจากค่าบำรุงทั้งหมดหาร ๒ ทุกปี โดยครึ่งหนึ่ง จ่ายปันผลให้สมาชิกตามจำนวนหุ้น อีกครึ่งหนึ่ง นำเข้ากองทุนสวัสดิการ โดยกองทุนสวัสดิการเอาไปปล่อยกู้หมุนเวียนมีผลกำไร โดยไม่ต้องไปหารปันผลให้ใคร เอาเข้ากองทุนสมทบกองทุนสวัสดิการให้เติบโตขึ้นไป

๑๒) ผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกครบ ๑๒ เดือน จึงมีสิทธิ์รับบริการกองทุนสวัสดิการตามกฎหมายของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยการรับเงินสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลคนไข้จะจัดสัดส่วนตามจำนวนเงินทุนสวัสดิการ รูนของสมาชิก และจำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะกล่าวต่อไปในหัวข้อที่ ๒.๔.๕

๑๓) การจัดในรูปแบบของคณะกรรมการไม่น้อยกว่า ๕ คน ประกอบด้วย ฝ่ายเงินฝาก ฝ่ายเงินกู้ และฝ่ายตรวจสอบ กรรมการมีวาระ ๑ ปี ครอบรอบปีปันผลมีการเลือกตั้งใหม่ สามารถเลือกคนเก่ามาเป็นกรรมการได้

๑๔) คณะกรรมการและผู้ทำบัญชีจะได้รับเงินค่าตอบแทนในปีที่สอง ตกลงจ่ายเป็นจำนวนครั้งที่มาทำงาน แต่จะได้รับเมื่อวันสิ้นปี ปันผลเป็นโบนัส

๑๕) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์รับสมาชิกเพียง ๔ รุ่น เท่านั้น แล้วปิดรับสมัครเมื่อครบ ๔ รุ่น หากมีคนลาออกระหว่างปี สามารถซื้อสมุดจากผู้นั้น (ซื้อหุ้น) โดยจ่ายเงินย้อนหลังไปถึงวันแรกเข้าจนถึงวันปัจจุบัน จึงเข้ามาใช้สิทธิ์แทนคนเก่า

๑๖) หากมีเรื่องอื่นๆ นอกจากเหลือจากหลักเกณฑ์นี้ คณะกรรมการควรพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป ควรนำเอาเรื่องธรรมชาติของพระพุทธรูปเจ้ามาแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนในชนบทและเมืองเป็นบางส่วนโดยอาศัยพื้นฐานจากธรรมชาติที่พระพุทธรูปเจ้าตรัสสอนไว้ให้พุทธบริษัทนำไปปฏิบัติ ควรร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมแก้ปัญหา ร่วมพัฒนา ใช้หลักธรรม เพื่ออนาคตชนบทไทยที่มั่นคงและยั่งยืน^{๔๘}

๒.๓.๑๑ ข้อปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปลีว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี มีดังต่อไปนี้

^{๔๘} พระมหาไพวงษ์ นามหาวงษ์) “การพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ครบวงจรชีวิต วัดคลองคันฉอ ตำบลสระขวัญ อำเภอมะขาม จังหวัดสระแก้ว”, ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑).

๑) ข้อปฏิบัติสำหรับการฝาก

(๑) ในวันทำการของกลุ่มทุกเดือน ให้สมาชิกเขียน วัน เดือน ปี เงินสะสม เงินกู้ส่งคืน ค่าบำรุง พร้อมทั้งเตรียมเงินแต่ละอย่างมาให้ครบพอดีที่ต้องส่ง เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และร่วมกันรับผิดชอบงานของกลุ่ม

(๒) สมาชิกผู้ใดไม่ส่งเงินสะสมและไม่ฝากผู้อื่นมา ขาดส่งครบ ๓ เดือน ติดต่อกัน ถือว่าผู้นั้นขาดจากการเป็นสมาชิก โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าไม่มีหนี้สินหรือมีพอดีเท่า เงินหุ้น ให้คณะกรรมการประกาศขายหุ้นของผู้นั้นได้ โดยที่ไม่ต้องรอถามเจ้าตัวอีกต่อไป

(๓) สมาชิกขาดการส่งเงินหุ้นสะสมประจำเดือนให้แก่กลุ่มต้องเสียค่าปรับละ ๑๐ บาท หรือ (แล้วแต่ตกลงกัน) โดยไม่มีข้ออ้างไม่ว่ากรณีใดๆ ให้นำเงินค่าปรับเข้ากองทุนสวัสดิการ พร้อมทั้งต้องจ่ายเงินหุ้นย้อนหลังที่ขาดไปให้ครบถ้วนด้วย

๒) ข้อปฏิบัติสำหรับการกู้

(๑) สมาชิกมีความเห็นร่วมกันในที่ประชุมว่าควรให้สมาชิกผู้เงินได้บัญชีละกี่ บาท ต้องจ่ายค่าบำรุงร้อยละกี่บาท ต่อเดือน ผ่อนส่งให้หมดภายในกี่เดือน ตกลงกันเฉพาะปี กรณียินยอมให้คณะกรรมการพิจารณาร่วมกัน กรรมการส่วนมากเห็นควรปล่อยกู้เกินกว่าได้เป็นราย ๆ ไป โดยพิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติ ต่อไปนี้ตามลำดับ

(๑.๑) ผู้ขอผู้มีเงินหุ้นมาก

(๑.๒) ผู้ค้าประกันมีเงินหุ้นมาก ผู้ขอไม่เคยค้างส่งเงินกู้และค่าบำรุง

(๑.๓) ผู้ขอไม่เคยเป็นภาระให้ต้องไปถาม ไปตาม ไปทวงหนี้ และมีอาชีพ

เป็นหลักแหล่งมั่นคง

(๒) สมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ตกลงกันว่า ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดขอเงินจากกลุ่มไปแล้วไม่มาส่งคืน ขาดไปแต่รายเดียวในเดือนนั้น ให้ดำเนินการดังนี้

(๒.๑) ต้องดการปล่อยเงินกู้ทั้งหมด ต้องให้คนค้าประกันจ่ายแทนก่อน

(๒.๒) ถ้าวันนั้นคนกู้หรือคนค้าไม่อยู่ ผู้ที่ขอในวันนั้นทุกคนต้องยินยอม ช่วยกันหารเฉลี่ยเพื่อเอาเงินมาปิดบัญชีแทนคนที่ขาดส่งไปให้ได้ก่อนจึงจะปล่อยกู้ได้

(๒.๓) ถ้าไม่ยอมหารปิดบัญชีเงินค้างในเดือนนั้น ห้ามปล่อยเงินกู้เอาเงินไปฝากธนาคารไว้ก่อน แม้ในเดือนต่อ ๆ ไป ก็ให้ทำเหมือน ๆ กัน ผู้ที่ถูกหารต้องเอาเงินมาปิดบัญชีของผู้ค้างเงินกู้ในเดือนนั้นๆ ทั้งหมด

(๒.๔) ให้กรรมการจดรายชื่อผู้ที่ชำระเงินปิดบัญชีแทนผู้ที่ขาดส่งไว้ทั้งหมด เมื่อผู้ค้างเงินกู้เอามาคืนในเดือนใดให้ผู้เอาเงินมาคืนนั้นไปใช้คนที่ถูกหารแต่ละคนด้วยตนเองถือว่า ทานค้างเงินกู้เขาอยู่

(๓) สมาชิกมีสิทธิ์ขอเงินของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ แต่ละคนได้ครั้งละ ๑ บัญชีต่อเดือน แต่ในครอบครัวเดียวกัน ได้ไม่เกิน ๒ บัญชี ต่อครอบครัว โดยผู้กู้ต้องบรรลุนิติภาวะแล้วหรืออายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี แต่ถ้าผู้นั้นซึ่งอายุเกิน ๑๘ ปีแล้ว กำลังศึกษาอยู่ จะกู้เพื่อการศึกษาต้องให้ผู้ปกครองมาค้าประกัน และคนอายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี จะกู้เพื่อการศึกษาาก็กู้ได้ แต่ผู้ปกครองต้องมาค้าประกันพร้อมกับคนนอกครอบครัว ๒ คน

(๔) สมาชิกผู้มาขอกู้เงินจากกลุ่มต้องมาเซ็นชื่อในหนังสือสัญญาเงินกู้ด้วยตนเองพร้อมทั้งผู้กู้ต้องพาคนในครอบครัวมาค้า ๑ คน คนนอกครอบครัวที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ๒ คน

(๕) ในกรณีสมาชิกกู้เงินเกินกว่าสิทธิที่ตนมีสามารถใช้บัญชีผู้อื่นมากู้ได้ แต่ต้องให้เจ้าของบัญชีเป็นผู้มาทำสัญญากู้ด้วยตนเองและมาผ่อนส่งด้วยตนเอง

(๖) ถ้าแต่ละเดือนมีสมาชิกขอกู้เงินหลายราย แต่เงินไม่พอ ให้สมาชิกผู้กู้ตกลงกันเองตามความจำเป็น และเห็นอกเห็นใจกันแบบพี่น้อง ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ ให้คณะกรรมการพิจารณาตามข้อตกลงของมติที่ประชุม หรือพิจารณาตามหุ้น ให้หารแบ่งเท่าๆ กันไป คนนั้นต้องมีประวัติการผ่อนส่งคืนดีมาตลอด มีอาชีพอยู่ในหมู่บ้านเป็นหลักแหล่งมั่นคง

(๗) ผู้ที่มาขอกู้เงินจากกลุ่มไปแล้ว จะมาขอกู้ใหม่ ต้องมาชำระของเก่าให้หมดเสียก่อนจึงจะทำเรื่องขอกู้ใหม่ได้ ถ้าหาเงินสดมาตัดเงินกู้หมดทีเดียว ต้องมีเงินค้ำชำระในสมุดไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของเงินที่กู้ไป กรณีเกินกว่านี้ ถ้าผู้นั้นต้องการกู้ให้กู้กลับไปได้เท่าที่เอาเงินมาตัด (ยกเว้นป่วยหนักและอุบัติเหตุ) กรรมการคนใดยินยอมให้สมาชิกที่ยังชำระของเก่าไม่หมด เช่น เหลือค้ำชำระ ๘,๐๐๐ บาท มาขอกู้เงินซ้ำ โดยเขียนสัญญาเงินกู้จำนวนเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท แล้วกรรมการที่สมยอมกันนั้น ให้ตัวเงินไปเพียง ๒,๐๐๐ บาท เอาส่วนที่เป็นตัวเลข ๘,๐๐๐ บาทไปตัดยอดเงินกู้ค้างชำระ มติที่ประชุมลงโทษกรรมการ โดยกรรมการคนนั้นต้องรับผิดชอบเงินที่เสียหายทั้งหมดแล้วให้ออกจากการเป็นกรรมการกลุ่มสัจจะทันทีเมื่อพบว่ากระทำจริง

(๘) ถ้าผู้กู้ยังผ่อนส่งไม่หมดตามสัญญา ผู้กู้ต้องยินยอมเป็นค้ำบำรุงเพิ่มให้แก่กลุ่มร้อยละกี่บาทแล้วแต่จะตกลงกัน ต่อเดือนของเงินกู้ที่ยังค้างชำระทั้งหมด

(๙) สมาชิกผู้ใดกู้เงินของกลุ่มไปแล้ว ประสบภัยน้ำท่วม ไฟไหม้ ถูกพายุพัดพัง หรือมีอุบัติเหตุสุดวิสัยอย่างรุนแรงไม่สามารถส่งคืนพร้อมทั้งค้ำบำรุงตามสัญญาที่ทำไว้กับกลุ่ม ให้ขยายเวลาในสัญญาเงินกู้ไปอีก ๖ เดือน ถ้ายังไม่ดีขึ้นให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการ ในเมื่อไม่ดีขึ้นก็ให้ขยายต่อไปได้อีก ในเมื่อเห็นว่าดีขึ้นแล้วยังไม่มาผ่อนส่งต้องคิดค้ำบำรุงเพิ่มขึ้นร้อยละบาทต่อเดือน

(๑๐) ถ้าสมาชิกผู้ใดเงินไป ขาดชำระเงินในวันทำการของกลุ่ม จนทำให้ผู้ค้าประกันต้องไปตามหรือต้องจ่ายแทนผู้กู้ไปก่อน หลังจากผู้กู้มาชำระหนี้หมดแล้ว ถ้าผู้กู้จะมาขอกู้ใหม่ต้องงดเงินกู้อย่างน้อย ๑-๒ ปี เพราะขาดความรับผิดชอบในตัวเอง สร้างความเดือดร้อนให้แก่คนค้าประกัน

(๑๑) สมาชิกผู้ใดเงินของกลุ่มไปไม่มีเงินมาผ่อนส่งแต่ละเดือน ขาดเดือนใดก็แล้วแต่ผู้ค้าต้องไปตามให้มาส่ง หรือต้องออกแทน ถึงผู้ค้าจะจ่ายแทนแล้ว ผู้ที่ค้าประกัน จะมาขอกู้เงินจากกลุ่มอีกไม่ได้ และไม่มีสิทธิค้าประกันให้แก่คนอื่นอีกได้ จนกว่าในเดือนที่ผู้กู้มาส่งเงินกู้พร้อมทั้งค้ำบำรุงให้กลุ่มในเดือนนั้นจึงให้คนค้าประกันมีสิทธิกู้ได้

(๑๒) ผู้ที่กู้ไปแล้วส่งเงินคืนหมดแล้ว ต้องการขอกู้ต่อ ต้องเว้นระยะ ๑ เดือนจึงจะกู้ใหม่ได้ ยกเว้นแต่ถ้าป่วยต้องไปรักษาตัว ให้กู้ต่อไปได้ แต่เมื่อเงินยังยั้งเหลืออยู่ ก็ให้ผู้นั้นมีสิทธิขอกู้ต่อได้เลยไม่ต้องพัก

(๑๓) สมาชิกผู้ใดขอกู้เงินกลุ่มไปแล้ว ไม่ยอมส่งเงินกู้คืนกลุ่ม ๓ เดือนขึ้นไป สมาชิกต้องลงมติที่ประชุมและมีความเห็นร่วมกันทั้งหมดว่าควรลงโทษสมาชิกผู้นั้นโดย

(๑๓.๑) เขียนชื่อขึ้นป้ายประกาศให้คนในหมู่บ้านทุกคนทราบ

(๑๓.๒) ถ้าผู้ที่ไปยังอยู่ในหมู่บ้านให้สมาชิกทุกคนไปช่วยกันทวงเงินคืนพร้อม ๆ กัน ถ้าครอบครัวใดไม่ให้ความร่วมมือทวงหนี้ ให้เอาเงินหุ้นของครอบครัวนั้นมาหารใช้หนี้แทนผู้กู้

(๑๓.๓) ให้สมาชิกทุกคนคว่ำบาตรสมาชิกผู้โกงเงินกู้ไม่ให้ความร่วมมือหยุดการช่วยเหลือครอบครัวนั้นทุกอย่าง

(๑๓.๔) ให้สมาชิกตัวกันลงชื่อไปแจ้งความตามกฎหมายเพื่อดำเนินคดีเพื่อเอาเงินคืน

(๑๔) สมาชิกผู้ยอมตนเป็นผู้ค้ำประกันทั้งหมด ไม่มาผ่อนส่งเงินกู้พร้อมทั้งค่าบำรุงแทนผู้กู้ภายในระยะเวลา ๓ เดือน หลังจากเขียนชื่อผู้โกงเงินกู้ประจานแล้ว ให้เขียนชื่อผู้ค้ำประกันขึ้นประจานด้วย ถือว่าร่วมกันโกงเงินกลุ่มให้ลงโทษเหมือนข้อ ๑๓ ทุกประการ

(๑๕) สมาชิกผู้ใดเสนอขอกู้เงินจากกลุ่ม แต่เขียนสัญญาไม่ตรงตามความเป็นจริง (กู้เงินของกลุ่มไปปล่อยเงินกู้เพื่อหากำไรเข้าตัวเอง ถ้าทางกลุ่มมีหลักฐานแน่ชัดต้องงดเงินกู้แก่สมาชิกผู้นั้นอย่างน้อย ๕ ปี ถ้าทำอีกเป็นครั้งที่ ๒ ต้องตัดสิทธิ์กู้และสวัสดิการทุกอย่าง อีกอย่างน้อยอีก ๕ ปี แต่ถ้ากลับมาประพฤติดีเป็นคนดีเป็นที่ไว้วางใจของสมาชิกกลุ่ม ให้มีสิทธิ์เหมือนสมาชิกคืนๆ ได้เหมือนเดิม

(๑๖) ให้สมาชิกทุกคนติดตามดูแลการกู้เงินของกลุ่ม เมื่อพบว่าผู้ใดกู้เงินจากกลุ่มไปปล่อยกู้ ให้กรรมการและสมาชิกร่วมกันลงโทษตามกฎหมายข้อ ๑๕

(๑๗) สมาชิกที่มีความประสงค์ถอนหุ้นลาออก ผู้นั้นต้องไม่มีหนี้แลไม่มีค้ำผู้ใดอยู่เลย ถ้าวันถอนหุ้นไม่ตรงกับวันครบรอบปีก็ไม่มีเงินปันผลให้ และหมดสิทธิ์ในเงินกองทุนสวัสดิการในทุกๆ กรณีทันที ภายหลังเมื่อจะกลับมาสมัครเป็นสมาชิกในกลุ่มใหม่อีกครั้ง ต้องรออย่างน้อย ๓ ปี

(๑๘) สมาชิกผู้กู้ยังมาผ่อนชำระเงินกู้ไม่หมด ผู้ค้ำประกัน คนใดคนหนึ่งจะมาขอถอนหุ้นลาออกยังไม่ได้ ผู้กู้ต้องทำสัญญาเงินกู้ใหม่หาคนมาค้ำประกันแทนคนเก่าให้ได้ก่อนจึงจะลาออกได้

(๑๙) ในกรณีที่สมาชิกผู้ใดยังค้างหนี้กลุ่มอยู่หรือเป็นผู้ค้ำประกันให้คนอื่นอยู่ สมาชิกผู้กู้นั้นจะลาออกจากกลุ่มไม่ได้ แต่เมื่อมีความประสงค์จะลาออกจริง ๆ ต้องยินยอมให้คณะกรรมการยึดเงินหุ้นสะสมทั้งหมดคืนกลุ่มจนครบ ถ้ายังไม่ครบผู้ค้ำประกันต้องยินยอมผ่อนส่งเงินแทน ถ้าคนค้ำประกันไม่ยินยอมผ่อนส่งเงินกู้แทนผู้ค้ำประกันก็ยินดีให้ยึดเงินหุ้นสะสมทั้งหมดเอาไปคืนกลุ่มจนครบ ถ้าเงินยังไม่ครบทั้งผู้กู้และผู้ค้ำต้องยินยอมให้ยึดเงินหุ้นของสมาชิกทั้ง ๓ ครอบครัวของผู้กู้และผู้ค้ำประกันได้อีกทุกเล่ม จนกว่าจะครบจึงจะออกจากกลุ่มได้ การจัดการเงินเหลือในแต่ละเดือน

(๒๐) เดือนใดมีเงินเหลือจากการกู้ยืม ต้องนำฝากสถาบันการเงิน (ธนาคาร) และต้องให้คณะกรรมการที่สมาชิกเลือกสรรแล้ว สองในสามคนมีสิทธิ์เบิกจ่าย เงินจากธนาคารรายชื่อกรรมการเงินหุ้นคือ ๑... ๒... ๓... รายชื่อ กรรมการเงินสวัสดิการ คือ ๑...๒...๓... ถ้าเดือนหน้าสมาชิกมีความจำเป็นต้องการเงินกู้เกินกว่าเงินหุ้นที่มีอยู่ในกลุ่ม ให้ไปถอนเงินกลับมาให้สมาชิกกู้ตาม

ต้องการ ผู้มีสิทธิ์เบิกจากธนาคาร ๓ คน ไม่มีสิทธิ์เก็บสมุดธนาคาร ให้คนทำบัญชีไปเก็บ และคนทำบัญชีไม่มีสิทธิ์เก็บเงินสดไว้ในมือ ต้องให้ผู้อื่นเก็บรักษาเงินสดที่เหลือเท่านั้น

๓) ข้อปฏิบัติทั่วไป

(๑) คนที่เข้าเป็นสมาชิกใหม่ จะรับเงินสวัสดิการช่วย ป่วย ตาย เมื่อเป็นสมาชิกครบ ๑ ปี

(๒) ทางกลุ่มไม่รับสมาชิกใหม่ ถ้าไม่ครบรอบปี ไม่ว่ากรณีใดๆ ยกเว้นมีผู้ออกแล้วซื้อหุ้นต่อเท่านั้น

(๓) ผู้ที่เข้าสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต้องอยู่ร่วมกันในที่ประชุมใหญ่ในวันสิ้นปี เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการใหม่พร้อมทั้งร่วมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ทั้งต้องอยู่ร่วมฟังหลักการที่ทางกลุ่มได้เสนอขึ้นใหม่ ๆ ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นในกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้ใหญ่ในครอบครัวนั้นเป็นสมาชิกร่วมประชุมอย่างน้อย ๑ คน ถ้าไม่มีตัวแทนอยู่ถือว่าครอบครัวนั้นไม่ประสงค์จะเป็นสมาชิกต่อเมื่อก่อนนั้นไม่มีหนี้สินให้ถอนหุ้นคืนได้หรือใช้สิทธิ์ คณะกรรมการขายหุ้นต่อให้คนอื่น ๆ ได้ โดยคนในครอบครัวนั้นไม่มีสิทธิ์มาอ้างเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น

(๔) ให้สมาชิกเป็นผู้ช่วยกันเผยแพร่ชักชวนผู้ที่สนใจเข้ามาเป็นสมาชิกรุ่นต่อ ๆ ไป ของกลุ่มจะสะสมทรัพย์ เพื่อร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของตนให้มีความเจริญและมั่นคงภายในหมู่บ้านของตน

(๕) ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมกันทำบุญ และรับเงินปันผลตามจำนวนหุ้นของสมาชิกอย่างน้อยครอบครัวละ ๑ คน ถ้าผู้ใดไม่มาประชุมและรับเงินปันผลในวันครบรอบปีของกลุ่ม ถือว่าผู้นั้นสละสิทธิ์ในเงินปันผลให้นำเงินปันผลของคนนั้นเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่ม ยกเว้นในกรณีที่ครอบครัวนั้นอยู่คนเดียวหรือสองคนเกิดอุบัติเหตุขึ้น หรือป่วยมาไม่สามารถเดินทางมาได้ ให้ผู้อื่นมารับแทนได้หรือมารับในเดือนอื่นได้^{๔๙}

๒.๓.๑๒ การจัดสวัสดิการของกลุ่มสะสมทรัพย์ในตำบลปิลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี คือการจัดสรรสวัสดิการซึ่งมาจากเงินผลกำไรของกลุ่มในรอบปี เมื่อครบรอบปีแล้วจะนำผลกำไรของกลุ่มมาแบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่าๆกัน ส่วนแรกนำมาเฉลี่ยคืนเป็นเงินปันผลให้แก่สมาชิก อีกส่วนหนึ่งจัดเข้ากองทุนสวัสดิการของกลุ่มเพื่อใช้ให้เกิดผลประโยชน์แก่สมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน อันได้แก่ ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยในทุนการศึกษาให้แก่สมาชิกกลุ่มที่ยังศึกษาอยู่ และค่าช่วยทำศพสมาชิกกลุ่มเมื่อถึงแก่กรรม ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งจำนวนเงินสวัสดิการนั้น จะแตกต่างกันไปตามจำนวนสมาชิกของแต่ละรุ่น/กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มสะสมทรัพย์ วัดมะทาย

- การเบิกค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยใน

รุ่นที่ ๑	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๕๐ บาท	ไม่เกิน ๑๕ คืน/คน/ปี
รุ่นที่ ๒	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๕๐ บาท	ไม่เกิน ๑๕ คืน/คน/ปี

^{๔๙} อ้างแล้ว, หน้า ๔๓.

รุ่นที่ ๓	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คื่น/คน/ปี
รุ่นที่ ๔	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คื่น/คน/ปี
รุ่นที่ ๕	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๒๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๕ คื่น/คน/ปี
รุ่นที่ ๖	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๑๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คื่น/คน/ปี

- การมอบทุนการศึกษาให้แก่สมาชิกกลุ่มที่ยังศึกษาอยู่

ระดับประถมศึกษา	คนละ ๕๐๐ บาท
ระดับมัธยมศึกษา	คนละ ๑,๐๐๐ บาท
ระดับอุดมศึกษา	คนละ ๑,๕๐๐ บาท

- การเบิกค่าช่วยทำศพสมาชิกคือ

รุ่นที่ ๑ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๒๒,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๘๕,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๑๐๗,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๒ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๒๒,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๘๕,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๑๐๗,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๓ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๑๒,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๘๕,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๙๗,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๔ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๑๒,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๘๕,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๙๗,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๕ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๔,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๘๕,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๘๙,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๖ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๒,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๘๕,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๘๗,๐๐๐ บาท^{๕๐}

๒) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดจันทร์แสงศรี

รุ่นที่ ๑	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๕ คื่น/คน/ปี
รุ่นที่ ๒	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๕ คื่น/คน/ปี
รุ่นที่ ๓	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คื่น/คน/ปี
รุ่นที่ ๔	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คื่น/คน/ปี
รุ่นที่ ๕	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๑๐๐ บาท	ไม่เกิน ๕ คื่น/คน/ปี

- การมอบทุนการศึกษาให้แก่สมาชิกกลุ่มที่ยังศึกษาอยู่

ระดับประถมศึกษา	คนละ ๕๐๐ บาท
-----------------	--------------

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระมหานารอน กตกุลโล, ประธานส่งเสริม กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปัว, เจ้าอาวาส วัดมะทาย ตำบลปัว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๗ มกราคม ๒๕๕๘.

ระดับมัธยมศึกษา คนละ ๑,๐๐๐ บาท

ระดับอุดมศึกษา คนละ ๑,๕๐๐ บาท

- การเบิกค่าช่วยทำศพสมาชิกคือ

รุ่นที่ ๑ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๑๒,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๒๔,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๖,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๒ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๑๐,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๒๔,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๔,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๓ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๙,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๒๔,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๓,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๔ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๘,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๒๔,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๒,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๕ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๗,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๒๔,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๑,๐๐๐ บาท^{๕๑}

๓) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดทุ่งเพล

รุ่นที่ ๑ จ่ายสวัสดิการคืนละ ๓๐๐ บาท ไม่เกิน ๑๐ คื่น/คน/ปี

รุ่นที่ ๒ จ่ายสวัสดิการคืนละ ๓๐๐ บาท ไม่เกิน ๕ คื่น/คน/ปี

รุ่นที่ ๓ จ่ายสวัสดิการคืนละ ๑๐๐ บาท ไม่เกิน ๕ คื่น/คน/ปี

- การมอบทุนการศึกษาให้แก่สมาชิกกลุ่มที่ยังศึกษาอยู่

ระดับประถมศึกษา คนละ ๕๐๐ บาท

ระดับมัธยมศึกษา คนละ ๑,๐๐๐ บาท

ระดับอุดมศึกษา คนละ ๑,๕๐๐ บาท

- การเบิกค่าช่วยทำศพสมาชิกคือ

รุ่นที่ ๑ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๘,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๑๔,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๒๒,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๒ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๗,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๑๔,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๒๑,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๓ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๒,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๑๔,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๑๖,๐๐๐ บาท^{๕๒}

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางพัชรา อุทัยรัมย์, ประธานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดจันทร์แสงศรี ตำบลปัวถี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๗ มกราคม ๒๕๕๘.

๔) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ วัดทุ่งบอน

รุ่นที่ ๑	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๓๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๕ คืน/คน/ปี
รุ่นที่ ๒	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๓๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คืน/คน/ปี
รุ่นที่ ๓	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๒๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คืน/คน/ปี
รุ่นที่ ๔	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๑๐๐ บาท	ไม่เกิน ๕ คืน/คน/ปี

- การมอบทุนการศึกษาให้แก่สมาชิกกลุ่มที่ยังศึกษาอยู่

ระดับประถมศึกษา	คนละ ๕๐๐ บาท
ระดับมัธยมศึกษา	คนละ ๑,๐๐๐ บาท
ระดับอุดมศึกษา	คนละ ๑,๕๐๐ บาท

- การเบิกค่าช่วยทำศพสมาชิกคือ

รุ่นที่ ๑ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๑๑,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๔๑,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๒ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๑๐,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๔๐,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๓ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๙,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๙,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๔ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๘,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๘,๐๐๐ บาท^{๕๓}

๕) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโป่งโรงเข็น

รุ่นที่ ๑	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๕ คืน/คน/ปี
รุ่นที่ ๒	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๔๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คืน/คน/ปี
รุ่นที่ ๓	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๒๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๕ คืน/คน/ปี
รุ่นที่ ๔	จ่ายสวัสดิการคืนละ ๒๐๐ บาท	ไม่เกิน ๑๐ คืน/คน/ปี

- การมอบทุนการศึกษาให้แก่สมาชิกกลุ่มที่ยังศึกษาอยู่

ระดับประถมศึกษา	คนละ ๕๐๐ บาท
ระดับมัธยมศึกษา	คนละ ๑,๐๐๐ บาท
ระดับอุดมศึกษา	คนละ ๑,๕๐๐ บาท

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายเมืองแมน เกตุรวม, ประธานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดทุ่งเพล ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๗ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางสาวัญญ์ รักษา, ประธานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดทุ่งบอน ตำบลปัดอี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๗ มกราคม ๒๕๕๘.

- การเบิกค่าช่วยทำศพสมาชิกคือ

รุ่นที่ ๑ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๑๐,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๔๐,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๒ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๘,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๘,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๓ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๖,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๖,๐๐๐ บาท

รุ่นที่ ๔ แบ่งเป็น ค่าสวัสดิการ ๔,๐๐๐ บาท ค่าฌาปนกิจ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๓๔,๐๐๐ บาท^{๕๔}

๒.๓.๑๓ ผลงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปัลลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

จากปัจจัยและกระบวนการดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดผลงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปัลลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ใน ๓ ด้าน คือ

- ๑) ด้านคน
- ๒) ด้านงาน
- ๓) ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๑) ด้านคน จากการที่ท่านพระมหานารอน กตกุลโส ได้สร้างเครือข่าย สู่สมาชิกหลากหลายทั่วทั้งตำบลปัลลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปัลลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ได้ขยายตัวได้รวดเร็ว เพราะเน้นศูนย์กลางที่ตัว “คน” โดยเริ่มจากท่านพระมหานารอน กตกุลโส ผู้เคยมีประสบการณ์กว้างขวางในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อบวชเรียนก็แตกฉานทางธรรม ความสามารถของผู้นำหลักผนวกกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยในชนบทที่ยังใกล้ชิดใกล้ชิดพระอยู่ สามารถดึงดูดสมาชิกในตำบลปัลลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี มารวมกลุ่มเพื่อเป็นเครือข่ายชุมชน จนถึง ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ มีจำนวนสมาชิกประมาณ ๒,๐๐๐ คน และมีเงินหมุนเวียนมากกว่า ๑๐๐ ล้านบาท และสามารถแจ้งเกิดผู้นำตามธรรมชาติได้อีกหลายคน รวมทั้งวิทยากรด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นคนจากในชุมชนกันเอง ที่สำคัญกว่าจำนวนคนเชิงปริมาณ คือ การยกระดับคุณภาพทางจิตใจด้วยการหล่อหลอมจิตใจของสมาชิก โดยอาศัยหลักไตรสิกขา หลักธรรมในการดำรงชีวิต และหลักธรรมในการอยู่ร่วมกัน โดยผ่านกิจกรรมตามชนบทประเพณีของสังคมชนบทไทย

๒) ด้านงาน การขยายงานของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปัลลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีดำเนินไปอย่างรวดเร็ว จากการระดมทุนเพื่อให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อแก้ปัญหาส่วนตัว สู่การ

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางจิตติรัตน์ สุดใจ, ประธานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์วัดโป่งโรงเข็น ตำบลปัลลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๗ มกราคม ๒๕๕๘.

พัฒนาอาชีพและธุรกิจชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ การแก้ไขปัญหาส่วนตัวของสมาชิกซึ่งเป็นทุกข์จำต้องแก้ไขก่อน นั้นมีหลากหลาย เช่น การกู้ยืมกระสอบที่ต้องเสียดอกเบี้ยสูง การกู้เพื่อปลูกสร้างหรือขยายที่อยู่อาศัย เมื่อมีสมาชิกเพิ่มการกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตรหลาน ฯลฯ ทำให้มีการนำเงินออมจำนวนหลายล้านบาท มาหมุนเวียนเป็นเงินกู้ได้กว่า ๓ เท่า นอกจากนั้นยังแบ่งดอกผลจากการกู้ยืม (ซึ่งกลุ่มฯ เรียกว่า ค่าบำรุง) ออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งคืนให้สมาชิกผู้ถือหุ้นเป็นเงินปันผลในฐานะเจ้าของกองทุน อีกส่วนหนึ่ง จัดสรรเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกตามสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดทุกข์คือ

(๑) ค่าฌาปนกิจศพ รายละ ๑๐,๐๐๐-๓๒,๐๐๐ บาท (ตามขนาดของกองทุนแล้วแต่มติที่ประชุม)

(๒) ค่ารักษาพยาบาล จ่ายให้ผู้ป่วยที่เข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล วันละ ๔๐๐-๕๕๐ บาท ต่อสมาชิก ๑ ราย ใน ๑ ปี เบิกได้ปีละไม่เกิน ๑๐ -๑๕ วัน

(๓) ทุนการศึกษา จ่ายให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์ รายละ ๕๐๐-๑,๕๐๐ บาท

(๔) คนชรา คนพิการ จ่ายให้ตามมติของกลุ่มฯ

(๕) ทุนสำรองกรณีฉุกเฉิน จ่ายให้สมาชิกเมื่อเกิดปัญหาเร่งด่วน เช่น นำท่วมบ้านเรือน ไร่นาเสียหาย ไฟไหม้ เป็นต้น ซึ่งจะจ่ายให้ตามมติของกลุ่มฯ

๓) ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(๑) ด้านประสิทธิภาพ ทราบถึงได้จากความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ซึ่งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปฎิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในวันเดียว รวมทั้งมีความหลากหลายทั้งด้านการกู้ยืม ด้านสวัสดิการต่างๆ และขยายไปสู่การพัฒนาด้านอาชีพในระดับเศรษฐกิจชุมชน

(๒) ด้านประสิทธิผล จากการสำรวจความคิดเห็นและความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปฎิว อำเภอมะขาม สามารถสรุปออกได้ ๒ ด้าน ดังนี้

-ด้านจุดเด่น

๑. สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มฯ ได้ออมเงินทุกเดือน เมื่อมีปัญหากู้เงินได้โดยคำประกันกันเองด้วยคุณธรรม ยามจำเป็นมีสวัสดิการให้

๒. สมาชิกมีความพึงพอใจ ภูมิใจที่ได้ช่วยให้กลุ่มฯ มีเงินออมสมาชิกเสมือนเครือญาติ ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีเพื่อนบ้านมีพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ที่ปรึกษา กู้ยืมโดยไม่ต้องอาศัยใครเพราะเป็นเงินของตนเอง อุ่นใจเวลาตาย และเจ็บไข้มีหลักประกัน ลูกหลานไม่ต้องเดือดร้อน มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

๓. สมาชิกมีความประสงค์จะดูแลรักษากลุ่มฯ เมื่อมีประโยชน์เช่นนี้จึงมั่นใจว่าจะช่วยกันดูแลกลุ่มฯ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหมู่บ้าน และขยายให้เป็นธนาคารหมู่บ้านต่อไป

-ด้านจุดด้อย

๑. สมาชิกยังไม่เข้าใจแนวคิดและวิธีการของกลุ่มฯ สมาชิกบางคนเข้ากลุ่มฯ เพราะถูกชักชวน ยังไม่ทันได้ศึกษาให้อ่องแท้

๒. สมาชิกยังไม่มั่นใจในกลุ่มฯ เพราะไม่ค่อยเข้าใจในระบบการเงิน เกรงจะมีเงิน ไม่พอให้กู้ เกรงจะล้มเหมือนกลุ่มทั่วไป

โดยสรุป จากการศึกษากลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปิลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปได้ ๕ ประการ ดังนี้

๑) การเริ่มต้นจากการแก้ปัญหาที่ “คน” การแก้ปัญหาที่ตัวบุคคลในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสมาชิกและผู้ด้อยโอกาส โดยใช้คุณธรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นการแก้ปัญหาสภาพและยกระดับจิตใจไปพร้อม ๆ กัน

๒) การใช้ “กลุ่ม” เป็นหลัก การแก้ไขปัญหาโดยใช้กลุ่มเป็นหลัก ทำให้เกิดการระดมพลังการมีส่วนร่วม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเรียนรู้ที่จะเติบโตพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน มีส่วนช่วยลดช่องว่างทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

๓) การดำเนินการเป็นขั้นตอน มีการดำเนินการจากตัวบุคคล (การออม การกู้ยืม สวัสดิการ ฯลฯ) ไปสู่กลุ่ม (กองทุนกู้ยืม กองทุนสวัสดิการ)

๔) การขยายเครือข่ายไปสู่จังหวัดอื่น ซึ่งนอกจากท่านพระมหานารอน กตกุลโส จะดำเนินการในตำบลปิลั้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ยังได้ชักชวนชาวบ้านในจังหวัดปทุมธานี ชัยนาท พิจิตร ร่วมตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และได้ดำเนินการไปในระดับแลกเปลี่ยนแนวคิดในระดับจังหวัด เชื่อมโยงเครือข่ายเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสมแล้ว ก็จะนำไปสู่สังคมมีคุณภาพ เข้มแข็ง และสันติสุขระดับประเทศได้ต่อไป

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมตามแนวคิดกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

การจัดสวัสดิการสังคมตามแนวคิดกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตามที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น ควรจะมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักการของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ประกอบควบคู่ไปด้วย จึงจะสามารถดำเนินการบริหารงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ได้อย่างราบรื่น สามารถควบคุมและลดปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในกลุ่ม และช่วยระงับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้นี้มีความเหมาะสมกับการบริหารงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เป็นอย่างดี ได้แก่ หลักขราวาสธรรม และหลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งผู้ศึกษาจะกล่าวเป็นลำดับดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ หลักขราวาสธรรม ๔

ขราวาสธรรม หมายถึงธรรมสำหรับครองเรือน หรือธรรมสำหรับผู้อยู่ครองเรือน มี ๔ อย่าง คือ ๑) สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ๒) ทมะ การฝึกตน ๓) ขันติ ความอดทนอดกลั้น ๔) จาคะ

การเสียสละ การแบ่งปัน มีน้ำใจ^{๕๕} เป็นหลักธรรมที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปอแก้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี นำมาประยุกต์ใช้และยึดเหนี่ยวจิตใจบรรดาสมาชิกในกลุ่ม เพื่อดำเนินการบริหารกลุ่ม สัจจะสะสมทรัพย์ได้อย่างราบรื่น แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วภายในกลุ่ม และช่วยลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งผู้ศึกษาจะกล่าวถึงความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบและแนวทางการนำมา ประยุกต์ใช้โดยลำดับดังต่อไปนี้

๑) ความหมายของหลักขรവാสธรรม จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ความหมายของหลักขรവാสธรรม มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของขรവാสธรรมว่า หมายถึง ธรรมสำหรับขรवास ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์

(๑) **สัจจะ** หมายถึงความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง

(๒) **ทมะ** หมายถึงการฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

(๓) **ขันติ** หมายถึงความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าทำการงานด้วยความ ยืนหยัดเพียรเข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

(๔) **จาคะ** หมายถึงความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมในด้านสัจจะไว้ดังนี้ คัมภีร์ฝ่ายอภิธรรม แยกสัจจะเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. สมมติสัจจะ (Conventional Truth) ความจริงโดยสมมติ (เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โวหารสัจจะ ความจริงโดยโวหารหรือโดยสำนวนพูด) คือ ความจริงตามมติร่วมกัน ตามที่ได้ตกลงกันไว้หรือหมายรู้ร่วมกันเป็นเครื่องมือสื่อสาร พอให้สำเร็จประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น คน สัตว์ คนชั่ว โตะ แก้ว เป็นต้น

๒. ปรมัตถสัจจะ (Ultimate Truth) ความจริงโดยปรมัตถ์ คือ จริงตาม ความหมายสูงสุด ตามความหมายแท้อย่างยิ่ง คือ การหยั่งรู้สัจจะธรรมที่จะทำให้ความยึดติดถือมั่นหลง ผิดทั้งหลาย สลายหมดไป ทาให้ว่างใจว่างท่าที่ต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง หลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใสเบิกบาน มีความสุขที่แท้จริง สิ่งที่เป็นจริงโดยปรมัตถ์ เช่นนามธรรม รูปธรรม เวทนา สัญญา สังขาร เป็นต้น

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของขรവാสธรรม ออกเป็น ๒ ประการ คือ ประการแรกเป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ประการที่ ๒ เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จ

^{๕๕} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒, ๒๕๖/๕๑, ๓๗๓, ดูเพิ่มเติมใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๕๔.

(๑) เป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ซื่อตรงต่อเพื่อนฝูงซื่อตรงต่อลูกเมีย ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อการทำงาน ทมะ หมายถึง ข่มใจ อย่าให้เกิดโทสะอย่าให้เกิดความรัก หรือความเกลียด ขันติ หมายถึง อดทนต่อความร้อน ความหนาว ความเหนื่อย อดทนต่อคำตำรา จาคะ หมายถึง การให้ทาน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน มิตรสหาย

(๒) เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จสัจจะ หมายถึงความจริงใจ ความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำสิ่งใด หรือปฏิบัติธรรมข้อใดแล้วก็ควรตั้งใจจริง ทำอย่างสุดความสามารถ ทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธเจ้าทำความเพียรเพื่อตรัสรู้ ก็ได้ตั้งสัจจาธิฐานว่า แม้จะเหลือเพียงแต่กระดูก ก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่ง ถ้าไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันถ้ามีสัจจะหรือสัจจาธิฐาน คือทำให้มันจริง ๆ ตั้งใจจริง ๆ ก็จะช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จสมดังที่ตั้งใจ ทมะ หมายถึงบังคับตัวเอง บังคับใจตนเอง ไม่ให้หลงไปตามแรงของสิ่งที่มาช่วย ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายามบังคับให้ได้ ในการบังคับนั้น ต้องใช้ไหวพริบและความฉลาดเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็จะขัดแย้งกว่าข้างที่ตกมันเสียอีก ซึ่งการบังคับจิตใจของตนเอง นั้นก็มี ๒ วิธีด้วยกันคือ กรณีกแรกคือ การปลอบประโลมจิตใจ ค่อยๆ ปลอบโยน กรณีกที่สอง คือ การบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ทำในสิ่งนั้น ซึ่งทั้ง ๒ วิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขันติ เมื่อมีทมะแล้ว ยังต้องใช้ขันติเข้ารองรับ ต้องอดทนต่อการบีบคั้นของกิเลสไม่ว่าจะเป็นราคะ โทสะ โมหะ หรืออื่นๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปตามสิ่งยั่วยุ หรือกิเลส จาคะ หมายถึงบริจาคออกไป สละสิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไประบายความสับสนวุ่นวายออกไปจากจิตใจ อาจจะโดยการสวดมนต์หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธี ขรवासธรรม คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ นี่เป็นเครื่องมือกำจัดมาร เป็นเครื่องมือที่จะสร้างสิ่งที่ปรารถนาในทุกกรณี ไม่ใช่เฉพาะเป็นธรรมของขรवासเท่านั้น แม้แต่บรรพชิตที่ต้องการจะบรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ยังต้องใช้ธรรมข้อนี้ด้วยเช่นกัน

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวว่าสัจจะ หมายถึงความจริงลงไปในเรื่องที่จะกระทำและสัจจาธิฐาน คือตั้งใจด้วยสัจจะมันลงไปในการที่จะทำในการที่จะประพฤติเพื่อละกิเลส ทมะ หมายถึงการบังคับตัวเอง เป็นธรรมที่จะใช้สกัดกั้นความโกรธในขั้นเริ่มต้นแต่ถ้าบังคับไม่ได้หรือบังคับไม่อยู่ก็ใช้ธรรมข้ออื่น เช่นปัญญา ขันติและอื่นๆ เข้าช่วย ขันติ หมายถึงความอดกลั้น ความอดได้ รอได้ คอยได้ เป็นเครื่องห้ามความผลุนผลัน ความโกรธ ขันติเป็นแกนกลางในการประพฤติพรหมจรรย์ ของผู้บำเพ็ญพรตทั้งหลาย คนส่วนใหญ่มักไม่ชอบอดกลั้น เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องเสียเกียรติหรือขี้แพ้ อะไรทำนองนั้นแต่ถ้ารู้จักฝึกความอดกลั้นหรือฝึกให้มีขันติได้มากๆ ก็จะเป็นคนที่ไม่โกรธง่าย จาคะ หมายถึงสละการให้ทาน สละกิเลสตามโอกาสที่ต้องสละเป็นรูรั่วที่ระบายกิเลสออก^{๕๖}

ทตตชีโว ภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่าขรवासธรรม เป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นขรवासที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่มีคุณธรรมและยังได้ให้ความหมายพร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายของขรवासธรรมแต่ละข้อดังนี้

ข้อที่ ๑ สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ แบ่งตามศัพท์ได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

^{๕๖} พุทธทาสภิกขุ, ขรवासธรรม, (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, ๒๕๒๓), หน้า ๕๕.

ก. มีความจริง (จริงคือไม่เล่น)

ข. มีความตรง (ตรงคือความประพฤติทางกาย วาจา ตรง ไม่บิดพลิ้ว ไม่
บ่ายเบี่ยง)

ค. มีความแท้ (แท้คือไม่เหลวไหล)

ในทางปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ถ้าทำอะไรแล้วทุ่มหมดตัว ซึ่ง
ถ้าแบ่งในทางปฏิบัติ จะแบ่งได้ ๕ ลักษณะ คือ

๑. จริงต่อหน้าที่ คือไม่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไรก็ทุ่มเทและทำหน้าที่นั้นให้ดี
ที่สุด

๒. จริงต่อการทำงาน คือถ้าได้รับมอบหมายงานอะไรก็ตามที่ก็ตั้งใจทำให้ดี
ที่สุด เท่าที่จะทำได้ แม้ว่าจะงานนั้นจะไม่ใช่งานที่สำคัญหรืองานที่ใหญ่โตก็ตาม

๓. จริงใจกับเวลา หมายถึงใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้คุ้มค่ามาก
ที่สุด

๔. จริงต่อบุคคล หมายถึงคบกับใครก็ต้องมีความจริงใจ ไม่ใช่คบเพื่อหวัง
ผลประโยชน์

๕. ตรงต่อความดี หมายถึงไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามจะต้องมีคุณธรรมคอย
กำกับอยู่เสมอไม่ทำให้คนอื่นได้รับความเดือดร้อน

ข้อที่ ๒ ทมะ หมายถึงพยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ขจัดนิสัยที่ไม่
ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับทีละเล็กทีละน้อย เมื่อทำ
บ่อยๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ข้อที่ ๓ ขันติ คือความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง
ทางจิตใจ ขันติมี ๔ ลักษณะ คือ

๑. อดทนต่อความลำบากตรากตรำ ได้แก่อดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศภูมิ
ประเทศที่ทุรกันดาร สามารถอดทนได้ไม่ย่อท้อ

๒. อดทนต่อความทุกข์เวทนา คืออดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย

๓. อดทนต่อความเจ็บใจ คืออดทนต่อการกระทบกระเทือนเปรี้ยวเปรย
การทำให้เจ็บอกเจ็บใจ

๔. อดทนต่ออำนาจกิเลส คือการไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมสยบต่อความ
พุงเพ้อต่างๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด

ข้อที่ ๔ จาคะ หมายถึงความเสียสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความ
ยึดถือความเสียสละ มี ๒ นัยคือ

๑. สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้รวมทั้งการบำเพ็ญให้
ทาน

๒. สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใคร ไม่พยาบาท การฝึกคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อย่างสม่ำเสมอก็จะเป็นผู้ที่มีจิตใจผ่องใส แม้จะเป็นฆราวาสก็ จะมีความศักดิ์สิทธิ์ในตัว^{๕๗}

หลวงกลิน อัตถโยธิน ได้กล่าวไว้ว่าฆราวาส เป็นธรรมโดยตรงของฆราวาส เป็น ธรรมนำมาซึ่งความสุขความเจริญ เป็นสามัคคีธรรมอันควบคุมบุคคลไว้ให้กลมเกลียวกัน ผู้ปฏิบัติย่อม เกิดความไพเราะและตั้งตระกูลให้ถาวรมีความสุขเจริญ ดังนี้

๑. สัจจะ หมายถึง สัตย์ซื่อแก่กันซื่อตรงต่อกัน เป็นคุณธรรมที่สำคัญในการ คบหาของประชาชน ถ้าหากแต่ละบุคคลต่างประพฤติซื่อตรง ไว้วางใจซึ่งกันและกันย่อมจะนำความ เจริญมาสู่บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติ

๒. ทมะ หมายถึง รู้จักข่มจิตของตน ความข่มใจ เป็นคุณธรรมสำคัญอีก ประการหนึ่งเพราะคนทั้งหลายย่อมมีอัธยาศัยแตกต่างกัน ถ้าไม่มีการข่มใจ ปล่อยให้ประพฤติไปตาม กิเลส ย่อมทำให้แตกสามัคคีกันโดยง่าย จึงควรต้องมีอุบายข่มใจของตนเมื่อถูกกิเลสเข้าครอบงำ อย่า หุนหัน กระทำลงไปตามอำนาจของกิเลส ผู้ที่มีทมะย่อมเป็นผู้ที่อยู่ห่างจากความผิดพลาด ทั้งเป็นผู้อาจ รักษาสามัคคี

๓. ขันติ หมายถึง อดทน อดกลั้น เมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ มากระทบ ทำให้เกิด โทสะ เมื่อใช้ทมะ คือ รู้จักข่มใจตนเข้าช่วยแล้ว แต่ยังไม่สำเร็จ ก็ต้องใช้ขันติ อดกลั้นเข้าช่วยอีกแรง หนึ่ง คือ ต้องรู้จักอดกลั้นต่อเหตุการณ์อันจะก่อให้เกิดโทสะ

๔. จาคะ หมายถึง สละให้ปันสิ่งของ ของตนแต่คนที่ควรให้ปัน การให้เป็น กิจสำคัญประการหนึ่งของชนผู้อยู่เป็นหมู่เหล่า เป็นการผูกไมตรีซึ่งกันและกัน เพราะคนเกิดมา มีสุข มี ทุกข์ มีฐานะ มีอาชีพ แตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรมีน้ำใจไมตรี อารีย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กัน^{๕๘}

ชัยวัฒน์ อุตพัฒน ได้กล่าวว่าฆราวาสเป็นธรรมสำหรับฆราวาสปฏิบัติฆราวาส คือผู้ ครองเรือน ชีวิตของผู้ครองเรือนต้องมีการสมาคม การสมาคมกับคนอื่นต้องมีความจริงใจต่อเขา ต้อง รู้จักข่มจิตของตน เมื่อประสบเหตุการณ์ไม่ดี ต้องมีความอดทนเพื่อต่อสู้กับชีวิต และในบางครั้งต้อง บริจาคสมบัติของตนเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อนฆราวาส คือ

๑. สัจจะ หมายถึงมีความจริงใจต่อคนอื่น

๒. ทมะ หมายถึงมีนิสัยข่มความรู้สึกของตน

๓. ขันติ หมายถึงมีความอดทน

๔. จาคะ หมายถึงบริจาคสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์คนอื่น^{๕๙}

พระศรีธรรมนิเทศ (กมล โชติมนโต) ได้กล่าวถึงความหมายฆราวาสธรรม เฉพาะ ขันติว่า ขันติ คือความอดทน แยกออกเป็น ๓ ประเด็นคือ

^{๕๗} ทัดตชีโว ภิกขุ, ฆราวาสธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิวไวก์, ๒๕๒๙), หน้า ๒๑๐.

^{๕๘} กลิน อัตถโยธิน, หลวง, อธิบายธรรมวิภาค น.ธ.ตรี, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมบรรณาคาร, ๒๕๑๑), หน้า ๒๒.

^{๕๙} ชัยวัฒน์ อุตพัฒนและทวี ผลสมภพ, หลักพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๒๕๒๙), หน้า ๙๘-๙๙.

๑. ทนลำบาก หมายถึงทนลำบากเพราะทุกขเวทนา อันเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บเอาชนะความเจ็บป่วยได้ถึงป่วยก็สามารถหายได้โดยไว

๒. ทนตรากตรำ หมายถึงไม่คำนึงถึงความร้อน หนาว แดด ฝน หิวก็กิน กระหายก็ดื่ม เหนื่อยก็พักเสร็จแล้วก็รับทำงานต่อไปจนสำเร็จเรียบร้อย

๓. ทนเจ็บใจ หมายถึงความอดกลั้นเป็นขั้นตีสั้นสูงสุด เรียกว่าอริวาสนขันติ ผู้ที่มีอริวาสนขันติ ย่อมเป็นผู้ที่มีใจสะอาด สบาย ปลอดโปร่ง เพราะเมื่อมีอารมณ์ใดๆ มากระทบ ก็สามารถที่จะอดกลั้นไว้ได้ทนไว้ได้ไม่แสดงออกมา

ว. วชิรเมธี ได้กล่าวถึงความหมายขรവാสธรรม เฉพาะขันติว่า ขันติ หมายถึงความอดทน คือ ภาวะที่ยอมอดทนอดกลั้นต่อการถูกกระทบกระทั่งได้อย่างสันติ เช่น อดทนต่อความลำบากทางกาย เช่น ทนหิว ทนร้อน ทนกระหาย ทนต่อความเจ็บปวด ทนต่อฝนตก รถติด อดทนต่อความลำบากทางใจ เช่น ทนต่อภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ทนต่อเสียงตีดนินนาท คำว่า ประชด ประเทียด ทนต่อนักการเมืองที่ตนไม่ชอบ ทนต่อสภาพแวดล้อมที่อึดอัดน่าเบื่อหน่าย และทนต่อการยั่วเย้าเร้าให้หลงของกิเลส เช่น รูปสวยเร้าให้อยากดู เสียงเพราะเร้าให้อยากฟัง กลิ่นหอมเร้าให้อยากดม รถอร่อยเร้าให้อยากลิ้ม สัมผัสนุ่มนวลเร้าให้อยากเคลียคลอ เป็นต้น^{๖๐}

หลักขันตินั้นจะแตกต่างจากหลักของทมะ ตรงที่ขันติมุ่งอดทนที่ร่างกายเป็นหลัก ส่วนหลักของทมะนั้น มุ่งอดทนที่จิตใจและอดทนที่อารมณ์ คนที่มุ่งมั่นจะฝึกให้ขันติมีมากแก่ตน ต้องอดทนต่อความยากลำบากที่เกิดขึ้นกับตัวเองให้ได้ โดยเฉพาะในชีวิตคู่ เราต้องอดทนทั้งต่อตัวเราเอง และอดทนกับคนที่เรารัก เพราะในการใช้ชีวิตร่วมกับคนที่เรารัก อาจต้องพบเจอกับความลำบาก ตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบภารงานอาชีพ อุปสรรคก็จะถาโถมเข้ามา หากอดทนไม่ไหว ก็จะทำให้พาครอบครัวไปไม่ถึงฝั่งฝัน

ทรงวิทย์ แก้วศรี ได้กล่าวถึงความหมายขรവാสธรรม เฉพาะ จาคะ ว่า จาคะ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละนั้น เป็นข้อที่จะช่วยกระตุ้นให้คนทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ไม่เพียงแต่มุ่งหวังเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น และก็คุณธรรม ๓ ข้อแรกนั่นเอง ที่จะช่วยผลักดันให้เกิดคุณธรรมข้อที่ ๔ หรือช่วยหนุนให้ปฏิบัติคุณธรรมข้อที่ ๔ นี้ได้สะดวกเต็มที่^{๖๑}

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้กล่าวถึงความหมายขรവാสธรรม เฉพาะ จาคะ ว่า ข้อธรรมที่มีความหมายเชื่อมโยงกับ จาคะ ในขรവാสธรรมอีกข้อหนึ่งก็คือ ปริจาคะ ซึ่งอยู่ในหลัก ทศพิธราชธรรม เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ในความบางตอนว่า

ความขัดแย้งที่รุนแรงจบลงด้วยการสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๗๘ พร้อมพระราชหัตถเลขาที่อ้างอิงเสมอว่า “ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่เดิมให้แก่ราษฎรทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร”

^{๖๐} ว. วชิรเมธี, ธรรมะคลายใจ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑, หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

^{๖๑} ทรงวิทย์ แก้วศรี, ทศพิธราชธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐, หน้า ๒๕๐.

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเสียสละ มีพระราชอุทิศพระราชอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียเลือดเนื้อของคนไทยด้วยกัน

ทรงกล้ากลืนฝืนทนความทุกข์ทั้งปวงส่วนพระองค์ ทั้งนี้ เพื่ออารังไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติและประชาชน

พระราชอุทิศ ปรึกษาอะ อันเป็นหนึ่งในทศพิธราชธรรม ซึ่งแสดงออกด้วยการสละประโยชน์ส่วนพระองค์ เพื่ออารังไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของชาติ และประชาชนอันเป็นประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่า จักจารึกอยู่ในประวัติศาสตร์ชาติไทย และด้วยใจของคนไทยที่ชาติทุกผู้^{๖๒}

พระบรมราชาบาทในคุณธรรม ๔ ประการนี้ ก็พระราชทานตามนัยแห่งคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นเอง แต่ทรงนำเอามาประยุกต์ในด้านความหมายและแนวทางแห่งการปฏิบัติให้พอเหมาะแก่การที่ทุกคนสามารถจะปฏิบัติได้ ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าคุณธรรม ๔ ประการนี้เป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตทางโลกดังที่ท่านเรียกว่า ฆราวาสธรรม คือธรรมสำหรับผู้ครองเรือน หรือชาวบ้านทั่วไปนั่นเอง หรือหากจะกล่าวอย่างภาษาสมัยใหม่ก็เรียกว่า คุณสมบัติของชาวบ้านที่ดี^{๖๓}

๒) ความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

พระสมทบ ธิรปญโญ ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม ไว้ดังนี้

๑. สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริ่งใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไมตรีจิตสนิทต่อกันขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกันเป็น จุดเริ่มต้นแห่งความริวฉฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

๒. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ช่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสาน เข้าหากันได้ไม่เป็นคนดื้อด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต และถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้เป็นอันต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน

๓. ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากันแล้วบางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรง แสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไปความร้ายจึงจะระงับลงไป นอกจากนี้ ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบกิจการงานอาชีพเป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความตกต่ำคับขัน ไม่ดีไพบยตี

^{๖๒} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ “พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการเสียสละเรื่องส่วนพระองค์ เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง”, มติชนรายวัน, (๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๑) : หน้า ๑.

^{๖๓} สมพร เทพสิทธิ, การเดินตามรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๑๕๘ – ๑๕๙.

พ่าย แต่มีสติอดกลั้นคิดอุปายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี ชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทน ย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ อันเป็นประจักษ์มรสุมแห่งชีวิตไปได้

๔. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ชีวิตบุคคลที่จะมีความสุข จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียว การให้ในที่นี้ มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นเรื่องที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ เช่น ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ ความเจ็บไข้ หรือมีธุรกิจใหญ่เป็นต้น ก็เสียสละความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้โดยประการใดประการหนึ่ง ตามความเหมาะสมรวมความว่า เป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว ชีวิตครอบครัวที่ขาดจาคะ ก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วนที่มีมาแต่เดิมก็คงที่หรือค่อยร่อยหรอพร่องไป หรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุง ก็มีแต่อัปเฉา ร่วงโรย ไม่มีผลสดขึ้นงอกงาม^{๖๔}

จาสิบตำราวจนฐกัถ์ แสณสุข ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม ไว้ดังนี้ ฆราวาสธรรม ๔ เป็นคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นหลักธรรมที่พระองค์ทรงมอบสำหรับผู้ครองเรือนได้ปฏิบัติ เพื่อเสริมให้มีความสุขในชีวิต ยิ่งขึ้น ประกอบด้วยหลักธรรม ๔ ข้อ ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ดังได้กล่าวแล้ว เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของฆราวาสธรรมแล้วย่อมมีความสำคัญมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเกี่ยวกับเรื่องการทำงานร่วมกันของบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ ในที่นี้จะกล่าวถึงความสำคัญของ หลักธรรมแต่ละข้อเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายดังนี้

๑. สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อบุคคลอื่น การคบหาสมาคมระหว่างบุคคลในสังคมไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด จำต้องมีหลักธรรมสัจจะซ่อนน้อมอยู่ด้วยเสมอ เพราะการแสดงออกซึ่งความซื่อสัตย์ และความจริงใจต่อบุคคลที่เรารู้จักถือเป็นรากฐานที่สำคัญ ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสามารถสานต่อในระยะ ยาวต่อไปอีกได้อีกหรือไม่

สำหรับบุคคลที่ทำงานในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง การมีความซื่อสัตย์และความจริงใจให้แกกันก็ย่อมจะทำให้เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อใจระหว่างตนกับผู้ทำงานร่วมกัน หากบุคคลใดขาดสัจจะแล้วย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้การทำงานนั้นราบรื่นได้เช่นเดิม ดังนั้น อาจกล่าวได้ ว่า สัจจะ เป็นหลักธรรมพื้นฐาน สำหรับทุกคนที่หวังความเจริญในหน้าที่การงานและชีวิต พึงจะระลึกและปฏิบัติอยู่เสมอ

๒. ทมะ คือ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ การข่มใจ การปรับตัวการอยู่ร่วมกันในสังคมหรืออยู่กับคนที่เราทำงานด้วย เป็นเรื่องที่ต้องปรับตัวเข้าหากัน เนื่องจากแต่ละคนต่างมาจาก

^{๖๔} พระสมทบ ธีรปญโญ (รุ่งมิตร์จรัสแสง), “ภาวะผู้นำของเยาวชนตามหลักฆราวาสธรรม ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนหล่มสักวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พื้นฐานชีวิต และประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างออกไป ดังนั้น จึงไม่มีใครที่สามารถเป็นได้ ทุกอย่างตามที่ใจของเราคิด และเช่นเดียวกัน ตัวเราเองก็อาจไม่สามารถที่จะเป็นไปได้อย่าง ดังที่คนอื่นต้องการ หลักธรรมในข้อ ทมะ จึงเป็นการฝึกข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่อง ของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอหยาศัยให้กลมกลืน ประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนดื้อด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน เพื่อที่จะทำให้เรายอมรับ ในจุดเด่นและข้อบกพร่องของตัวเองบุคคลรอบข้าง

หลักธรรม ทมะ เป็นหลักธรรมที่เน้นในเรื่องของการใช้ปัญญา ในการตัดสินใจ ควบคุมจิตใจ ในการทำความเข้าใจกับคนในองค์กร เมื่อขาดธรรมข้อนี้ ย่อมเท่ากับเป็นการขาดการใช้สติปัญญาในการพิจารณา ปลดปล่อยข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัย และการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต เมื่อทุกคนต่างรู้ดีว่าไม่มีใครที่จะสมบูรณ์แบบไปหมด ทุกอย่าง ผู้ที่มีความหวังความเจริญในหน้าที่การงานทุกคน จึงปรารถนาที่จะได้รับความเข้าใจ จากบุคคลอื่น จึงแสดงให้เห็นได้ชัดว่า หลักทมะ มีความสำคัญต่อการทำงานร่วมกันกับคนอื่น

๓. ขันติ ความอดทน อดกลั้น การทำงานอยู่ในองค์กรซึ่งมีคนจำนวนมาก นอกจากจะต้องมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ และความเข้าใจกันแล้ว จะต้องมีความอดทนอด กลั้น เพราะการทำงานร่วมกัน นอกจากจะมีข้อขัดแย้งแตกต่างทางด้านอุปนิสัย การอบรม ประสบการณ์เดิมบางคนอาจมีเหตุล่วงเกินรุนแรง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดย ตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไปความร้ายจึงจะระงับลงไป

หลักขันติแตกต่างจากหลักทมะตรงที่มุ่งให้เกิดความอดทน โดยเน้นที่ร่างกายที่อดทนต่อความยากลำบากในการทำงาน เพราะในการทำงานร่วมกับคนอื่น อาจต้องพบเจอกับ ความลำบากตรากตรำและเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบกิจการงานอาชีพ เป็นต้น ดังนั้น การทำงานร่วมกันที่จะอดทนเผชิญ และฟันฝ่าต่อความยากลำบากด้วยกัน ถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความอดทนและตั้งใจของคนในองค์กร โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความตกต่ำ คับขัน จะต้องมีสติอดกลั้น คิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไข และมีความอดทนเพียรพยายาม เป็นกำลังใจซึ่งกันและกันก็จะสามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ร้ายไปด้วยกันได้ แต่หากการทำงาน ที่ขาดความอดทนยอมไม่อาจประคับประคองรอดพ้นเหตุร้ายต่าง ๆ อันเป็นประจักษ์จรมุขแห่งชีวิตในการทำงานไปได้

๔. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน หากทุกคนลงสังเกตตัวเองเวลาที่เราทำอะไรหรือให้สิ่งใดกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจ จะพบว่าความสุขของผู้ที่รับสิ่งนั้นจากเรา จะถูกส่งผ่านมาถึงตัวเราเองด้วย นั้นแสดงให้เห็นว่าการให้นั้นมอบความสุขให้กับคนทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้ให้และผู้รับ

การให้ในที่นี้ มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นสิ่งที่ มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กันการแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อ กัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ เช่น ในคราวที่บุคคลในองค์กร ประสบความทุกข์ ความเจ็บไข้ หรือมีธุรกิจใหญ่ เป็นต้น ก็เสียสละความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัยเป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจโดยประการใดประการหนึ่ง ตามความเหมาะสมรวมความว่าเป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว

การทำงานที่ขาดจากะ ก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วน ที่มีมา แต่เดิมก็คงที่หรือค่อยร่อยหรือพร่องไป หรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุง ก็มีแต่แอบเฉา รวงโรย ไม่มีความสดชื่นงอกงาม ประเด็นที่เกี่ยวกับการให้ อีกประเด็นหนึ่งที่อยากเสริมไว้ คือ การให้ที่เรียกว่า การให้อภัยเนื่องจากบางทีการให้อภัยแก่คนที่ทำงานด้วยกันนี้ อาจเป็นการบอกความหมายสรุป รวมของหลักฆราวาสธรรมอีกสามข้อข้างต้นด้วย เพราะเมื่อคุณให้อภัยกับคนที่ทำงานผิดพลาด นั่นเป็นการแสดงไมตรีจิตเรื่องความจริงใจของคุณ เป็นการแสดงออกถึงการยอมรับความ แตกต่างและการเข้าใจในอีกฝ่าย และคุณก็เป็นผู้ที่มีความอดทนอดกลั้นที่จะไม่ตอบโต้ และมุ่งร้ายกลับคืนพร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคด้วยกันอีกครั้ง หลักฆราวาสธรรม ทั้ง ๔ ข้อนี้แม้ว่าเวลา จะผ่านพ้นมาสองพันกว่าปี แล้ว แต่หากพิจารณาจะพบว่าหลักฆราวาสธรรม ดังกล่าวมีความสำคัญมากและเหมาะแก่การนำไปใช้กับการทำงานในปัจจุบันได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด^{๖๕}

ธ.ธรรมรักษ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม ไว้ดังนี้

๑. สัจจะ ผู้ที่ประกอบด้วยสัจจะ ทำให้เป็นคนมีความรับผิดชอบ เป็นคนหนักแน่น มั่นคง ชีวิตและหน้าที่การทำงานมีความเจริญก้าวหน้า มีคนเคารพยกย่อง มีคนเชื่อถือและเกรงใจ มีคนรักใคร่นิยม พบเจอกับรักแท้ มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นต้น ส่วนโทษของการขาดสัจจะ ได้แก่ ไม่มีความรับผิดชอบ เป็นคนเหลวไหล ไร้ความสามารถในการทำงาน ชีวิตพบแต่ความตกต่ำ ไร้คนรักจริง มีแต่คนดูถูก ไร้คนเชื่อถือ ไร้ความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การทำงาน มียศเสื่อมยศ มีลาภเสื่อมลาภ เป็นต้น

๒. ทมะ ผู้ที่ประกอบด้วยทมะ ทำให้เป็นคนรักการฝึกฝนตนเอง มีความสามารถในการทำงาน ไม่มีศัตรู ไม่มีความแค้นกับใคร สมารถยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปทำผิด หรือหลงไปในทางที่ผิดได้ สามารถตั้งตัวได้ มีสมองดี มีปัญญาเป็นเลิศ มีใจที่สงบสุขเพราะควบคุมอารมณ์ได้ เป็นต้น ส่วนโทษของการขาดทมะ ได้แก่ ไม่ฝึกฝนตนเอง ปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม ขาดความสามารถในการทำงาน หลงผิดไปทำความชั่วได้ง่าย เข้าใจผิดในเรื่องต่างๆ ได้บ่อย เกิดการทะเลาะวิวาทได้ง่าย มักลุ่มหลงในอบายมุข ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน สร้างเนื้อสร้างตัวให้ตีได้ยาก เป็นคนโง่เขลา ปัญญาทึบ มีสติน้อย มักทำงานใดๆ ผิดพลาดเสมอ เป็นต้น

๓. ขันติ ผู้ที่ประกอบด้วยขันติ ทำให้อดทนต่ออุปสรรคและปัญหาต่างๆ ได้ ทำงานได้ดี เป็นที่พึ่งและหลักในครอบครัวได้ เป็นที่พึ่งให้คนอื่นที่เดือดร้อนได้ ทำให้ไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับคนอื่น ไม่หลงผิดไปทำความชั่ว และทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังได้ เป็นต้น ส่วนโทษของการขาดขันติ ได้แก่ เป็นคนเหลวไหล ทำให้ผู้อื่นดูถูกเหยียดหยาม ไม่สามารถอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคใดๆ ได้เลย เป็นคนจู้จี้ ทำงานอะไรก็ไม่สำเร็จ ไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ หลงผิด ทำชั่วได้ง่าย ไม่มีใครไว้วางใจจากผู้อื่น มีศัตรูมาก ชีวิตไม่มีความเจริญก้าวหน้า ไม่มีทางประสบความสำเร็จ หรือร่ำรวยได้ เป็นต้น

^{๖๕} จำสืบทำรวจฉฐศักดิ์ แสนสุข, “การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามหลักฆราวาสธรรม ๔ : กรณศึกษา กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๔. จาคะ ผู้ที่ประกอบด้วยจาคะ ทำให้มีอารมณ์ผ่องใสติดตัว มีนิสัยเสียสละแก่ผู้อื่น รักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง ทำให้ตนเองปลอดภัย คนอื่นนับหน้าถือตา ครอบครัวและสังคมเป็นสุข มีเพื่อนดีๆ รอบตัว จิตใจมีความสุข ช่วยชำระล้างจิตใจที่สกปรกเห็นแก่ตัว ทำให้คนรักรักเรามากขึ้น เป็นต้น ส่วนโทษของการขาดจาคะ ได้แก่ จิตใจเกิดความตระหนี่ถี่เหนียว เป็นคนเห็นแก่ตัว ได้รับคำครหาติเตียน มีความทุกข์ในใจ ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ ไร้เพื่อนฝูงและบริวาร ไร้คนรักและเห็นใจ ไม่มีใครรักจริง เป็นต้น

ส่วนโทษของการขาดขรราวาสธรรมโดยรวมก็คือ เมื่อขาดสัจจะย่อมเกิดปัญหา ถูกหาว่าตระแวง ไม่มีใครเชื่อถือ เมื่อขาดทมะย่อมเป็นผู้มีภาวะทางอารมณ์ต่ำ มีแต่ความโง่เขลา เบาทิถุยา เมื่อขาดขันติย่อมเกิดปัญหาความยากจน จะทำอะไรก็ล้มเหลวไม่เป็นท่า และเมื่อขาดจาคะย่อมเกิดปัญหาความเห็นแก่ตัวเกิดขึ้น ไม่มีใครรัก มีแต่คนอิจฉา เป็นต้น^{๖๖}

สรุปความสำคัญของขรราวาสธรรม ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ มุ่งหมายให้ใช้ประชาชนทั่วไปในชีวิตการครองเรือนทั้งหมด ยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจ ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับคนทั้งหลาย ที่จะอยู่ร่วมหรือติดต่อเกี่ยวข้องกันให้เหมาะสมตามฐานะนั้นๆ เพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเอง และแก่ชีวิตของคนอื่นๆ ในสังคม

ประครอง พงษ์ชนะ ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักขรราวาสธรรม ไว้ดังนี้

๑. การปฏิบัติตนตามขรราวาสธรรมด้วยการมี สัจจะ จะทำให้บุคคลมีคุณค่า ผู้อื่นให้ความเคารพนับถือว่าเป็นผู้มีความจริงใจ รักษาคำสัตย์ มีความมั่นคงหนักแน่น ไม่โลเล ผู้ที่ยึดมั่นอยู่ในสัจจะย่อมสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างได้ผลและจะสร้างความผาสุกเป็นปึกแผ่นให้กับครอบครัว

๒. การปฏิบัติตนตามขรราวาสธรรม ด้วยการมี ทมะ จะทำให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นทั้งใน ครอบครัวและในสังคมได้อย่างเป็นสุขปราศจากข้อพิพาทบาดหมาง ผู้ที่มีทมะย่อมมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้าไม่ค่อยมีข้อบกพร่องและย่อมหลีกเลี่ยงจากบาปมุขได้

๓. การปฏิบัติตนตามขรราวาสธรรม ด้วยการมีขันติ จะทำให้สามารถหลีกเลี่ยงจากความเสื่อม เพราะมีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง มีความอดทนอดกลั้น ไม่หลงมัวเมาไปกับสิ่งเฝ้ายวนต่างๆ คุณธรรมข้อนี้ทำให้สามารถสร้างฐานะและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

๔. การปฏิบัติตนตามขรราวาสธรรม ด้วยการมี จาคะ จะทำให้สังคมมีความสุขเจริญก้าวหน้า มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ แข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ทุกคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาธิคุณสรุปขรราวาสธรรม ๔ แล้วนำมา พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยไว้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจดังนี้

๑. การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม

๒. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

^{๖๖} ธรรมรักษ์, หลักขรราวาสธรรม ๔ ปฏิบัติตนได้ดี สมหวังในรักดังตั้งใจ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://torthammarak.wordpress.com/2012/05/08/หลักขรราวาสธรรม-4-ปฏิบัติ>, [๓๐ พ.ย. ๒๕๕๗].

๓. การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

๔. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อรวม^{๖๗}

๓) องค์ประกอบของหลักพราวาสธรรม จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักพราวาสธรรม มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

พราวาสธรรม ๔ เป็นหลักธรรมคำสอน ของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณธรรม ๔ ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็นและมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนา ให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ ดังประสงค์ คุณธรรม ๔ ประการ ดังกล่าว ก็คือข้อปฏิบัติธรรมโดยตรงของคฤหัสถ์ทั้งหลาย ของผู้ครองเรือนทั้งหลาย ที่เรียกว่า “พราวาสธรรม ๔ ประการ”^{๖๘}

๑. สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริ่งใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไมตรีจิตสนิทต่อกันขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกันเป็น จุดเริ่มต้นแห่งความริราวนาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

๒. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ช่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของ กัน และกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสาน เข้าหากันได้ไม่เป็นคนดื้อด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ย่อมปล่อยให้ข้อ แตกต่าง ปลิกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต และถ้าไม่ สามารถปรับตน เข้าหากันได้ก็เป็นอันต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน

๓. ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้ อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และความต้องการบางอย่าง ซึ่ง จะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากันแล้วบางรายอาจจะจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรง แสดงออกจากฝ่ายใด ฝ่าย หนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้อีก ฝ่ายหนึ่ง จะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไปความร้ายจึงจะ ระงับลงไป นอกจากนั้นยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำและเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบการ งานอาชีพเป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความตกต่ำคับขัน ไม่ดีโพลีติ พาย แต่มีสติอดกลั้นคิด อุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดีชีวิตของคู่ครอง ที่ขาดความอดทน ย่อมไม่อาจ ประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ อันเป็นประดุจ มรสุมแห่งชีวิตไปได้ ๔. จาคะ ความ เสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ชีวิตบุคคลที่จะมีความสุข จะต้อง

^{๖๗} ประครอง พงษ์ชนะ, “การบริหารงานบุคคลตามหลักพราวาสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๖๘} พระสมทบ ธีรปญโญ (รุ่งมิตร์จรัสแสง), “ภาวะผู้นำของเยาวชนตามหลักพราวาสธรรม ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนหล่มสักวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

รู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียว การให้ในที่นี้มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นเรื่องที่มองเห็นและเข้าใจ ได้ง่ายๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการ เสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ เช่น ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ความเจ็บไข้ หรือมีธุรกิจใหญ่เป็นต้น ก็เสียสละความพอใจความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือ เอาใจใส่ ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้ โดยประการใดประการหนึ่ง ตาม ความเหมาะสมรวมความว่า เป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว ชีวิตครอบครัวที่ขาดจากะ ก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วนที่มีมาแต่เดิมก็ คงที่หรือค่อยร่อยหรอพร่องไป หรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุง ก็มีแต่อบเฝ้า ร่วงโรย ไม่มี ความสดชื่นงอกงาม ธรรม ๔ ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติและจาคะ^{๖๙}

๔) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้หลักฆราวาสธรรม

ผู้ที่อยู่ครองเรือนต้องบริหารกิจการในครอบครัวให้เป็นไปอย่างราบรื่นเรียบร้อยต้องประกอบด้วยธรรม ๔ ข้อนี้ ดังต่อไปนี้

๑. สัจจะ ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวต้องมีสัจจะความซื่อสัตย์ต่อคนในครอบครัว เช่นสามีมีความซื่อสัตย์ต่อภรรยา ต่อบุตรธิดา ภรรยามีความซื่อสัตย์ต่อสามี ต่อบุตรธิดา เมื่อผู้นำมีความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว จะทำให้ครอบครัวไว้วางใจไม่เกิดความระแวงต่อกัน แต่ละคนก็จะตั้งใจทำงานตามหน้าที่ของตนได้เต็มความสามารถ การงานที่ทำก็จะออกมาดี ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเอาไว้ ไม่เฉพาะความซื่อสัตย์เท่านั้นที่นำความสำเร็จมาให้ แม้แต่วาจาเท็จหรือการพูดความจริงก็นำประโยชน์อันยิ่งใหญ่มาให้ดังพระพุทธพจน์ว่า “สจฺจิ เว อมตา วาจา” คำสัจ เป็นวาจาที่ไม่ตาย^{๗๐} คนที่มีสัจจะนอกจากจะบริหารงานประสบความสำเร็จแล้ว ยังสามารถกลับใจศัตรูให้เป็นมิตร

การรักษาสัจจะนอกจากจะมีผลทำให้ผู้รักษากลายเป็นที่เคารพนับถือของคนอื่นแล้วการทำสัจจะกิริยาหรือการตั้งสัจจะอธิฐานยังทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในอันตรายรอดพ้นจากอันตรายได้ด้วย สัจจะเป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาได้ผู้ที่เป็นนักบริหารจึงควรปลูกฝังสัจจะให้เกิดขึ้นในจิตใจของตนเพื่อจะได้นำไปใช้ในการบริหารตนและบริหารคนให้ประสบความสำเร็จต่อไป

ส่วนการนำหลักสัจจะไปใช้ในชีวิตประจำวันนั้น ควรปฏิบัติดังนี้ บิดามารดา นายจ้างกับลูกจ้าง มีความซื่อสัตย์ต่อกัน สามีไม่ปิดบังภรรยา ไม่นอกใจภรรยา ภรรยาไม่นอกใจสามี มีความซื่อสัตย์ต่อกัน พูดความจริงต่อกัน ไม่โกหกหลอกลวงกัน บิดามารดา มีความซื่อสัตย์ต่อบุตรธิดา เช่นรับปากว่า จะให้สิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งต้องทำตามสัญญาที่ให้ไว้ จะทำให้บุตรธิดา เกิดความเชื่อมั่นในบิดามารดา บุตรธิดา มีความซื่อสัตย์ต่อบิดามารดา เช่น ไม่โกหกเพื่อให้บิดามารดาให้สิ่งของเกินความจำเป็น รับปากว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้ ต้องทำตามที่ได้รับปากไว้ กรณีของนายจ้างกับลูกจ้างก็ให้ปฏิบัติตามนี้ที่กล่าวมานี้เหมือนกัน^{๗๑}

^{๖๙} อ้างแล้ว, หน้า ๖๕.

^{๗๐} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๒๑๓/๑๓๙, ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๑๓/๓๑๐.

^{๗๑} พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร, “การบริหารงานตามหลักฆราวาสธรรมในพระพุทธศาสนา”, (บทความวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์เลย, ๒๕๕๕).

๒. ทมะ การฝึกตน ผู้อยู่ครองเรือนต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อจะมีความรู้ใหม่ๆ มาบริหารในครอบครัวให้เจริญก้าวหน้าต่อไปการฝึกตนมีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และทักษะอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น เข้าฝึกอบรมหลักการวิชาการใหม่ๆ ตามโอกาสที่เหมาะสมการฝึกตนในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญไว้ว่า “ในบรรดามนุษย์ทั้งหลายผู้ที่ฝึกตนดีแล้วเป็นผู้ประเสริฐ”^{๗๒} “บัณฑิตย่อมฝึกตน”^{๗๓}

จากพระพุทธพจน์เหล่านี้พระองค์จึงทรงสละเวลาและกำลังแห่งพระวรกายของพระองค์ให้กับการฝึกหัดบุคคลที่ควรฝึกได้ตลอดพระชนมายุ ๔๕ พรรษาที่ทรงเผยแผ่พระธรรมวินัยแก่ชาวโลกทั้งหลาย จะเห็นได้จากการที่พระองค์เสด็จไปคามนิคมน้อยใหญ่เพื่อแสดงพระธรรมเทศนาโปรดเวไนยสัตว์ที่มีอุปนิสัยจะได้บรรลุผลโดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของพระองค์แม้ใกล้จะเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วยังแสดงพระเทศนาโปรดสุภทัตตปริพาชก ดังเรื่องที่ปรากฏในพระมหาปรินิพพานสูตรนั้น บุคคลที่ฝึกตนเองได้แล้วจึงจะสามารถแนะนำตักเตือนคนอื่นได้ ถ้าตนเองยังไม่ได้ฝึกฝนอบรมตนให้ดีก่อนเมื่อไปแนะนำคนอื่นเขาก็จะไม่เชื่อฟังถ้อยคำของตนแถมยังจะถูกว่ากล่าวย้อนกลับมาหาตัวเองอีก ผู้บริหารที่ดีต้องฝึกตนเองให้ดีก่อนแล้วค่อยไปบริหารคนอื่นแนะนำคนอื่น การทำอย่างนี้จึงจะประสบความสำเร็จในการบริหาร

ส่วนการนำหลักทมะไปใช้ในชีวิตประจำวันนั้น ผู้บริหารหรือผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือองค์กรต้องหมั่นฝึกฝนอบรมตนอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะได้เรียนรู้หลักการบริหารใหม่ๆ มาบริหารคนในครอบครัวและองค์กรให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น การฝึกฝนอบรมตนเองจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในตัวเอง และจะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตนเอง เมื่อได้รับความเชื่อถือแล้ว การสั่งงานหรือการดำเนินกิจการใดๆ ก็จะเป็นไปโดยสะดวก ไม่มีอุปสรรคขัดขวาง การฝึกตนเองมีอยู่หลายวิธี เช่น การเรียนรู้ตามตำรา การสอบถามจากคนผู้มีประสบการณ์โดยตรง การลงมือทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นต้น วิธีเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านตนเองเป็นอย่างดี^{๗๓}

๓. ขันติ ความอดทนผู้บริหารต้องมีความอดทนอดกลั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นหรือมีอุปสรรค เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นความอดทนต่อความลำบากทางด้านร่างกายที่จะต้องทำงานหนักหาเลี้ยงครอบครัว นอกจากนี้ยังต้องอดทนต่อความลำบากทางใจด้วย เช่น เมื่อมีเรื่องความขัดแย้งมากระทบจิตใจทำให้จิตใจเศร้าหมองขุ่นมัว อดทนต่อคำด่าว่ากล่าวตักเตือนจากคนในครอบครัว ถ้าผู้บริหารมีขันติ ความอดทนจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ เพราะความอดทนเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมทั้งหลายอีกมากมาย ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ว่า “ขันติ ปรมิ ตโป ตีติกขา ขันติ คือความอดทนอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง”^{๗๔}

ส่วนการนำหลักขันติไปใช้ในชีวิตประจำวันนั้น ผู้บริหารหรือผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือองค์กรต้องมีความหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัวหรือองค์กร ธรรมดาการอยู่ด้วยกันหลายคนย่อมจะมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง ทั้งทางกิริยาท่าทางและทางวาจา ต้องอดทนต่อกิริยานั้นๆ ให้ได้ไม่แสดงอาการอันไม่พึงประสงค์ออกมา ที่จะทำให้เกิดความขาดความ

^{๗๒} พุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๘๐/๑๔, พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๘๐/๕๓.

^{๗๓} อ้างแล้ว, หน้า ๖๕.

^{๗๔} พุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๘๔/๒๒, พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๔/๙๐.

เชื่อมั่นในผู้บริหาร หรือผู้นำ ปัญหาบางอย่างไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยเหตุผลหรือวิธีการ เช่น ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวหรือองค์กร ต้องอาศัยกาลเวลาเป็นตัวแก้ปัญหา ลักษณะอย่างนี้ผู้บริหารต้องอาศัย ชันติ ความอดทน^{๗๕}

๔. จาคะ ความเสียสละในที่นี้มีความหมาย ๒ นัย คือ นัยแรกเสียสละแบ่งปันสิ่งของที่หามาได้ ให้แก่คนในครอบครัวอย่างเป็นธรรมไม่ลำเอียง นัยที่สอง เสียสละหรือสละอารมณ์ที่เป็นข้าศึก ต่อจิตใจที่ทำให้ใจเศร้าหมองเช่นมัวอารมณ์โกรธความเคียดแค้นชิงชังความเกลียดความอาฆาตจองเวรความพยาบาทปองร้ายเป็นต้นเมื่ออารมณ์เหล่านี้เกิดขึ้นต้องเสียสละออกไปจากจิตใจ ไม่ปล่อยให้อารมณ์เหล่านี้อยู่ในจิตใจนานเพราะจะทำให้เสียสุขภาพกายและใจเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงาน การสละสิ่งของของตนให้คนอื่นที่ควรให้เป็นเรื่องที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญและยกย่อง

ในทางพระพุทธศาสนากการสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้คนอื่นหรือการถวายสิ่งของของตนให้เป็นทานแก่สงฆ์หรือแก่บุคคลเป็นอุบายเครื่องละกิเลสอย่างหยาบ คือความตระหนี่ออกจากจิตใจของตนทำให้จิตใจของตนเป็นอิสระจากความตระหนี่ซึ่งเป็นเครื่องผูกพันจิตใจอย่างหนึ่ง ในโอวาทปาฏิโมกข์ซึ่งเป็นคำสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนาที่พระองค์ทรงแสดงแก่พระอรหันต์สาวกจำนวน ๑,๒๕๐ รูปที่มาประชุมกันที่พระเวฬุวัน อุทยานป่าไผ่ที่พระเจ้าพิมพิสารถวายให้เป็นที่พักพิงของพระพุทธเจ้าและพระสาวกนั้น พระองค์ได้แนะนำให้สละอารมณ์ที่เป็นข้าศึกแก่จิตใจด้วยการให้ชำระจิตใจของตนให้สะอาดให้ ผ่องใสจากเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย เครื่องเศร้าหมองในที่นี้คือกิเลสทั้งหลาย เช่น ความกำหนัดยินดีใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ที่มากระทบ ตา หู จมูก ลิ้น และร่างกาย ความโกรธ ความอาฆาต ความพยาบาทปองร้าย สิ่งเหล่านี้ทำให้จิตใจเศร้าหมองไม่ปลอดโปร่ง บดบังปัญญา ปิดกั้นไม่ให้ คนบรรลุถึงความดีที่ควรจะได้ เมื่อผู้นำเข้าใจหลักการเหล่านี้แล้วนำไปบริหารตนเอง บริหารงานในครอบครัว และใน องค์กรที่ตนรับผิดชอบอยู่จะทำให้การบริหารงานประสบ ความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ มีหลักฐานตามที่ได้ศึกษามานี้และตามหลักฐานที่พระพุทธองค์ได้ตรัสแก่อาฬวกยักษ์ในอาฬวกสูตรตอนหนึ่งว่า

“ในโลกนี้ เหตุให้ได้เกียรติที่ยิ่งไปกว่า สัจจะ ก็ดี

เหตุให้มีปัญญาที่ยิ่งไปกว่า ทมะ ก็ดี

เหตุให้ผูกมิตรสหายไว้ได้ที่ยิ่งไปกว่า จาคะ ก็ดี

เหตุให้หาทรัพย์ได้ที่ยิ่งไปกว่า ชันติ ก็ดี มีอยู่หรือไม่”^{๗๖}

ผู้บริหารต้องเสียสละแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในองค์กรให้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม ไม่ลำเอียง คือไม่เห็นแก่หน้า เช่น ไม่คำนึงถึงว่า สมาชิกคนนั้นจะเป็นใคร ทุกคนควรที่จะได้ส่วนแบ่งตามสิทธิและหน้าที่ของตน สมาชิกในครอบครัวหรือในองค์กรทุกคนก็ต้องรู้จักเสียสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้แก่สมาชิกคนอื่นบ้างตามสมควรแก่ฐานะของตน และเสียสละ

^{๗๕} อ้างแล้ว. หน้า ๖๕.

^{๗๖} พ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๑๙๑/๕๔๕.

แบ่งปันความมีน้ำใจต่อกัน ให้อภัยแก่กันและกันในบางเรื่องที่เราเห็นว่าสมาชิกบางคนทำผิดหรือไม่เหมาะสม^{๗๗}

๕) สรุปความหลักขราวาสธรรม

สรุปความจากหลักฐานในพระไตรปิฎก และอรรถาธิบายของผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา สรุปได้ว่า ขราวาสธรรม แปลว่า ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน หรือธรรมสำหรับคฤหัสถ์ หมายถึง ผู้ครองเรือนจะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมหมวดหนึ่ง เพื่อให้การครองเรือนเป็นไปด้วยความราบรื่น สงบสุข เป็นธรรมนำมาซึ่งความสุขความเจริญ ความสามัคคีอันควบคุมบุคคลไว้ให้กลมเกลียวกัน และชีวิตของผู้ครองเรือนต้องมีการสมาคม กับคนอื่นต้องมีความจริงใจต่อเขาต้องรู้จักข่มจิตของตนเมื่อประสบเหตุการณ์ไม่ดีต้องมีความอดทน เพื่อต่อสู้กับชีวิตและในบางครั้งต้องบริจาคสมบัติของตนเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อน คุณธรรมหมวดนั้น คือ ขราวาสธรรม มี ๔ ประการ คือ

๑. สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ มีความจริง มีความตรง มีความแท้ การที่บุคคล มีความซื่อสัตย์ มีความซื่อตรงจริงใจต่อกัน และมีความจริงใจต่อหน้าที่การงานที่ทำ เช่น เป็นข้าราชการตำรวจได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง ไม่ประพฤติดนเลวไหล มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ อุทิศตนเพื่อรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง ให้สมกับได้ชื่อว่าเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ประชาชนทั่วไปมีความเคารพยำเกรงต่อกฎหมายของบ้านเมือง ไม่กระทำการในสิ่งที่ผิดต่อกฎหมายหรือประพฤติดนในสิ่งที่ไม่สมควร เป็นต้น

ส่วนแนวคิดที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ได้นำมาใช้ในการบริหารกลุ่มนั้น กลุ่มสัจจะได้อัดคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า **สัจจะ** ในการบริหารที่แปลว่า ซื่อตรงต่อกัน จริงใจต่อกัน คนเราเมื่อมีสัจจะแล้ว ทำอะไรก็จะสำเร็จ อีกอย่างหนึ่ง เพราะกลุ่มสัจจะไม่มีหลักฐานแบบธนาคารทั่วไป ถ้าคนที่กู้ไปแล้วไม่มีสัจจะ กู้เงินไปแล้วไม่ส่งจะทำให้กลุ่มมีปัญหา คนค้ำก็ต้องส่งแทน และเมื่อขาดสัจจะแล้ว ทำอะไรก็ไม่สำเร็จ ฉะนั้น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งบริหารงานมาแล้วเป็นเวลากว่า ๑๙ ปี ก็เพราะอาศัยสัจจะนั่นเอง ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ กลุ่มสัจจะจึงได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มที่พัฒนาคนให้มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อกัน มีความสมัครสมานสามัคคี และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยใช้ธรรมะคือสัจจะนั่นเอง

๒. ทมะ หมายถึงพยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเองพยายามฝึกหัดบังคับใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับที่ละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อยๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย รู้จักข่มจิตใจตนเอง คำว่า “ทมะ” มีความหมาย ๒ นัย คือ (๑) หมายถึงการฝึกตนเอง พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาแนวความคิดของตน และ (๒) หมายถึง รู้จักข่มอารมณ์ชั่วร้ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจตน โดยไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ หรือเก็บความรู้สึกไว้ภายในไม่ให้คนอื่นรู้

๓. ขันติ ความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ หมายถึง ความอดกลั้นต่ออารมณ์ต่างๆ ที่มาจากภายนอก ความอดทนมี ๒ อย่าง คือ (๑) ความ

^{๗๗} พระมหาธรรมาธิปไตย อภิตตวโร, “การบริหารงานตามหลักขราวาสธรรมในพระพุทธศาสนา”, บทความวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (วิทยาลัยสงฆ์เลย, ๒๕๕๕).

อดทนทางกาย เช่น อดทนต่อธรรมชาติ คือ ความร้อนหนาว ฝนตก ความอดทนต่อทุกขเวทนาทางกาย เช่น ความเจ็บป่วย ไม่สบายอันเกิดมาจากโรคภัยไข้เจ็บ และความเจ็บปวด หมายถึง ความอดกลั้นต่ออารมณ์ต่างๆ ที่มาจากภายนอก ความอดทนมี ๒ อย่าง คือ (๑) ความอดทนทางกาย เช่น อดทนต่อธรรมชาติ คือ ความร้อนหนาว ฝนตก ความอดทนต่อทุกขเวทนาทางกาย เช่น ความเจ็บป่วย ไม่สบายอันเกิดมาจากโรคภัยไข้เจ็บ และความเจ็บปวดอันเนื่องมาจากศัตรู และ (๒) ความอดทนต่อความเจ็บใจ เช่น ถูกผู้อื่นด่าว่าประณามสบประสาธน์ เป็นต้น

หมะ กับ ขันติ มีความแตกต่างกันคือ หมะ หมายถึงการข่มอารมณ์ชั่วร้ายที่เกิดขึ้นภายในจิตใจตนเอง ส่วน ขันติ หมายถึง ความอดทนต่ออารมณ์ภายนอกที่เข้ามากระทบจิตใจ

๔. จาคะ หมายถึงความเสียสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความยึดถือความเสียสละ มี ๒ คือ ๑. สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้รวมทั้งการทำบุญให้ทาน ๒ สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใครไม่พยาบาท การเสียสละ การให้ปันสิ่งของแก่กันและกัน การอยู่ร่วมกัน ทำงานในที่เดียวกันจะต้องเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อคนอื่น ๆ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นผู้ปกครองย่อมจะต้องทำตัวให้เป็นทั้งผู้ให้ เช่น เป็นผู้บังคับบัญชายอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นข้าราชการตำรวจยอมปฏิบัติหน้าที่ล่วงเวลา แม้ว่าได้พ้นเวลาที่ต้องปฏิบัติแล้ว^{๗๔}

จะเห็นได้ว่าคุณธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้มีความเกี่ยวเนื่องสนับสนุนซึ่งกันและกัน และเป็นคุณธรรมที่คนทุกชั้น ทุกระดับ ทุกฐานะหน้าที่ โดยเฉพาะผู้นำของเยาวชนในโรงเรียนที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนหรือเยาวชนทั่วไป ควรได้รับการปลูกฝังด้วยหลักฆราวาสธรรม ๔ ซึ่งเน้นความมีคุณธรรมทั้งด้านความมีสัจจะ ความมีหมะ ความมีขันติ และมีจาคะ ให้เกิดขึ้นอย่างดียิ่งสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติได้ตามควรแก่ฐานะและหน้าที่ของตนๆ กล่าวคือ ถ้าบุคคลทั่วไปมีคุณธรรมเหล่านี้ประจำใจอย่างครบถ้วนก็ย่อมจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ เป็นนักปกครองที่ดีของประเทศ เป็นผู้นำที่ดีของประชาชน เพื่อให้มีจริยธรรมและมีคุณธรรม เพราะหลักฆราวาสธรรม ๔ หมายถึง ธรรมสำหรับคฤหัสถ์ในการครองชีวิต

๒.๔.๒ หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔

ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน จัดเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่สำคัญของชีวิตที่พอเพียง เป็นหลักที่จะอำนวยสุขในชีวิตปัจจุบัน และเป็นหลักธรรมอีกประการหนึ่งที่สมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ทุกคน ควรยึดเหนี่ยวไว้เพื่อความมั่นคงของตน การรู้จักคบหาสมาชิกในกลุ่มด้วยกันที่เป็นคนดี มีศีลธรรม และเพื่อการใช้ชีวิตที่พอเพียงเหมาะสมกับฐานะของตน หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์นั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนแก่อุชชยพราหมณ์ ในขณะที่เข้าไปเฝ้า เพื่อกราบทูลขอให้พระองค์แสดงธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบันและธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขภายหน้าให้ฟัง เนื่องจากตนจะย้ายไปอยู่ในต่างถิ่น พระพุทธองค์จึงตรัสสอน ดังความปรากฏในพระไตรปิฎกตอนหนึ่งว่า

^{๗๔} พระศรีธรรมนิเทศ, มงคล ๓๘ ประการ, ม.ป.ท., ม.ป.ป, หน้า ๒๒.

“จตุตถาโรเม พราหมณ ธมมา กุลปุตตสส ทิฏฐธมมมิตาย ส่วตตณติ ทิฏฐธมม-
สุขาย ฯ กตเม จตตารอ อฏฐานสมปทา อารกขสมปทา กลยาณมิตตตา สมชีวีตา ฯ

“ดูก่อนพราหมณ์ ธรรม ๔ ประการนี้ เป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขใน
ปัจจุบัน กล่าวคือ **อฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กลยาณมิตตตา และสมชีวีตา**

กตมา จ พราหมณ อฏฐานสมปทา อิธ พราหมณ กุลปุตโต เยน กมมุฏฐาเนน
ชีวิกิ กปเปติ ยทิ กสิยา ยทิ วนิชขาย ยทิ โครกเขน ยทิ อีสสตะเนน ยทิ ราชโปริเสน ยทิ
สิปปถณตเรน ตตถ ทกโข โหติ อนลโส ตตรูปายาย วมัสาย สมณนาคโต อลั กาคู อลั สวี
ธาตุ อัย วุจจติ พราหมณ อฏฐานสมปทา ฯ

อฏฐานสัมปทา เป็นอย่างไร ? คือ กุลบุตรหาเลี้ยงชีพด้วยความขยันในการงาน...เธอ
เป็นผู้ขยันขันแข็ง ไม่เกียจคร้านในงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอบสวน ตรวจตรา รู้จัก
วิธีปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ สามารถทำ สามารถจัดการ นี้เรียกว่า อฏฐานสัมปทา

กตมา จ พราหมณ อารกขสมปทา อิธ พราหมณ กุลปุตตสส โภคา โหนติ
อฏฐานวิริยาธิดตา พหาพลปริจิตา เสทาวกขิตตา ธมมิกา ธมมลทธา เต อารกเขน คุตติยา
สมปาเทติ กินติ เม อิเม โภเค เนว ราชานो หเรยยุ น โจรา หเรยยุ น อคคิ ทเหยย
น อุทกั วเหยย น อปปียา ทายาทา หเรยยุณติ อัย วุจจติ พราหมณ อารกขสมปทา ฯ

อารักขสัมปทา เป็นอย่างไร ? คือ กุลบุตรมีโภคทรัพย์มาก ที่หาได้ด้วย ความ
ขยันหมั่นเพียรแล้ว เธอจัดการคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้โดยพิจารณาว่าทำอย่างไร พระราชา
ทั้งหลายจะไม่พึงริบโภคทรัพย์เหล่านั้นเสีย พวกโจรไม่พึงลักไปเสีย ไฟไม่พึงไหม้ไปเสีย น้ำไม่พึงพัด
พาไปเสีย นี้เรียกว่า อารักขสัมปทา

กตมา จ พราหมณ กลยาณมิตตตา อิธ พราหมณ กุลปุตโต ยสมิ คามะ วา นิคมะ
วา ปฏิวสตี ตตร เย เต โหนติ คหปติ วา คหปติปุตตา วา ทหรา วา วุฑฒสสิโน วุฑฒา วา
วุฑฒสสิโน สทฐาสมปนนา สีสสมปนนา จาคสมปนนา ปณณาสมปนนา เตหิ สทธี สนนุจติ
สลลปติ สากจณั สมปาชชติ ยถารูปานั สทฐาสมปนนานั สทฐาสมปทัง อนุสิกขติ ยถารูปานั
สีลสมปนนานั สีลสมปทัง อนุสิกขติ ยถารูปานั จาคสมปนนานั จาคสมปทัง อนุสิกขติ
ยถารูปานั ปณณาสมปนนานั ปณณาสมปทัง อนุสิกขติ อัย วุจจติ พราหมณ กลยาณมิตตตา ฯ

กลยาณมิตตตา เป็นอย่างไร? คือ กุลบุตรเข้าอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือตำบลใดก็
ตาม เธอเข้าสนิทสนมสนทนากับปราชัย ถกถ้อยปรึกษากับท่านที่เป็นคหบดีบ้าง บุตรคหบดีบ้าง พวก
คนหนุ่มที่มีความประพฤติเป็นผู้ใหญ่บ้าง คนสูงอายุที่มีความประพฤติเป็นผู้ใหญ่บ้าง ผู้ประกอบด้วย
ศรัทธา ศีล จาคะและ(ปัญญา)เธอศึกษาเยี่ยงอย่างความเพียบพร้อมด้วยศรัทธา ศีลจาคะ (และ)
ปัญญาของเขา นี้เรียกว่า กลยาณมิตตตา

กตมา จ พราหมณ สมชีวีตา อิธ พราหมณ กุลปุตโต อายญจ โภคานั วิทิตวา
วยญจ โภคานั วิทิตวา สมชีวิกิ กปเปติ นาจโจคาฬหิ นาติหิณเ อวั เม อาโย วัย ปริยาทาย
จสสตี น จ เม วโย อัย ปริยาทาย จสสตีติ เสยฺยถาปี พราหมณ ตูลาธาโร วา ตูลาธารนตเววสี
วา ตูลั ปคคเหตวา ชานาติ เอตตเกน วา โอนตัง เอตตเกน วา อุนนตตติ เอวเมว โข
พราหมณ กุลปุตโต อายญจ โภคานั วิทิตวา วยญจ โภคานั วิทิตวา สมชีวิกิ กปเปติ
นาจโจคาฬหิ นาติหิณเ อวั เม อาโย วัย ปริยาทาย จสสตี น จ เม วโย อัย

ปริยาทาย จสสตีติ สจายํ พราหมณ กุลปุตโต อปปาโย สมานอ อุฬารํ ชีวิกํ กปเปติ ตสส ภาวนติ วตตารอ อหุมพรชาทิวายํ กุลปุตโต โภเค ขาทตีติ สเจ ปนายํ พราหมณ กุลปุตโต มหาโย สมานอ กลสิํ ชีวิกํ กปเปติ ตสส ภาวนติ วตตารอ อหุมพรภจายํ กุลปุตโต มริสสตีติ ยโต จ ไซยํ พราหมณ กุลปุตโต อายณจ โภคานํ วิทิตวา วยณจ โภคานํ วิทิตวา สมชีวิกํ กปเปติ นาจโจคาพหิ นาตีหิเน เอว เม อาโย วยํ ปริยาทาย จสสตีติ น จ เม วโย อายํ ปริยาทาย จสสตีติ อยํ วุจจติ พราหมณ สมชีวิตา ฯ

สมชีวิตา เป็นอย่างไร ? คือ กุลบุตรเป็นผู้เลี้ยงชีวิตเหมาะสม ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป ไม่ให้ผิดเคืองเกินไป โดยรู้เข้าใจทางเพิ่มพูนและทางเสื่อมถอยแห่งโรคทรัพย์ ว่าทำอย่างนี้ รายได้ของเราจึงจะเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจึงจักไม่เหนือรายได้ เปรียบเหมือนคนชั่งหรือลูกมือคนชั่ง ยกตราชั่งขึ้นแล้วย่อมรู้ว่าหย่อนไปเท่านี้ หรือเกินไปเท่านี้ ถ้าหากกุลบุตรนี้มีรายได้ น้อย แต่เลี้ยงชีวิตอยู่อย่างฟุ่มเฟือย ก็จะมีผู้กล่าวหาเอาได้ว่า กุลบุตรผู้นี้ใช้สมบัติเหมือนกินมะเดื่อ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายได้มาก แต่เลี้ยงชีวิตอย่างผิดเคือง ก็จะมีผู้กล่าวหาได้ว่า กุลบุตรผู้นี้คงจะตายอย่างคนอนาถา แต่ด้วยเหตุที่กุลบุตรเลี้ยงชีวิตเหมาะสม จึงเรียกว่า สมชีวิตา”^{๗๙}

จากพระพุทธรูปดังกล่าวนี้ ย่อมทำให้เข้าใจได้แจ่มแจ้งในเรื่องประโยชน์สุขในปัจจุบันว่า การจะดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สุข มีฐานะมั่นคง สมบูรณ์ได้นั้น จำเป็นจะต้องประกอบด้วยหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์

๑) ความหมายของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ว่า ทฤษฎีธรรมิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบัน หรือประโยชน์ในปัจจุบัน หมายความว่า ผู้ใดปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ผู้นั้นย่อมได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน มี ๔ ประการ คือ

๑) อุฏฐานสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการลุกขึ้นหรือความหมั่น หมายถึงเป็นผู้หมั่นขยันในกิจการที่ทำ ผู้หมั่นขยันจะต้องลุกขึ้นทำงาน ไม่ใช่เอาแต่นอน ไม่ยอมลุกขึ้นงานที่ทำนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน เช่น นักเรียนต้องเรียนหนังสือ แม่บ้านต้องทำงานบ้าน ผู้ประกอบอาชีพต้องทำงานในหน้าที่ของตนให้สำเร็จ และให้มีความก้าวหน้า การจะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ต้องมีความขยันหมั่นเพียร

๒) อารักขสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการรักษา หมายถึง การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร การรักษาทรัพย์ไม่ได้หมายความว่าเก็บไว้โดยไม่ใช้สอย แต่เก็บไว้ให้มีใช้สอยตลอดไป

๓) กัลยาณมิตตตา แปลว่า ความเป็นผู้มีเพื่อนดี หรือความมีเพื่อนเป็นคนดี หมายความว่า คบเฉพาะมิตรแท้ ๔ จำพวก คือ (๑) มิตรมีอุปการะ (๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (๓) มิตรแนะประโยชน์ และ (๔) มิตรมีความรักใคร่

^{๗๙} ๐.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๑๔๕/๒๘๙.

๔) สมชีวิตา แปลว่า การเลี้ยงชีวิตสม่ำเสมอหรือพอเหมาะพอดี หมายความว่า เลี้ยงชีวิตตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป สำหรับผู้มีความรู้ น้อยรายได้น้อย ถึงจะขยันหมั่นเพียรรายได้ก็เพิ่มขึ้นไม่มากนัก ให้ใช้จ่ายเพียงพอดี ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป และไม่ควรเอาอย่างผู้มีรายได้สูง เพราะความพอดีของผู้มีรายได้สูงเป็นความฟุ่มเฟือยของผู้มีรายได้น้อย สำหรับผู้มีรายได้สูง ควรใช้จ่ายเพียงพอดีสำหรับตน ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป และไม่ใช้จ่ายอย่างคนมีรายได้น้อย ซึ่งถือเป็นความฝืดเคืองสำหรับตน^{๘๐}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไว้ว่า ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึงคุณธรรมที่อำนวยความสะดวกให้ในปัจจุบัน คือให้ผลในชาตินี้ โดยเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติมีความมั่นคงมั่นคง จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หัวใจเศรษฐี มี ๔ ประการคือ

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันในการทำงานหาเลี้ยงชีพ ใน การปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักรักษาทรัพย์สิ่งของที่มีอยู่หรือที่ ได้มาให้อยู่คงทน

๓. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนดี คือรู้จักคบเพื่อน รู้จักหาคู่ครองที่ดี

๔. สมชีวิตา ความมีชีวิตเหมาะสม คือรู้จักใช้สอยทรัพย์สมบัติ กินอยู่พอเพียง ไม่ ฝืดเคืองเกินไป^{๘๑}

พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุตินฺ) ได้กล่าวถึงความหมายของหลัก ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ว่า ประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริต ถูกต้อง ทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น อาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่ายๆ ว่าเป็นผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือ ผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะ ได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันมีอยู่ ๔ ประการคือ ๑. ความ ขยันหมั่นเพียร ๒. การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด ๓. คนคนดีเป็นมิตร ๔. เลี้ยงชีพตามสมควรแก่ กำลังทรัพย์ที่หามาได้^{๘๒}

ประสิทธิ์ ทองอุ่น ได้กล่าวถึงความหมายของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ว่า ธรรมที่ ก่อให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นธรรมที่ผู้ปฏิบัติแล้วจะได้ผลที่ต้องการในปัจจุบัน เช่น ทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียงเกียรติยศ มีรายได้สูงขึ้น ชีวิตมีความสุข เป็นต้น^{๘๓}

^{๘๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๑๓๘.

^{๘๑} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **คำวัด**, (กรุงเทพมหานคร: เลี้ยงเชียง, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒๐.

^{๘๒} พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุติน), “ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อ แก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๘๓} ประสิทธิ์ ทองอุ่น, **จิตวิทยาและพุทธศาสตร์**, (สถาบันราชภัฏสุรินทร์: คณะครุศาสตร์, ภาควิชา จิตวิทยาและการแนะแนว, ๒๕๔๐), หน้า ๔-๕.

บุญมี แทนแก้ว ได้อ้างถึง พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) ซึ่งให้ความหมาย ทัศนคติที่มีกตประโยชน์ว่า เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือเพื่อสร้างฐานะของตนให้มีความสุขขั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย

๑. อดุลยสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การ

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือรู้จักคบเพื่อน รู้จักหาคู่ครองที่ดี กำหนดบุคคลในถิ่นอาศัยเลือกเสวนา สำเนียง ศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี้ยงชีพแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย รู้จักประหยัดเก็บไว้^{๘๔}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ในหนังสือธรรมานุชีวิต ได้กล่าวถึงทัศนคติที่มีกตประโยชน์ว่า เป็นหลักธรรมอันวยประโยชน์สุขขั้นต้นมี ๔ ประการได้แก่

๑. อดุลยสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นคือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จักใช้ปัญญา สอดคล้องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้ เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

๓. กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตรคือรู้จักเสวนาคบหาคนไม่คบไม่เอา อย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียเลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณผู้มีความสามารถผู้นำ เคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔. สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดีคือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดี สมรายได้มิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้^{๘๕}

๒) ความสำคัญของหลักทัศนคติที่มีกตประโยชน์ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของหลักทัศนคติที่มีกตประโยชน์ มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักทัศนคติที่มีกตประโยชน์ว่า การปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเองได้รับประโยชน์ในปัจจุบันตามหลักทัศนคติ

^{๘๔} บุญมี แทนแก้ว, จริยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๘-๑๗๙, ได้อ้างถึง พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๖.

^{๘๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมานุชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๓๘.

ธัมมิกัตถประโยชน์นั้น จะต้องรู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็นใช้เงินเป็นเป็นคนที่ทำมาหากินที่ดีตั้งตัวสร้างหลักฐานได้และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้” และความสำคัญของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้นมีหลักธรรม ๔ อย่างนี้มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามรวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วยคือ

๑. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง
๒. ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติมีชื่อเสียงมีคนเชื่อถือฟังนับถือ
๓. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี
๔. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม
๕. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการ

ดำรงชีวิต

๖. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติและช่วยลดปัญหาสังคม

ได้”^{๘๖}

ปัจจุบันเป็นยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเรื่องเงินทองของตนเองมากขึ้นสังเกตได้จากสื่อทั้งทีวีวิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ จะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการออม การลงทุนการใช้จ่ายสอดแทรกอยู่ไม่น้อย จำนวนผู้คนที่ตื่นตัวและสนใจเรื่องนี้อย่างจริงจังดูเหมือนจะเพิ่มมากขึ้นทุกวัน จะว่าไปแล้วการจัดการเรื่องเงินๆ ทองๆ ต้องมองเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้นๆ ในชีวิตของเราที่จะต้องจัดการให้ลงตัวเพื่อสร้างสมดุลให้ชีวิตในทุกด้าน ตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสอนเกี่ยวกับเรื่องเงินๆ ทองๆ หรือเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์สิน หรือโภคทรัพย์ไว้อย่างครบวงจรเพื่อสร้างสมดุลแก่ชีวิตหลายเรื่องอย่างเช่น หลักการสร้างประโยชน์ หรือความสุขในปัจจุบันที่เรียกว่าทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประกอบไปด้วย

๑. อุฏฐานสัมปทา หรือการหาทรัพย์ด้วยความขยันหมั่นเพียรในทางสุจริต

ธรรม

๒. อารักขาสัมปทา หรือการรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้

๓. กัลยาณมิตตตา หรือการรู้จักคบเพื่อนดีเพื่อไม่ให้ชีวิตถูกชักนำไปในทางที่

เสื่อม

๔. สมชีวิตา หรือการรู้จักใช้จ่ายอย่างสมควรตามฐานะ

โดยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ นี้ถือเป็นหลักการพื้นฐานเพื่อการดับทุกข์ทางกายอันเป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นง่าย และมีอยู่มากมายในสังคมปัจจุบัน หากต้องการดับทุกข์ทางสังคม ทรงสอนหลักประโยชน์เบื้องต้นคือศรัทธา ศีล จาคะและปัญญา ส่วนการดับทุกข์ทางจิตเพื่อประโยชน์สูงสุดทรงสอนหลักอริยมรรค ๘ ไว้ให้เป็นครรลองสู่ความพ้นทุกข์บุคคลทั่วไปอย่างเราๆ ความสุขพื้นฐานทั่วไปตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็มีในเรื่องคิหิสุข หรือ กามโกศิสุข ๔ ความสุขของคฤหัสถ์ ๔ ได้แก่

๑. อัตติสุข สุขเกิดจากการมีทรัพย์

๒. โภคสุข สุขเกิดจากการจ่ายทรัพย์เพื่อบริโภคไม่มากไม่น้อยเกินไป

^{๘๖} เรื่องเดียวกัน.

๓. อณนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้

๔. อนวัชชสุข สุขเกิดจากการประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ^{๘๗}

พระพุทธองค์ยังทรงสอนให้เรา รู้จักการจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้เป็น ๔ ส่วน หรือหลัก โภควิภาค ๔ คือให้เราจัดแบ่งทรัพย์ที่หามาได้เป็น ๓ ส่วนดังนี้ **เอเกน โภเค ภุณฺเษย** ทรัพย์ ส่วนแรกสำหรับใช้จ่ายเลี้ยงตน และเลี้ยงดูคนที่ควรบำรุงทรัพย์ ส่วนต่อมา **ทวิติ กมฺมํ ปโยชเย** ให้ใช้สองส่วน สำหรับการลงทุนประกอบกิจการงานอาชีพเพื่อให้ทรัพย์ที่มีได้เพิ่มพูนขึ้น และทรัพย์ส่วนสุดท้าย **จตุตถญฺจ นิธํเปยฺย** ให้เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็นนอกจากนี้ยังทรงสอนหลักการใช้จ่ายทรัพย์ไว้ด้วยคือ โภคอาทิยะ ๕ หรือหลักการใช้ประโยชน์จากทรัพย์ เมื่อหาทรัพย์มาได้ด้วยความสุจริตชอบธรรมแล้ว ควรใช้จ่ายทรัพย์นั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างถูกต้องได้แก่

๑. เลี้ยงตนเองบิดามารดาบุตรภรรยาและคนในปกครองให้มีความสุข

๒. บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมงานให้มีความสุข

๓. ใช้สำหรับป้องกันภัยอันตราย

๔. ใช้ทำพลี ๕ อย่าง ได้แก่ สงเคราะห์ญาติต้อนรับแขกทำบุญอุทิศแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว บำรุงราชการโดยการเสียภาษีอากร และถวายเทวดาหรือสักการะแก่สิ่งที่ควรบูชา

๕. ใช้อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติชอบ

ทั้งนี้หากเราน้อมนำหลักธรรมทั้ง ๔ เรื่องมาปฏิบัติจะได้ประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว บุคคลใกล้ชิด และแก่สังคม ซึ่งหากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นประโยชน์ที่สร้างความมั่นคง และยั่งยืนให้แก่ชีวิตเราอย่างครบถ้วนในทุกมิติ หลักธรรมทั้ง ๔ เรื่องนี้เป็นเรื่องของการจัดการโภคทรัพย์ หรือทรัพย์ภายนอกที่เราต่างดิ้นรนแสวงหาทั้งที่ความจริงทุกคนสามารถมีทรัพย์อันประเสริฐได้ เป็นทรัพย์ที่ไม่มีผู้ใดจะแย่งชิงไปได้ไม่สูญหายไปด้วยภัย หรืออันตรายต่างๆ ทรัพย์ประเภทนี้อยู่ภายในจิตใจของเราเองที่เรียกว่าอริยทรัพย์ หรือคุณธรรมประจำใจอันประเสริฐ ๗ ประการ ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริโอตตปเปะ พาหุสัจจะ จาคะ และปัญญา อริยทรัพย์นี้ นอกจากจะทำให้จิตใจไม่อ้างว้าง และไม่ยากจนแล้ว ยังเป็นทุนทางใจในการสร้างทรัพย์ภายนอกที่สำคัญยิ่งอีกด้วย ดังนั้นเมื่อต้องการจะสร้างและสะสมทรัพย์สินเงินทองต่างๆ ก็ต้องไม่ลืมที่จะสร้างทรัพย์ที่แท้จริงให้มีบริบูรณ์ขึ้นด้วยเพื่อความร่ำรวยอย่างแท้จริงของชีวิต^{๘๘}

๓) องค์ประกอบของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์แปลว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึงประโยชน์อันพึงได้รับการประกอบกิจการหรืออาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและ

^{๘๗} อัง.จตุกก, ๒๑/๖๒/๙๐.

^{๘๘} สุกัญญา สร้อยฟ้า, การศึกษาพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเดีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ศีลธรรมผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจนั้นเป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการประกอบกิจอาจจะเป็นเงินสิ่งของชื่อเสียงเกียรติยศการยกย่องสรรเสริญหรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อันเป็นสิ่งที่คุณคนทั่วๆ ไปปรารถนาการที่คุณคนใดบุคคลหนึ่งจะสามารถได้มาซึ่งผลประโยชน์นั้นจะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการซึ่งหลักการและแผนการนี้เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันมีอยู่ ๔ ประการคือ

๑. อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร)

ความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) การที่เราจะได้สิ่งของเงินทอง และชื่อเสียงเกียรติยศมานั้น เราจะต้องขวนขวายขยันหมั่นเพียรต่อสู้กับความยากลำบากถึงจะประสบความสำเร็จ เช่นข้าราชการจะได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งอันนำมาซึ่งเกียรติยศแก่ตนเองและวงศ์ตระกูลก็ต้องขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ นักเรียนจะประสบความสำเร็จด้านการเล่าเรียนก็ต้องขยันหมั่นเพียรในการศึกษา หรือการเลี้ยงชีพเพื่อสร้างฐานะให้กับตนเองและครอบครัวก็เช่นกัน เราก็ต้องอาศัยความมานะอดทนและความหมั่นเพียรจึงจะได้ทรัพย์มาดังพระพุทธพจน์ว่า

“คนหมั่นในการทำงานไม่ประมาทจัดการงานเหมาะสม เลี้ยงชีพพอเหมาะ รักษาทรัพย์ที่หามาได้ มีศรัทธาถึงพร้อมด้วยศีล รู้ถ้อยคำปราศจากความตระหนี่ชำระทางสัมปรายิ กัตถประโยชน์เป็นนิตย์ ธรรม ๘ ประการดังกล่าวนี้ของผู้ครองเรือน ผู้มีศรัทธาอันพระพุทธเจ้าผู้มีพระนามอันแท้จริง ตรัสว่านำสุขมาให้ในโลกทั้งสองคือประโยชน์ในปัจจุบันนี้ และความสุขในภายหน้าบุญ คือจาคะนี้ย่อมเจริญแก่คุณผู้สละด้วยประการฉะนี้” ฯ

นอกจากอุฏฐานสัมปทาการถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพอันสุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จักใช้ปัญญา สอดส่องตรวจตราหาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดีการประกอบอาชีพการงานนั้นต้องทำเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง และครอบครัว มีความขยันในการทำงานตามหน้าที่ หรือตามอาชีพของตนโดยไม่เกียจคร้าน ไม่นิ่งเฉยหรือทำกิจอื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับการงานในหน้าที่จนทำให้เสียเวลาไปโดยไร้ประโยชน์ แม้บางครั้งการทำงานนั้นอาจไม่ใช่การหาทรัพย์โดยตรง เช่น การเป็นนักศึกษา มีหน้าที่ต้องศึกษาเล่าเรียนก็ต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนให้บังเกิดผลดี โดยถือว่าเป็นหน้าที่ในปัจจุบันแม้ยังไม่ได้ทรัพย์ แต่การศึกษาก็เป็นเหตุเบื้องต้นที่จะนำไปสู่อาชีพการงานที่ดีในอนาคต หากนักศึกษาเป็นนักกีฬาด้วย นอกจากขยันตั้งใจเรียนแล้ว นักศึกษาก็ต้องขยันหมั่นฝึกซ้อมกีฬาที่ตนถนัดด้วยอีกทางหนึ่ง เพราะกีฬากำลังพัฒนาเป็นกีฬาอาชีพ มีกีฬาหลายประเภทที่สามารถทำให้หาทรัพย์ได้โดยสุจริตด้วยแรงกายแรงใจของตนเอง เช่น อาชีพนักมวย นักฟุตบอล กอล์ฟ เทนนิส หรือจากการได้ไปแข่งขันในโอกาสต่างๆ เช่น โอลิมปิก เอเชียนเกมส์ หากมีความขยันหมั่นเพียรฝึกซ้อมจะส่งผลให้ได้รับเหรียญทอง และได้รับรางวัลเป็นทรัพย์สินเงินทองจำนวนมาก เป็นต้น จึงนับว่าความขยันหมั่นเพียรในการงาน^{๘๙}

^{๘๙} อ.อุฏฐก, (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๔.

๒. อารักขสัมปทา (การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด)

การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด (อารักขสัมปทา) หมายความว่า เมื่อเราขยันหมั่นเพียรพยายามสร้างอนาคต ชื่อเสียง หรือหาทรัพย์มาได้ถ้าไม่รู้จักรักษาไว้ก็จะเสื่อม หรือหมดไปอย่างรวดเร็ว การรักษาชื่อเสียงนั้นหมายถึงการหลีกเลี่ยงการกระทำความชั่ว หรือการมัวเมากับอบายมุข เช่น ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพยาเสพติด ไม่เล่นการพนันทุกประเภท เป็นต้น ส่วนการรักษาทรัพย์นั้นหมายถึงการรู้จักใช้จ่ายอย่างฉลาด ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บหอมรอมริบ ส่วนการประหยัดนั้นหมายถึงการรู้จักใช้จ่ายเงินทองให้เกิดประโยชน์สูงสุดดังพระพุทธพจน์ว่า

กุลบุตรในโลกนี้มีโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร เก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ได้มาโดยธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูลด้วยทำไว้ในใจว่าโฉนดของพระราชาไม่พึงบริโภคทรัพย์เหล่านี้ ของเราใจไม่พึงลัก ไฟไม่พึงไหม้ น้ำไม่พึงพัดไป ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักไม่พึงลักไป นี่เรียกว่าอารักขสัมปทา^{๙๐}

นอกจากนี้การรักษาและประหยัดทรัพย์นั้นยังหมายถึง การรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ไว้ในที่ปลอดภัย การใช้สอยทรัพย์ และสิ่งของอย่างประหยัด ถนอมใช้ ซ่อมแซมเมื่อชำรุดเสียหาย ดูแลรักษา และเก็บไว้เมื่อใช้เสร็จแล้ว หรือรู้จักดัดแปลงของที่ชำรุดให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เป็นต้น อารักขสัมปทา คือการถึงพร้อมด้วยการรักษา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมเสียหลักธรรมข้อนี้มีจุดมุ่งหมายให้เป็นคนมัธยัสถ์ รู้จักจ่ายทรัพย์ไปในทางที่เกิดประโยชน์ ไม่ใช่นำไปใช้เพื่อกามคุณ เพื่อรูป รส กลิ่น เสียง จนทำให้ทรัพย์นั้นหมดไปโดยไม่ทำให้ตนเองเจริญขึ้นได้ มั่งมีไม่ก็ช่วยยากก็กลับไปลำบากยากจนเพราะใช้ทรัพย์ไปในกามคุณ และอบายมุขบ้างครั้งจนถึงกลับเป็นหนี้สินเสียทรัพย์ และเสียเกียรติมีนาก็หาหลายคนที่ได้ทรัพย์มากมายจากการแข่งขันแต่ต้องพบกับความลำบากในบั้นปลายของชีวิตเหตุเพราะไม่มีธรรมในข้อนี้ตนเอง^{๙๑}

๓. กัลยาณมิตรตตา (คบคนดีเป็นมิตร)

การคบคนดีเป็นมิตร (กัลยาณมิตรตตา) คนเรานั้นจะอยู่ในสังคมแต่เพียงลำพังไม่ได้ จะต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่นบุคคลที่เราสามารถพึ่งพาอาศัยได้ และมีความปรารถนาดีต่อเราหาได้ยาก ดังนั้นการเลือกคบคนจึงมีความสำคัญมากเพราะถ้าเราคบคนชั่วเป็นมิตรอาจทำให้เราตกไปอยู่ในทางที่ชั่ว หรือพบกับความหายนะได้ดังพระพุทธพจน์ว่า

กุลบุตรในโลกนี้วางตัวเหมาะสม เจริญ อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมโดย้อมดำรงตนเจริญ สันสนทนากับบุคคลในบ้าน หรือนิคมนั้นซึ่งเป็นคฤหบดี หรือบุตรคฤหบดี เป็นคนหนุ่มหรือคนแก่ผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาศีล จาคะ ปัญญา ศึกษาสัทธาสัมปทาตามผู้ถึง

^{๙๐} อง.อรรถกถา, (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๑.

^{๙๑} อ้างแล้ว, หน้า ๗๑.

พร้อมด้วยศรัทธาศึกษาศีลสัมปทา ตามผู้ถึงพร้อมด้วยศีลศึกษาจาคสัมปทา ตามผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ ศึกษาปัญญาสัมปทา ตามผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญานี้เรียกว่า กัลยาณมิตตตา^{๙๒}

ลักษณะของมิตรที่ดี มีดังนี้

๑. มิตรอุปการะ ได้แก่ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเตือนสติมิให้ประมาท ช่วยป้องกันมิให้ทำชั่ว ช่วยป้องกันรักษาทรัพย์ และชื่อเสียงของเพื่อน สามารถพึ่งพาอาศัยได้ในยามทุกข์ยาก

๒. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ได้แก่ มิตรที่ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติ ปกปิดความลับของเพื่อน

๓. มิตรแนะนำประโยชน์ ได้แก่ คอยห้ามมิให้เพื่อนทำชั่วแต่ แนะนำหนทางแห่งความดีความเจริญให้แก่เพื่อน

๔. มิตรมีความรักใคร่ คือ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ทุกข์ก็ทุกข์ด้วยไม่ทิ้งเพื่อน ได้เถียงคนที่ติเตียนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน^{๙๓}

การคบคนดีเป็นมิตร รู้จักเลือกบุคคลที่จะคบหาว่าจะนำชีวิตของเราไปในทิศทางใด โดยเลือกเสวนาศึกษาแบบอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา การคบมิตรตามหลักมงคล ๓๘ ประการ ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มงคลแรกที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ปฏิบัติก็คือ การไม่คบคนพาล และมงคลถัดมาก็คือต้องรู้จักคบบัณฑิต คำว่าคนพาล และบัณฑิต เมื่อวิเคราะห์ให้แจ่มแล้วจะพบว่า มีทั้งคนพาล และบัณฑิต ภายในคนพาลและบัณฑิต ภายนอกคนพาลและบัณฑิต บัณฑิตภายในหมายถึงคนที่ปรากฏอยู่ในตัวเรา หากนิสิตสังเกตตัวเราให้ดีจะพบว่าบางครั้งบางเวลา เราจะเกียจคร้าน ไม่อยากฝึกฝน ไม่อยากทำงาน ไม่อยากไปเรียน ไม่อยากทำความดี แต่อยากเที่ยวเล่น อยากนอนตื่นสาย อยากดื่มสุรา อยากเล่นไพ่ เล่นหวย เล่นการพนัน ฯลฯ นี่แสดงว่าคนพาลภายในตัวเราปรากฏขึ้นแล้ว แต่บางครั้งเราก็ขยัน อยากไปเรียน อยากทำความดี ไม่อยากหนีเรียน ไม่อยากเล่นการพนัน ไม่อยากร่วมวงสุรา ฯลฯ นี่แสดงว่าบัณฑิตภายในตัวเราได้ปรากฏขึ้นแล้ว ส่วนคนพาลและบัณฑิตภายนอก หมายถึง คนอื่นคนที่มาชักชวนเราไปทำเรื่องที่ไม่ดี ไม่สมควร หรือเรื่องที่ดี ที่สมควรต่างๆ หากบัณฑิตภายในตัวเราเองเข้มแข็ง คนพาลภายนอกก็ไม่อาจจะชักชวนเราไปได้ ดังนั้นความเป็นกัลยาณมิตรต้องเริ่มที่เราสร้างบัณฑิตและมิตรขึ้นภายในตัวเองก่อน เมื่อบัณฑิตหรือมิตรภายในตัวปรากฏแล้วก็จะสามารถเลือกเสวนากับบัณฑิตหรือมิตรภายนอกได้ ดังคำกล่าวที่เราได้ยินได้ฟังอยู่เสมอว่า “คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล” และการสังเกตว่าผู้ที่ตนคบหาด้วยนั้นเป็นคนพาลหรือเป็นบัณฑิต คือ กัลยาณมิตร พึงสังเกตว่าชอบชักชวนไปในทางฉิบหายเสียทรัพย์ เสียเวลา เสียสุขภาพ และทำเรื่องที่ไร้ประโยชน์หรือไม่ เพราะหากเราไม่รู้จักเลือกคบบัณฑิต คือ กัลยาณมิตรแล้วย่อมเป็นเหตุที่ทำให้เราต้องเสียทรัพย์ที่หาได้นั้น

^{๙๒} ๐.อรรถกถา, (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๕ - ๓๕๕

^{๙๓} ที. ปาฎิ. ๑๑/๒๐๑.

๔. สมชีวิตา (เลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้)

การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ (สมชีวิตา) หมายความว่า ในการดำรงชีวิตนั้นไม่ควรใช้จ่ายทรัพย์อย่างสุรุ่ยสุร่าย การใช้จ่ายทรัพย์จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็น หากเราต้องการให้ชีวิตสุขสบายก็ควรจะได้เงินสายกลาง คือ ไม่มากจนฟุ่มเฟือยและไม่น้อยจนเป็นการตระหนี่ดังพระพุทธพจน์ว่า

กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคะและรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะแล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่ารายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้ดูกรภิกษุทั้งหลายเปรียบเหมือนคนซึ่งตาซึ่งหรือลูกมือซึ่งตาซึ่งยกตาซึ่งขึ้นแล้วย่อมรู้ว่าต้องลดออกเท่านี้ หรือต้องเพิ่มเข้าเท่านี้ฉันใดกุลบุตรก็ฉันนั้นเหมือนกันรู้ทางเจริญแห่งโภคะและรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะแล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยรายได้ ดูกรภิกษุทั้งหลายถ้ากุลบุตรผู้มีรายได้น้อยแต่เลี้ยงชีวิตอย่างโอโถงจะมีผู้ว่าเขาได้ว่า

กุลบุตรผู้นี้ใช้โภคะเหมือนคนเคี้ยวกินผลมะเดื่อฉะนั้นกุลบุตรผู้มีรายได้มาก แต่เลี้ยงชีพอย่างฝืดเคืองจะมีผู้ว่าเขาว่ากุลบุตรผู้นี้จักตายอย่างอนาถาแต่เพราะกุลบุตรผู้นี้รู้ทางเจริญแห่งโภคะและรู้ทางเสื่อมแห่งโภคะแล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่ารายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้^{๙๔}นี้เรียกว่าสมชีวิตา^{๙๕}

ธรรม ๔ นี้มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตนตามรวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วยคือ

๑. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง
๒. ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติมีชื่อเสียงมีคนเชื่อถือฟังนับถือ
๓. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี
๔. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม
๕. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต

ดำรงชีวิต

๖. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติและช่วยลดปัญหาสังคม

การเลี้ยงชีวิตแต่พอดีคือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่แบบพอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้มีรายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดไว้สำหรับบันปลายของชีวิตจะได้ไม่ลำบาก

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า “พึงเข้าใจระลึกไว้เสมอว่าการที่เพียรพยายามแสวงหารักษาและครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่าหาความหมายใดๆ มิได้ ดังนั้นเมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้แล้ว ต้องรู้จักสรรทรัพย์นั้นโดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น ๔ ส่วนที่เรียกว่าโกศวิภาค คือหนึ่งส่วนใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุงเลี้ยง ได้แก่

^{๙๔} อง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๖-๓๔๗.

บิดา มารดา บุตร ภรรยาและคนในปกครอง มิตรสหาย ผู้ร่วมกิจการงาน ทำบุญ ตลอดจนบำรุง
ราชการด้วยการเสียภาษีอากรเป็นต้น ส่วนใช้เป็นทุนประกอบการงาน ส่วนเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น”^{๙๕}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวอีกว่า “เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่าง
นี้แล้วถึงโภคะจะหมดสิ้นไป ก็สบายใจได้ว่าได้ใช้โภคะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึง
โภคะเพิ่มขึ้นก็สบายใจเช่นเดียวกันเป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี”^{๙๖}

การทำประโยชน์ปัจจุบันหรือการปฏิบัติตามหลักธรรม “ทฤษฎีธัมมิกัตถะ” เป็นเรื่อง
เกี่ยวกับปากท้อง การกิน การอยู่ปัจจัยการดำรงของคน ถ้าบ้านเมืองมีเศรษฐกิจดี คนมีความอยู่ดีกิน
ดี ต่างคนต่างประกอบอาชีพที่สุจริตไม่เบียดเบียนกัน รัฐบาลก็ไม่ต้องวุ่นวายอยู่กับการปราบปราม
เรื่องทุจริต สามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าไป และเศรษฐกิจของชาติจะดีขึ้น
จำเป็นต้องมีการพัฒนา คือ การดำเนินกิจการเพื่อเพิ่มรายได้ของคนให้สูงขึ้นต่อเนื่องกันเป็นระยะ
ยาวนาน ปัจจัยขั้นมูลฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจคือ ประชากรซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มี
ค่าสูงสุด และเป็นปัจจัยมูลฐานเป็นต้นทุนเบื้องต้น ถ้าคนทุกคนที่เป็นประชากรของชาติมีหลักธรรม
ตามที่กล่าวมาก็ถือว่าประเทศชาติมีประชากรที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ
และเป็นอาชีพที่สุจริต รัฐบาลก็สามารถพัฒนาส่งเสริมอาชีพทางด้านเทคโนโลยีเพื่อคุณภาพและ
ปริมาณของผลผลิต มีการศึกษาวิจัยค้นคว้านวัตกรรมให้ประชากรเกิดความชำนาญในวิชาชีพ การ
พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็ย่อมบรรลุตามเป้าหมาย การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทาง
พระพุทธศาสนาจะต้องเริ่มด้วยการพัฒนาคนเป็นอันดับแรก เมื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพแล้วการ
พัฒนาวัตถุก็จะเป็นไปได้ง่าย เพราะคนเป็นผู้หาคนเป็นผู้ใช้ปัจจัยในการดำรงชีวิต ถ้าคนรู้จักหาและรู้จัก
ใช้ให้เป็นเศรษฐกิจย่อมจะดีขึ้น

การพิจารณาด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงแล้วจะพบว่า การได้มาซึ่งปัจจัย ๔ เพื่อการดำรงชีพ
นั้น บุคคลต้องประกอบสัมมาชีพตามหลักอริยมรรค ซึ่งการประกอบอาชีพจะทำให้มีรายได้มา
สำหรับซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ สำหรับการดำรงชีวิตประกอบอาชีพที่สุจริตหรือสัมมาชีพ
ได้แก่ อาชีพต่างๆ ที่ไม่ผิดต่อหลักศีลธรรม เช่น ไม่ค้าขายสิ่งเสพติดผิดกฎหมาย ไม่คอร์รัปชัน
หลอกลวง เป็นต้น เมื่อประกอบอาชีพที่สุจริตมีรายได้แล้วก็ต้องรู้จักเก็บออม ใช้จ่ายให้เหมาะสมกับ
รายได้อันจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เพราะใช้จ่ายมากไปจนเป็นหนี้สินหรือใช้จ่ายน้อยเกินไปจน
อดคัดค้าน การใช้จ่ายอย่างไรจะไม่ให้เดือดร้อนนั้น การคบเพื่อนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลหลง
ทางเพราะคบเพื่อนที่ไม่ดีเพื่อนแนะนำไปในทางฉิบหาย เช่น ชักชวนไปเล่นการพนัน ไปเสพสิ่งเสพติด
หรือเที่ยวกลางคืนก็จะทำให้สูญเสียทรัพย์ที่หาได้มาด้วยความยากลำบากนั้นไปอย่างน่าเสียดาย^{๙๗}

๔) แนวคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ จากการทบทวนเอกสารที่
เกี่ยวกับแนวคิดของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ มีนักวิชาการได้กล่าวไว้เป็นนิยามต่างๆ ดังต่อไปนี้

^{๙๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, หน้า ๓๘ - ๔๐

^{๙๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

^{๙๗} อ้างแล้ว, หน้า ๗๑.

สุกัญญา สร้อยฟ้า ได้กล่าวถึงแนวคิดของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไว้ว่า ใครก็ตามที่มีหลักธรรมต่อไปนี้เป็นชีวิตประจำวัน ผู้นั้นก็จะประสบความสำเร็จในปัจจุบันทันตาเห็นทีเดียวไม่ต้องไปรอถึงชาติหน้า หลักธรรมดังกล่าวก็คือ หลัก อุ อา กะ สะ เป็นหัวใจแห่งความสำเร็จหรือที่เรียกว่า หัวใจเศรษฐี คำว่า อุ อา กะ สะ นี้ก็นำไปท่องกัน เพื่อจักได้เป็นเศรษฐี หรือจักประสบความสำเร็จในชีวิต แต่ก็ไม่ปรากฏว่าใครได้เป็นเศรษฐีหรือประสบความสำเร็จเพียงเพราะท่องคาถา วิธีการที่จะได้ผลเป็นจริงตามที่ต้องการ จะต้องนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ครบทั้ง ๔ หลักนี้

๑. “อุ” มาจากคำว่า อุภูฐานสัมปทา แปลว่า ต้องมีความหมั่นขยัน ผู้หมั่นขยันจะต้องไม่เกียจคร้านอ้อแบบโง่ๆ ต่างๆ นานา เช่น อ้างว่า หนาวนัก ร้อนนัก หิวนัก กระหายน้ำ ยังเข้าอยู่ สายเกินไปแล้ว บ่ายแล้ว ค่ำแล้ว หรือดีเกินไปแล้ว อย่าทำดีกว่า แทนที่จะดูหนังสือทบทวนความรู้ แทนที่จะเตรียมตัวสอบ แทนที่จะไปทำงาน ฯลฯ แล้วไม่ทำ ไม่ไป แบบ “สบายกว่ากันเยอะเลย อยู่เฉยๆ จะดีกว่า” “ชอบสบายเมื่อหนุ่มจะกลุ่มเมื่อแก่” ถ้าเป็นเช่นนี้ จะหาความสำเร็จในชีวิตได้ยาก ถึงเรียนแม้จะสำเร็จก็อย่างลุลุกทุเลแทนที่จะเรียน ๔ ปี อาจเป็น ๘ ปีก็ได้ มีหน้าซ้ำผลการเรียนมีเกรดเฉลี่ยก็ต่ำ สักว่าจบแบบคาบเส้นเท่านั้นเอง มันเป็นแบบแมลงวันเท่านั้นเอง แมลงวันไปจับที่ไหน เขาก็ปิดทั้ง จับที่แขนเขา เขาก็ปิด จับที่โต๊ะเขาก็ปิด เมื่อไปสมัครงานที่ในเขาจะรับ มีแต่เขาจะปัดออกไป หรือแม้จะได้งานทำก็ไม่เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อย่างข้าราชการบางคนชอบไปทำงานสาย ไปสายแล้วยังโง่เวลาอีกไป ๐๘.๔๕ น.เซ็นชื่อลงเวลาเป็น ๐๗.๓๐ น. ก็มี ไปสายยังกลับก่อนเวลาก็มี ยิ่งวันศุกร์แล้วก็เห็นได้ชัด ถึงกลับมีผู้กล่าวว่า วันศุกร์ก็คือวันเสาร์น้อย ยังแถมวันจันทร์เป็นอาทิตย์น้อยอีก ยิ่งพวกข้าราชการขึ้นมาบางคนยิ่งไปกันใหญ่ เราได้มาตีแทบทุกวันไม่ทราบว่าเขาเวลาวันไหนไปทำงานกันแน่ เพราะศุกร์มา เสาร์นอน อาทิตย์นอน จันทร์ลา อังคารหยุด พุธป่วย พฤหัสก็เข้าวัด เท่านั้นเอง

ในการประกอบกิจกรรมการทำงานเลี้ยงชีวิตในการศึกษาเล่าเรียน ในการกระทำธุรกิจหน้าที่ ตำแหน่งต่างๆ หรือในกิจกรรมงานใดๆ ก็ตาม งานนั้นๆ จะสำเร็จสมบูรณ์ลงได้ก็ด้วยความหมั่นขยัน คงไม่ลืมนึกที่เคยกล่าวไว้ว่า ธรรมะคือหน้าที่ การงานต่างๆ หรือตำแหน่งต่างๆ ที่เราได้รับมอบหมายให้ทำก็ไม่ใช่อื่นไกล ที่แท้ก็คือหน้าที่นั่นเอง การปฏิบัติหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ ก็คือการปฏิบัติธรรมะ การปฏิบัติด้วยความขยันของตนเอง ออกแรงเอง เป็นลักษณะขวนขวายทำน้ำให้ไหลทางชุมชน แล้วน้ำจะไม่ออกตา คือจะสบายมีความสุข ความสำเร็จในอนาคต ดังกล่าวกันว่า “อยากเป็นคนดังในอนาคต ต้องทรหดในปัจจุบัน” ต้องขยันมีความอดทนมีความทรหด ถ้าอยากให้อนาคตโด่งดังบางคนถึงกลับกล่าวว่า “ถ้าเหงื่อไม่ตกไม่ได้ดี” นั้นแสดงว่า จะได้ดั่งนั้นต้องขยันหมั่นเพียรลงแรงด้วยตนเอง ไม่ใช่รอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ ดลบันดาล น้ำมนต์ที่แท้จริงก็คือ เหงื่อ ไปขอรดตามวัดให้ช่วยรดน้ำมนต์ที่ น้ำมนต์ตามพิธีน้ำมนต์นั้นมันไม่ได้ช่วยอะไร แต่ถ้าน้ำมนต์คือเหงื่อแล้วช่วยได้แน่ เกิดมาเป็นคน ก็ต้องพยายามให้เหงื่อออกอยู่รำไป “คนขยันในหน้าที่การงาน แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ยังดีกว่าคนขี้เกียจแม้จะมีชีวิตอยู่นาน ๑๐๐ ปี” ต้องแก้ต้องเฝ้าด้วยความขยัน ด้วยสติปัญญา ไม่ใช่แก้เพราะกินข้าว เฝ้าเพราะอยู่นาน เป็นการแก่เปล่า แก่ฟักแก่แฟง ต้องไม่นอนตื่นสาย ไม่อายทำกิน ไม่หมิ่นเงินน้อย ไม่คอยวาสนา ต้องนอนอย่างที่ภาพยนตร์ “ลูกอีสาน” ที่พ่อได้สอนพระเอกชื่อ บักคุณว่า “ลูกเอ๋ยเกิดมาเป็นลูกอีสานแล้วต้องขยัน อย่าให้ใครเขาดูถูกได้ว่า เป็นคนอีสานขี้เกียจสันหลัง

ยาว ลูกต้องขยันคือ ต้องนอนอย่างหมา ตื่นอย่างกา และหากินอย่างไก่” คนขยันเท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จหาเงินได้

อนึ่งในการขยันหมั่นทำงานนั้น ถ้าจะให้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก็อย่าลืมใช้เวลาให้เป็นต้องเป็นกาลัญญ (ผู้รู้เวลาอันควรไม่ควร) รู้จักใช้เวลาแล้วชีวิตจะมีค่ายิ่ง ต้องรู้จักบริหารเวลา แบ่งเวลาให้เป็น ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ตัวอย่างเช่น ต้องแบ่งเวลาให้กับการท างานในสำนักงานส่วนหนึ่ง ให้กับครอบครัวส่วนหนึ่ง ให้กับสังคมส่วนหนึ่ง ให้กับตัวเองส่วนหนึ่ง ให้กับการเรียน ให้กับการร่วมกิจกรรม สำหรับเวลาส่วนตัวนี้อาจแบ่งย่อยออกไปอีก เช่น เพื่อเป็นการเตรียมตัวก่อนไปทำงาน การวางแผนแก้ปัญหาส่วนตัวต่างๆ ฯลฯ เพื่อออกกำลังกาย และเพื่องานอดิเรกตามที่ใจชอบ (แต่ต้องมีประโยชน์) เช่น การปลูกผักสวนครัว การทำสวนหย่อม การอ่านหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

๒. “อา” มาจากคำว่า อารักขสัมปทา แปลว่าต้องมีการรู้จักรักษาคำพูดที่ว่า “งานคือเงิน” นั้นน่าจะใช้ได้อยู่ คนเรานั้นแม้จะมีงาน มีความหมั่นขยันในการท างานขนาดไหนก็ตาม ถ้าไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบไว้บ้าง ได้มาเท่าไรก็จ่ายหมด แม้จะมีรายได้เป็นหมื่นแต่ไม่เหลือเลย จะเป็นคนมีเงินได้อย่างไร ยิ่งถ้าเป็นคนสุรุ่ยสุร่ายแล้ว ก็อย่าหวังเลยว่าจะร่ำรวยขึ้นมาได้ รายได้ไม่สำคัญเท่ารายเหลือ เวลาไปถามเงินเดือนคนอย่าไปถามว่าได้เดือนละเท่าไร ควรถามว่า เหลือเดือนละเท่าไรมากกว่า ถ้าอยากให้ตนมีฐานะมั่นคงเป็นหลักประกันความสำเร็จทันตาเห็นในชีวิตประจำวันในครอบครัวแล้ว ก็จำเป็นต้องเป็นผู้รู้จักเก็บรักษาบ้างขอให้นึกถึงคำกลอนสอนใจที่ว่า “มีสสิ่งพึงประจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน” ถ้าไม่จำเป็นก็อย่าใช้จ่าย เมื่อจำเป็นต้องใช้อย่าเสียดาย อย่าให้เป็นเหมือนเศรษฐีน้ำลายไหลน้ำลายหก เมื่อถึงฤดูมะขามหวานเขานำมาขายงานเกษตรแห่งชาติเพียงกิโลกรัมละ ๕๐-๖๐ บาท เดินผ่านไปผ่านมา น้ำลายหกอยากจะทานมะขามหวานแต่ก็ไม่กล้าซื้อทานทั้งปีหนึ่งๆ เขานำมาขายก็ทั้งยาก อย่างนี้ก็เกินไป ถ้าเก็บเสียจนถึงไม่ออก เหนียวเป็นตังเม อย่างนี้ก็เกินไป เพราะจะกลายเป็นคนมีเงินแต่ใช้เงินไม่เป็น นอกจากนี้ยังเป็นคนใจแคบ เข้าสังคมที่ไหนไม่ได้ กลายเป็นคนตระหนี่เห็นแก่ตัวไป “จงอย่าตระหนี่ แต่ให้มีมัยย์สัถ” เพราะความตระหนี่จะกลายเป็นคนใจแคบใช้เงินไม่เป็น ส่วนความสุรุ่ยสุร่ายเป็นการจ่ายเกินตัวจ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น จ่ายฟุ่มเฟือย มัยย์สัถเป็นทางสายกลาง ระหว่างความตระหนี่กับความสุรุ่ยสุร่าย เป็นการรู้จักใช้จ่ายแต่พอเหมาะพอควร คำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสมกับรายรับ รวมทั้งรู้จักเก็บออมเอาไว้แม้เล็กน้อยก็ตาม อย่าดูหมิ่นเงินน้อย เพราะของใหญ่ต้องมาจากของน้อย จำนวนร้อยมาจากจำนวนสิบ จำนวนสิบมาจากจำนวนหน่วย น้ำที่หยดลงมาทีละหยดๆ ยังสามารถทำให้โอ่งใหญ่เต็มได้ หรือการสะสมของปลวก ปลวกสะสมดินทีละนิดๆ เป็นสัตว์เล็กๆ พอสะสมกันมาเรื่อยๆ สืบต่อกันเรื่อย มีการกระทำที่สืบต่อกันไป จนกลายเป็นจอมปลวกขนาดใหญ่ แม้แต่ช้างก็ทำอะไรมันไม่ได้ การสะสมรักษาทรัพย์สินเงินทองก็มีลักษณะสะสมในแนวเดียวกันนั้น ขอให้คิดว่า จำนวนน้อย ของน้อยๆ เมื่อเก็บไว้บ่อยๆ เข้าก็มากขึ้นเอง มีตัวอย่างมากมายที่คนมีรายได้น้อย แต่รู้จักเก็บออมจนกลายเป็นเจ้าหนี้ยิ่งมี เช่น แยกขายหนังสือพิมพ์สามารถเป็นเจ้าหนี้ยคนไทยได้ รู้สึกว่าคนไทยจะกลัวเจ้าหนี้ยนี้แถมกัน จนคนไทยแค้นแถมมาก ตั้งภาษีขึ้นชื่อว่า “ถ้าเจออยู่กับแถมให้ตีแถมก่อนตีงู”

หลัก “อา” นอกจากจะรู้จักรักษาทรัพย์สินหรือเงินทองที่หาได้มาเพราะความขยันแล้วยังจะต้องรู้จักเก็บจำข้าวของไว้ในที่มั่นคงให้ห่างจากอันตราย รู้จักทะนุถนอมเครื่องมือเครื่องใช้

ต่างๆ รู้จักบุรณะซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุดหรือเสียหายบางส่วนให้คืนดีดังเดิม รู้จักเสียตายเป็นเงิน ของไม่ควรเสียไม่ปล่อยให้เสีย ของยังพอใช้ได้ไม่ทิ้งเสีย และรู้จักทำให้ผลผลิตประโยชน์ เช่น มีบ้านไม่ได้ อยู่เองก็อาจจะให้คนอื่นเช่าอยู่ หรือมีนาไม่ไถก็ทำเองบ้าง ให้คนอื่นเช่าบ้าง นับว่าเป็นวิธีที่จะช่วยให้ประหยัดเพราะ “เศรษฐกิจในบ้านคือการรู้จักประหยัด เศรษฐกิจนอกบ้านคือการหาอิฐ”

นอกจากนี้หลัก “อา” ยังหมายถึงการรักษางานของตัว รักษาระดับผลการเรียน การศึกษาของตัวเองไม่ให้เสื่อม ด้วยการเพิ่มความขยัน เพิ่มสมรรถภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มความรับผิดชอบ เพิ่มความขยันหมั่นเพียร และการวางแผนเพื่อความก้าวหน้า เป็นต้น

๓. “กะ” มาจากคำว่า กัลยาณมิตรตา แปลว่า ต้องมีเพื่อนดี คือเลือกคบคนดีเป็นเพื่อน คนเราเกิดมาไม่ใช่จะอยู่คนเดียวได้ตลอดไป ก็ต้องมีการคบค้าสมาคมกับคนอื่น ต้องทำงานร่วมกัน ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันบ้าง ในสถานการณ์ชีวิตประจำวันก็ต้องคบคนเป็นเพื่อน ต้องมีเพื่อน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อชีวิตมากเหมือนกัน คนที่ได้ดี เจริญก้าวหน้าในการศึกษาเล่าเรียน ในชีวิตการทำงานก็เพราะเพื่อนก็มีมากและกลายเป็นคนชั่ว ล้มเหลว สอบตก ถูกไล่ออกจากงานเพราะเพื่อนก็ไม่ค่อยเหมือนกัน การจะคบใครก็ต้องดูให้ดีเหมือนเราจะซื้อข้าวของเครื่องใช้ ดังที่กล่าวว่า “คบคนก็ต้องดูหน้า ซื้อผ้าก็ต้องดูลาย ดูนางดูถึงแม่ยาย”

เพราะฉะนั้น จะคบใครเป็นเพื่อน ก็ต้องดูกันให้ถี่ถ้วนก่อน เพื่อนก็เป็นเหมือนสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อชีวิตเรา ถ้าไปได้เพื่อนที่เป็นนักเลงการพนัน นักเลงสุรา หรือนักเลงผู้หญิง เป็นต้นแล้ว ในที่สุดเพื่อนผู้นั้นก็จะชักจูงเราไปเป็นนักเลงต่างๆ ดังกล่าวไปด้วย ถึงเราจะมีใจเข้มแข็ง ไม่คล้อยตามเขาได้ก็ตามแต่ความเชื่อถือนางสังคมจะลดลงไป การมีเพื่อนดีก็เหมือนกับผ้าที่ห่อของหอม ที่จริงตัวมันไม่หอม แต่ไปห่อของหอมเข้า ก็ทำให้หอมไปด้วย ส่วนการมีเพื่อนชั่วก็เหมือนกับใบไม้ห่อปลาเน่า ใบไม้ไม่มีปัญหาอะไร แต่ไปเป็นเพื่อนก็มักจะเป็นเช่นนั้น ดังที่ว่า “คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วพาตัวพราลัย” และ “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล”

ในชีวิตการทำงานก็จะมีเพื่อนร่วมงาน ที่บ้านก็จะมีเพื่อนบ้าน เข้าสังคมก็จะมีเพื่อนๆ หรือเพื่อนคนนั้นอาจจะเป็นเพื่อนในหลายสถานที่ก็ได้ จึงต้องระมัดระวังเลือกคบให้ดี ถ้าไม่ดีเขาเป็นคนชั่วแล้ว ก็ควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลทีเดียว เพราะเป็นอันตรายต่อชีวิต เกียรติยศ ชื่อเสียง ทรัพย์สินเงินทองของเรามาก เงินทองที่ได้มาจากการขยันทำงานและเก็บหอมรอบริบเอาไว้ นั่น ถ้าคบเพื่อนชั่วแล้ว ก็อาจจะถูกนำเอามาใช้อย่างสุรุ่ยสุร่ายในการกินดื่ม หรือใช้จ่ายไปในทางอบายมุขต่างๆ แม้จะมีเงินมากมายสักเท่าไร หรือเป็นคนร่ำรวยเป็นเศรษฐี หรือมีทรัพย์สินสมบัติมากมายก็ตาม ในไม่ช้าก็จะค่อยๆ หมดไปเพราะมีเพื่อนชั่ว เพราะฉะนั้น หลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สาม คือ กะ ท่านจึงย้ำมากกว่า “ต้องมีเพื่อนดี” จะได้เอื้ออำนวยส่งเสริมต่อหลักความสำเร็จข้อที่หนึ่งและสองที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อนที่ดี ถ้าหากหาไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ไม่ต้องการปริมาณ แต่ขอให้มีความคุณภาพก็พอ

เพื่อนดีที่เรียกว่า “กัลยาณมิตร” นั้น จะต้องมียุทธลักษณะดังนี้ คือ

๑) มีอุปการคุณ กล่าวคือ เวลาเพื่อนฝูงประมาท ก็ทำหน้าที่ป้องกัน ช่วยป้องกันทรัพย์สินสมบัติของเพื่อนที่มัวเมาประมาท เวลาเมื่อยันตรายสามารถเป็นที่พึ่งพำนักได้ เมื่อมีธุระช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

๒) ร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้ กล่าวคือ ไม่ขายความลับของตนแก่เพื่อน ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่พราย ไม่ละทิ้งในยามตกทุกข์ได้ยาก แม้ชีวิตก็อาจเสียสละให้เพื่อนได้

๓) แนะนำประโยชน์ให้ กล่าวคือ พุดจาแนะนำพร้าสอนตักเตือนไม่ให้ทำ ความชั่วแนะนำให้ประพฤติปฏิบัติความดี ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง บอกวิธีที่จะหาความสุขความสงบ อย่างแท้จริงในชีวิตปัจจุบันให้

๔) มีความรักใคร่ กล่าวคือ เวลาทุกข์ก็ทุกข์ด้วย เวลาสุขก็สุขด้วย ได้เลี้ยงคนที่ พุดจาเตือนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน

การจะรู้ว่าใครเป็นเพื่อนดีหรือเพื่อนไม่ดีนั้น ก็คงต้องเอาลักษณะทั้ง ๔ ดังกล่าว มานี้ ไป เป็นแนวในการพิจารณาตัดสิน อาจจะต้องสมบูรณ์แบบ แต่ก็ขอให้ชว้น้อยหน่อย ก็อาจจะ ช่วยได้ อย่าลืมว่าการจะได้รับความสำเร็จทันตาเห็นในชีวิตปัจจุบัน การมีเพื่อนดีนั้นมีส่วนสำคัญ มากดังกล่าวมาแล้ว

๔. “สะ” มาจากคำว่า สมชีวิตา แปลว่า ต้องเลี้ยงชีวิตพอสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หา ได้มา เมื่อขยันทำงาน “งานคือเงิน” ตามหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่หนึ่ง รู้จักรักษาเก็บออมตาม หลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สอง และมีเพื่อนดีตามหลักความสำเร็จทันตาเห็นที่สามแล้วจะมีความสุข ความสำเร็จได้ ก็ต้องรู้จักเลี้ยงชีวิตดังที่เขากล่าวกันว่า “ทำมาหาเลี้ยงชีพ” แต่การเลี้ยงชีวิตนั้น ก็ต้อง อาศัยการใช้จ่ายเงินที่หาได้มาโดยสุจริต สัมมาชีพจะต้องใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงชีวิตให้พอเหมาะพอสมควร แก่กำลังทรัพย์หามาได้ ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ไม่ใช่ฟุ่มเฟือยนัก เวลาต้องการอะไร ให้คำนึงถึงกำลังทรัพย์ ที่จะซื้อหามาได้ ตามความจำเป็นที่บังเกิดขึ้น ถ้ามีน้อยหรือหามาได้น้อยก็ควรอดทนของฟุ่มเฟือย ต่างๆ จะต้องรู้จักประมาณตน ฐานะของตน กำลังทรัพย์ของตน รู้จักกำหนดรายได้รายจ่ายว่าฝ่ายละ เท่าไร เป็นรายวันก็ตาม เป็นรายเดือนก็ตาม เป็นรายปีก็ตาม ใช้จ่ายบริโภคไม่ให้เกินรายได้ ถ้าหามา ได้มากก็เขยิบการเลี้ยงชีพให้ได้ความสุขสำราญตามกำลังทรัพย์ แต่ควรแบ่งเก็บไว้เป็นทุนรอนตาม ส่วน เมื่อมีเหตุฉุกเฉินขึ้น เช่น เจ็บไข้ จะได้ใช้การจร ความรู้จักประมาณเท่านั้นแหละจะทำให้มี ความสุขความสำเร็จประโยชน์ได้ แต่ก็มักปรากฏว่า คนโดยมากไม่รู้จักประมาณ มีน้อยแต่พยายามใช้ ให้มาก พยายามเอาอย่างคนที่มั่งเงินมาก เขามีได้ ฉันก็ควรมีและทำได้เช่นกัน โดยไม่คำนึงถึงอัตราภาพ ของตนเองเสียก่อน เป็นประเภทที่เรียกว่า “รสนิยมสูง รายได้ต่ำ” บางที่ดูเย็นไม่มีอะไรมาก มีน้ำปลา ๓ ขวด มีส้ม ๒-๓ ลูก เปิดประตูก็กลิ้งลูกกลิ้งๆ อุตสาหไปดาวน้เข้ามา บางที่ต้องดั่งสายไฟออก เสียบไว้ก็เปลืองไฟ ไม่มีของแพงพอ เพราะความอยากใหญ่แต่กระเป๋าสตางค์ไม่ใหญ่ตาม บางที่เขา ต้องมายึดคืนไป เพราะไม่มีความสามารถส่งงวดก็ยิ่งเดือดร้อน ก็ยิ่งจนมากขึ้น อย่างที่เขาว่า “คนจนทำ ตัวเป็นคนรวย ก็ยิ่งจน” พวกนี้เป็นประเภทที่เห็นช้างขี้ ขี้ตามช้าง เห็นเหมืองกว้างจะเอากว้างอย่าง เหมือง เห็นโคใหญ่ ตัวเองเป็นอึ่ง ก็จะพยายามจะแบ่งให้มันโตเท่าโค เดียวก็ท้องแตกตาย เห็นช้างอ้วน พิมืออาหารกินดี ก็อยากจะอ้วนพืเป็นช้าง ทั้งๆ ที่เป็นหมูก็อ้วนพืติดอยู่แล้ว

นี่แสดงให้เห็นว่าความเกินตัวของสัตว์และคนมีอยู่ โดยเฉพาะคนแล้ว ยิ่งเกินตัวมาก ความเพียงพอจะไม่ค่อยมี ความอยากความเพียงพอจะไม่มีที่สิ้นสุด ดังที่เขาบอกว่าสำหรับคนแล้ว เมืองพอไม่มี มีแต่เมืองพล ก็น่าจะจริง การสนองความอยากต่อให้ภูเขาทั้งลูกกลายเป็นทองทั้งแท่งมัน ก็ไม่พอ ต่อให้หยดฝนที่ตกลงมาแต่ละหยดกลายเป็นเหรียญ ๕ บาท มันก็ไม่พอ จะต้องขอเขยิบให้ เป็นหยด ๒๐ บาท เมื่อได้หยดละ ๒๐ บาท แล้วก็ต้องขอเขยิบขึ้นไปอีกว่า ขอให้กลายเป็นหยดลงมา เป็นใบแดงๆ เมื่อได้ใบแดงๆ แล้ว ก็คงจะเขยิบขึ้นไปเป็นใบสีม่วงคือใบละ ๕๐๐ บาท เป็นเช่นนี้ เรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด แม่น้ำที่เรายอมรับว่าไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว ตัณหาหรือความอยากของคนเราก็กว้างกว่า

แม่น้ำเสียอีก ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสเอาไว้ว่า “นตถิ ตณฺหา สมานํ” แม่น้ำเสมอด้วยตณฺหาไม่มี” ชนิดที่ถมเท่าไรไม่รู้จักเต็ม ถ้าตามใจตนเอง ตามใจกิเลส คือตณฺหาแล้ว อย่าว่าแต่เงินพัน เงินหมื่นเลย เงินล้านหลายๆ ล้านก็หาสนองกิเลสตณฺหาไม่ได้ ไม่รู้จักสิ้นสุด เมื่อรู้ตัวว่าไม่อาจสนองกิเลสได้อย่างแน่นอนเช่นนี้แล้ว ก็ควรจะระงับกิเลสไว้ อย่าพยายามตามใจมันมากนัก ถ้าตามใจมันมากในที่สุด เมื่อไม่พอก็ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเขา พอเงินเดือนออก เจ้าหนี้ก็มาทวงเต็มไปหมด มีตัวอย่างมากมายน่าละอาย จิตก็ต้องกระสับกระส่าย มองหน้าใครไม่ติด เตือนตัวเองอยู่ตลอดเวลา แล้วร้อนอะไรจะทำเทียมกับ “ร้อนเพราะความเป็นลูกหนี้” พระพุทธองค์ตรัสว่า “การกู้หนี้ยืมสิน เป็นทุกข์ในโลก” ฉะนั้นถ้าขึ้นตามใจกิเลส ก็ย่อมหนีความเดือดร้อนไม่พ้นแน่ เพื่อหลีกเลี่ยงความเดือดร้อนดังกล่าว และเพื่อความสำเร็จในชีวิตประจำวันชนิดทันตาเห็น จะต้องรู้จักประมาณการครองชีพนั่นเอง จงครองชีพให้สมฐานะของตัวเอง อย่าสุรุ่ยสุร่าย แต่จงรู้จักผ่อนปรนเลี้ยงตนให้มีความสุขตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้^{๘๘}

เพราะเหตุนี้ แนวคิดหลักธรรมที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปัวได้นำมาใช้ นั้น พระมหานารอน กตกุสโล ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “บรรดาสมาชิกทุกคนนั้น จะต้องประกอบด้วยหลักทฤษฎี ธรรมิกัตถประโยชน์หรือเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ คือ อุ. อา. ก. ส. ประชาชนเมื่อเป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์แล้ว ต้องแสวงหาเงินมาออม **(อุฏฐานสมบัติ)** นำมาฝากมาเก็บไว้ส่วนหนึ่ง **(อารกขสมบัติ)** เมื่อฝากแล้วก็ต้องรู้จักคบหา คนดี มีสัจจะ เพราะคนไม่ดีเมื่อคบแล้วมีปัญหา และการคบคนดี ตนเองก็ต้องเป็นคนดีด้วย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคนดี รู้จักคบคนที่เป็นคนดี รู้จักเลือกคบคน **(กลุณามิตตตา)** และต้องรู้จักการเลี้ยงชีวิตที่พอเพียง **(สมชีวิตา)** รู้จักการใช้ ก็จะทำให้เป็นคนมีกิน มีใช้ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ยึดหลักขันติ มีความอดทนต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ มีความใจเย็น กับสมาชิกที่ใจร้อน ซึ่งต้องการกู้เงิน แต่เงินไม่พอกู้ คณะกรรมการก็ต้องรู้จักระงับอารมณ์ ยับยั้งชั่งใจ **(ทมะ)** จากคำพูดต่างๆ ของสมาชิกอีกด้วย”^{๘๙}

^{๘๘}สุกัญญา สร้อยฟ้า, การศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเดียง อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา(พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๘๙}สัมภาษณ์ พระมหานารอน กตกุสโล, ประธานส่งเสริม กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ตำบลปัว, เจ้าอาวาสวัดมะทวย ตำบลปัว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, ๗ มกราคม ๒๕๕๘.

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมตามแนวคิดกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในตำบลปฎิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี” ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะเขตภายในพื้นที่ตำบลปฎิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ดังนี้

๒.๕.๑ สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของตำบลปฎิว

-ที่ตั้งตำบลปฎิว (เทศบาลตำบลปฎิว)

ตำบลปฎิว^{๑๐๐} ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองจันทบุรี ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ ๓๐ กิโลเมตร บนถนนเส้นทางหลวงสายจันทบุรี – มะขาม มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับ	อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลฉนวน อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

เนื้อที่ พื้นที่ของตำบลปฎิว มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๑๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๓๑,๒๕๐ ไร่ มีหมู่บ้านทั้งสิ้น ๑๒ หมู่บ้าน ดังแสดงในภาพ ดังนี้

^{๑๐๐} สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลปฎิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลปฎิว พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๐”, (จันทบุรี: สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลปฎิว, ๒๕๕๗), หน้า ๗-๑๐ (อัดสำเนา).

ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลปิลี มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตร เช่น ทำสวนผลไม้ ทำไร่ และเลี้ยงปศุสัตว์ เป็นต้น มีเขื่อนศรีนครินทร์ เป็นเขื่อนประจำตำบลปิลี มีพื้นที่สำหรับการปลูกป่าชุมชน ประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่ และมีพื้นที่ว่างเปล่าของตำบลเหมาะแก่การพัฒนาและลงทุนอุตสาหกรรม ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่

จำนวนหมู่บ้าน

ตำบลปิลี ประกอบด้วยชุมชน ๑๒ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งบอน หมู่ที่ ๒ บ้านคลองเวฬุ หมู่ที่ ๓ บ้านมะทาย หมู่ที่ ๔ บ้านนาไทร หมู่ที่ ๕ บ้านหนองสลอด หมู่ที่ ๖ บ้านทัพนคร หมู่ที่ ๗ บ้านโป่งโรงเข็น หมู่ที่ ๘ บ้านหินลาด หมู่ที่ ๙ บ้านคลองขวางพัฒนา หมู่ที่ ๑๐ บ้านทุ่งด่าน หมู่ที่ ๑๑ บ้านออกผกพัฒนา และหมู่ที่ ๑๒ บ้านคลองเวฬุ

เขตปกครอง

กำหนดเขตด้านการปกครองตำบลปิลี ในเขตท้องที่อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยให้มีการปกครองชุมชนรวม ๑๒ หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ ๑	ทุ่งบอน	ผู้ปกครอง	นายสมิง รักษา	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๒	ปิลี	ผู้ปกครอง	นายประมวล สุขสมพร	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๓	มะทาย	ผู้ปกครอง	นายไพฑูรย์ เด่นดวง	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๔	นาไทร	ผู้ปกครอง	นายสมจิตร เวชกรรม	กำนัน
หมู่ที่ ๕	หนองสลอด	ผู้ปกครอง	นางละม่อม ชัยมงคล	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๖	ทัพนคร	ผู้ปกครอง	นายถวิล ชมจันทร์	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๗	โป่งโรงเข็น	ผู้ปกครอง	นายพีระเดช ศรีงาม	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๘	หินลาด	ผู้ปกครอง	นางน้ำค้าง อุทัยรัมย์	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๙	คลองขวางพัฒนา	ผู้ปกครอง	นายพนธเนศ โพธิพิทักษ์	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๑๐	ทุ่งด่าน	ผู้ปกครอง	นายเอื้อง พิษเพี้ยน	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๑๑	ออกผกพัฒนา	ผู้ปกครอง	นางนรินทร์ บลิมผล	ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ ๑๒	คลองเวฬุ	ผู้ปกครอง	นายสมพงษ์ คำสตัย	ผู้ใหญ่บ้าน

ประชากร

ตำบลปัลลิวี มีประชากรรวมทั้งสิ้น ๗,๓๑๖ คน แบ่งเป็น เพศชายจำนวน ๓,๗๒๕ และ เพศหญิง จำนวน ๓,๕๙๑ จำนวนหลังคาเรือน ๒,๘๗๕ หลังคาเรือน โดยแบ่งเป็นกลุ่มอายุตามตารางที่ ๒.๑ ได้ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงจำนวนประชากรตำบลปัลลิวี

กลุ่มอายุ	จำนวนประชากรปี พ.ศ. ๒๕๕๖		
	ชาย	หญิง	รวม
๐๐-๐๔	๒๔๕	๒๒๓	๔๖๘
๐๕-๐๙	๒๖๗	๒๖๓	๕๓๐
๑๐-๑๔	๒๕๓	๒๐๔	๔๕๗
๑๕-๑๙	๒๙๕	๒๕๖	๕๕๑
๒๐-๒๔	๒๗๔	๒๕๗	๕๓๑
๒๕-๒๙	๒๔๖	๒๖๐	๕๐๖
๓๐-๓๔	๓๐๘	๒๗๘	๕๘๖
๓๕-๓๙	๓๐๗	๒๘๓	๕๙๐
๔๐-๔๔	๒๘๐	๓๔๙	๖๒๙
๔๕-๔๙	๓๒๗	๒๘๑	๖๐๘
๕๐-๕๔	๒๗๖	๒๔๘	๕๒๔
๕๕-๕๙	๑๙๙	๑๗๕	๓๗๔
๖๐-๖๔	๑๓๐	๑๖๖	๒๙๖
๖๕-๖๙	๙๐	๘๙	๑๗๙
๗๐-๗๔	๙๐	๙๕	๑๘๕
๗๕-๗๙	๖๗	๘๓	๑๕๐
๘๐+	๗๑	๘๑	๑๕๒
รวม	๓,๗๒๕	๓,๕๙๐	๗,๓๑๖

๒.๕.๒ สภาพทางเศรษฐกิจ

-อาชีพ

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสวนผลไม้เป็นหลัก อาชีพรองลงมา คือ เลี้ยงปศุสัตว์ รับจ้างทั่วไป รับราชการ และค้าขาย

๒.๕.๓ สภาพทางสังคม

-การศึกษา

ในพื้นที่ของตำบลปัลลิวี มีสถานศึกษาทั้งสิ้น จำนวน ๕ แห่ง คือดังนี้

- ๑) โรงเรียนบ้านทุ่งบอน ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งบอน
- ๒) โรงเรียนวัดมะทาย ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๓ บ้านมะทาย

๓) โรงเรียนบ้านหนองสลุค	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๕ บ้านหนองสลุค
๔) โรงเรียนบ้านทัพนคร	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๖ บ้านทัพนคร
๕) โรงเรียนวัดโป่งโรงเซ็น	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๗ บ้านโป่งโรงเซ็น

-สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ในพื้นที่ของตำบลปถวี มีวัด/สำนักสงฆ์ รวมทั้งสิ้น จำนวน ๗ แห่ง ดังนี้

-วัด จำนวน ๖ แห่ง คือ

๑) วัดทุ่งบอน	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งบอน
๒) วัดมะทาย	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๓ บ้านมะทาย
๓) วัดจันทร์แสงศรี	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๕ บ้านหนองสลุค
๔) วัดทัพนคร	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๖ บ้านทัพนคร
๕) วัดโป่งโรงเซ็น	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๗ บ้านโป่งโรงเซ็น
๖) วัดป่าคลองขวางพัฒนา	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๑๐ บ้านทุ่งด่าน

-สำนักสงฆ์ จำนวน ๕ แห่ง คือ

๑) สำนักสงฆ์ทุ่งเขาทอง	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๖ บ้านทัพนคร
๒) สำนักสงฆ์เวฬุกลาง	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๑๒ บ้านคลองเวฬุ
๓) สำนักสงฆ์บ้านชำปาง	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๗ บ้านโป่งโรงเซ็น
๔) สำนักสงฆ์เขาน้ำโปรย	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๘ บ้านหินลาด
๕) สำนักสงฆ์พลีน้อย	ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๙ บ้านคลองขวางพัฒนา

-สาธารณสุข

ในพื้นที่ของตำบลปถวี มีสถานสาธารณสุข จำนวน ๑ แห่ง คือ

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปถวี ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๓ บ้านมะทาย

๒.๕.๔ การบริการขั้นพื้นฐาน

-การคมนาคม

๑) ถนนลาดยางสายหลัก จำนวน ๑ สาย คือ

สายจันทบุรี – มะขาม มีสภาพดี

๒) ถนนลาดยางสายรอง จำนวน ๔ สาย คือ

สายหินลาด – ชำปาง มีสภาพดี

สายมะทาย - คลองเวฬุ มีสภาพดี

สายทัพนคร - ป่อเวฬุ มีสภาพดี

สาย มะทาย – หนองนาโรง มีสภาพดี

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝายน้ำล้น	จำนวน ๔ แห่ง
- บ่อน้ำตื้น	จำนวน ๑๗ แห่ง
- บ่อโยก	จำนวน ๑๘ แห่ง
- ถังเก็บน้ำฝน	จำนวน ๙ แห่ง
- ประปาหมู่บ้าน	จำนวน ๗ แห่ง

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำห้วย	จำนวน ๒ สาย
- ลำน้ำ	จำนวน ๒ สาย
- บึง/หนองและอื่นๆ	จำนวน ๗ แห่ง

การไฟฟ้า

- ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ครบทุกหมู่บ้าน

๒.๔.๕ ข้อมูลอื่นๆ**มวลชนจัดตั้ง**

- ลูกเสือชาวบ้าน	จำนวน ๒ รุ่น ๓๐๐ คน
- ไทยอาสาป้องกันชาติ	จำนวน ๑ รุ่น ๑๐๐ คน
- อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	จำนวน ๒ รุ่น ๑๘๙ คน

๒.๔.๖ ศักยภาพในตำบล**ก. ศักยภาพของเทศบาลตำบลปัลลิว****(๑) คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลปัลลิว****ทำเนียบผู้บริหาร**

๑) นายอรรถ พงศ์ศักดิ์	นายกเทศมนตรีตำบลปัลลิว
๒) นายประชุม ศรีงาม	รองนายกเทศมนตรีตำบลปัลลิว
๓) นายสราวุธ พงษ์สวัสดิ์	รองนายกเทศมนตรีตำบลปัลลิว
๔) นางละออง อุทัยรัมย์	ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปัลลิว
๕) นายปรีชา กลิ่นขจร	เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปัลลิว

ทำเนียบฝ่ายสภา

๑) นายกัมปนาท พรหมนา	ประธานสภาเทศบาลตำบลปัลลิว
๒) นางนิรนุช ปลื้มผล	รองประธานสภาเทศบาลตำบลปัลลิว

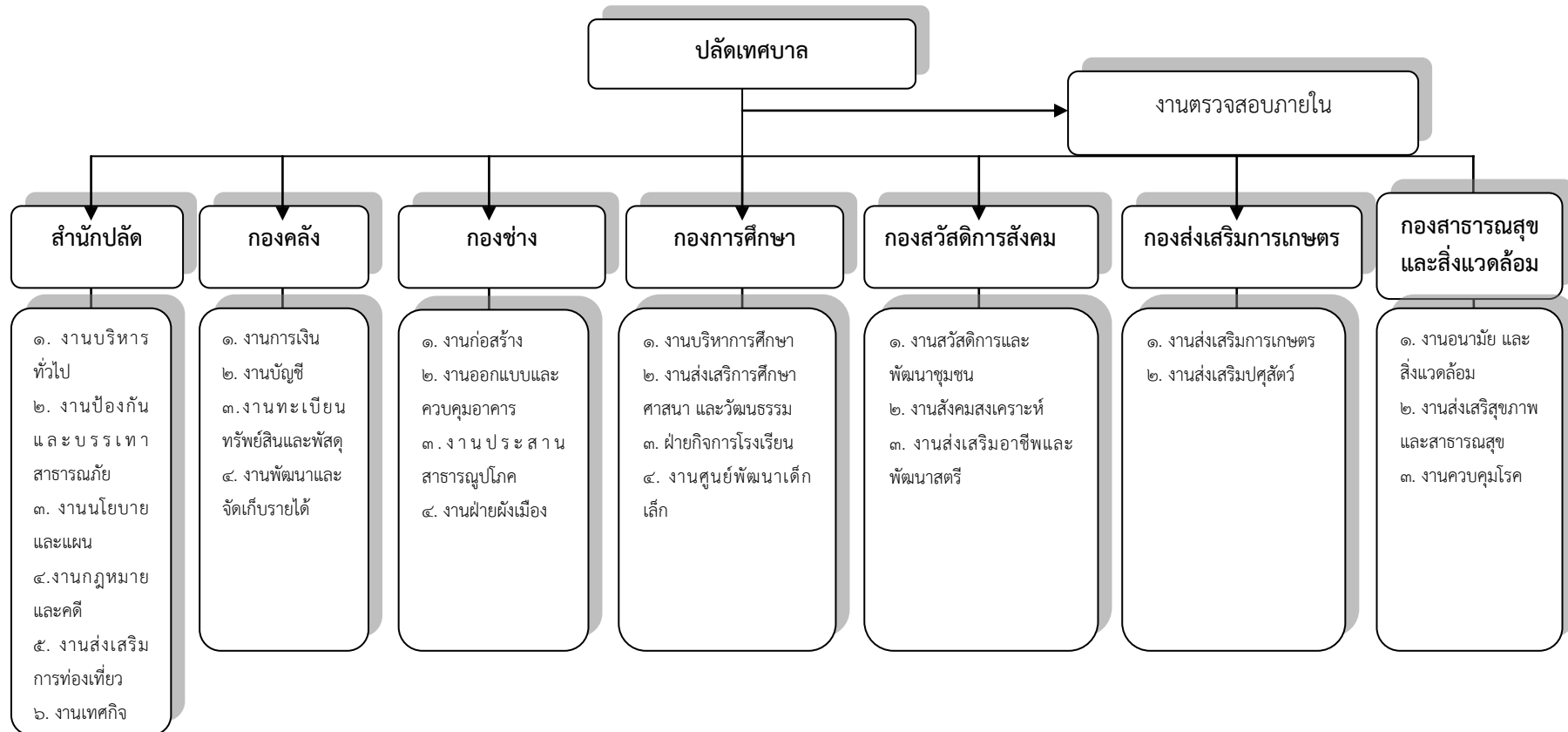
๓) นายมานะ วงษ์สุข	เลขานุการสภาเทศบาลตำบลปัว
๔) นายอดุลย์ คำผล	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๑
๕) นายจเร รักษา	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๑
๖) นายมงคล รักษา	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๑
๗) นางภาสินี หัตถ์	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๑
๘) นายสมคิด เจริญคง	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๒
๙) นายวิรัตน์ กะวิ	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๒
๑๐) นายยงยุทธ บุญตาสืบ	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๒
๑๑) นายประสงค์ เรืองศรี	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๒
๑๒) นางอร่าม รสพุ่ม	สมาชิกสภาเทศบาล เขต ๒

(๒) โครงสร้างการกำหนดส่วนราชการในเทศบาลตำบลบ้านบัว

เทศบาลตำบลบ้านบัว เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ได้มีการกำหนดส่วนราชการตามแผนอัตรากำลัง พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ แบ่งเป็น ๗ ส่วน ประกอบด้วย

- ๑) สำนักปลัด
- ๒) กองคลัง
- ๓) กองช่าง
- ๔) กองการศึกษา
- ๕) กองสวัสดิการสังคม
- ๖) กองส่งเสริมการเกษตร
- ๗) กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

โครงสร้างการกำหนดส่วนราชการในเทศบาลตำบลปัว ตามแผนอัตรากำลัง ๓ ปี

แผนภูมิที่ ๒.๓ แสดงโครงสร้างการกำหนดส่วนราชการในเทศบาลตำบลปัว

(๓) รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลปัลลิว

ตารางที่ ๒.๒ แสดงรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลปัลลิว (เทศบาลตำบลปัลลิว)

ประมาณการ รายรับ	ปี ๒๕๕๒	ปี ๒๕๕๓	ปี ๒๕๕๔	หมายเหตุ
	๒๗,๔๑๑,๒๐๐.-	๒๗,๕๘๒,๒๔๐.-	๒๙,๘๐๔,๖๑๗.-	

ข. ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

(๑) การรวมกลุ่มของประชาชน

กลุ่มอาชีพ	จำนวน ๒ กลุ่ม
กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล	จำนวน ๑ กลุ่ม
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์	จำนวน ๔ กลุ่ม

(๒) จุดเด่นของพื้นที่ ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล

พื้นที่ตำบลปัลลิว มีสภาพลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีลำห้วยไหลผ่าน ๒ สาย
จึงเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม

พื้นที่บางส่วนของตำบลปัลลิว เป็นพื้นที่อยู่ติดกับเขตชลประทาน/อ่างเก็บน้ำ
เหมาะแก่การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

พื้นที่ของตำบลบ้านบัว ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอและจังหวัด ประมาณ ๒๐-๓๐
กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมสะดวก เหมาะแก่การพัฒนา และลงทุนประกอบธุรกิจต่างๆ ได้
อย่างดี

๒.๔.๗ สรุปแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดจันทบุรี^{๔๔}

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เป็นศูนย์กลางการผลิตและส่งออกผลไม้ ดินแดนท่องเที่ยวหลากหลายเมือง
เศรษฐกิจชายแดน” (ราชันแห่งอัญมณี ราชินีแห่งผลไม้ ประมวงมากมาย ท่องเที่ยว ค้าขายชายแดน)

เป้าประสงค์ (Goals)

- ๑) เป็นแหล่งผลิตผลไม้และผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปคุณภาพ
- ๒) เป็นศูนย์แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพหลากหลาย
- ๓) เป็นช่องทางการค้าและท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคอินโดจีน
- ๔) ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
- ๕) ประชาชนร่วมดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาสภาพแวดล้อม

^{๔๔} สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปัลลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี, “แผนยุทธศาสตร์
การพัฒนากองการบริหารส่วนตำบลปัลลิว พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๐”, หน้า ๑๗-๑๘. (ัดสำเนา).

- ๖) เป็นศูนย์กลางการค้าอัญมณีและเครื่องประดับของโลก
- ๗) เป็นแหล่งผลิตกังหันคุณภาพเพื่อส่งออก
- ๘) มีโครงสร้างพื้นฐานครบถ้วน และประชาชนมีความมั่นคง

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues)

- ๑) การพัฒนาสินค้าเกษตรคุณภาพ
- ๒) พัฒนาการท่องเที่ยว
- ๓) ขยายการค้าและท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคอินโดจีน
- ๔) วิจัยและพัฒนา
- ๕) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- ๖) พัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับ
- ๗) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม

ยุทธศาสตร์ / กลยุทธ์ของจังหวัด (Strategies)

- ๑) พัฒนาสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปให้ได้มาตรฐานสากลและกระจายสินค้าทั้งในและนอกประเทศ
- ๒) พัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อรองรับ นักท่องเที่ยว
- ๓) ขยายการค้าและการท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคอินโดจีน
- ๔) พัฒนาวัตถกรรมด้านเกษตรกรรม เกษตรแปรรูป และการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของลูกค้า
- ๕) อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- ๖) พัฒนาอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับสู่มาตรฐานสากล
- ๗) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม

ข้อเสนอแนะการเปลี่ยนแปลงของจังหวัด (Blueprint for Change)

- ๑) ปรับปรุง / แก้ไขระเบียบ ข้อบังคับ ของทางราชการ ที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินงานแบบ CEO
- ๒) ให้อำนาจจังหวัดในการเลือกที่ปรึกษาในด้านการดำเนินงานบริหารงานแบบบูรณาการ
- ๓) ให้ ก.พ. ทบทวนปรับเปลี่ยนตำแหน่งงาน (บุคลากร) ให้ตรงกับความต้องการของจังหวัด
- ๔) พัฒนาบุคลากรในด้านวิชาการ / แผนงาน ให้มีความรู้ความชำนาญด้านเศรษฐกิจและการแข่งขัน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ๕) ให้มีการปรับเปลี่ยนเงินเดือนและสวัสดิการของข้าราชการให้เหมาะสมกับประสิทธิภาพและความสามารถ

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติราชการของจังหวัดจันทบุรี

- ๑) แนวทางการลดค่าใช้จ่าย
- ๒) ควบคุมดูแลการใช้จ่ายทุกด้านของส่วนราชการ
- ๓) รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณของทุกส่วนราชการทุกสิ้นเดือน
- ๔) ให้รางวัลหน่วยงานที่สามารถประหยัดงบประมาณได้

แนวทางการลดระยะเวลาการให้บริการ

- ๑) ให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่บริการลดขั้นตอนการบริการลง และประชาสัมพันธ์ให้ทราบ โดยทั่วกัน
- ๒) ประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ

แนวทางการเพิ่มคุณภาพการให้บริการ

- ๑) กำหนดมาตรฐานการบริการ
- ๒) การให้รางวัลแก่หน่วยงานที่ผ่านการประเมิน

แนวทางการพัฒนาองค์กร

- ๑) พัฒนาองค์กรความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่ข้าราชการในจังหวัด
- ๒) จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรอนงค์ มหามิตร ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขาม อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” ผลการศึกษาพบว่า ผลการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ของการจัดสวัสดิการชุมชนหนองลูกช้างได้นำมาใช้ครบทั้ง ๔ องค์ประกอบ ในเรื่องของการให้ (ทาน) เป็นวัตถุคือเงินที่นำมาส่วนกันลงทุนในการจัดตั้งกลุ่ม การใช้คาพูดที่ไพเราะมีประโยชน์ (ปิยวาจา) การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ (อัทธจริยา) และความสม่ำเสมอ (สมานัตตตา) ซึ่งผลการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนหนองลูกช้าง ช่วยเหลือชาวบ้านในการหาเลี้ยงชีพได้ ถือเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ทำให้มีทุนทรัพย์ในการเลี้ยงชีพ และมีเงินออมทรัพย์สะสม การจัดสวัสดิการชุมชนจึงเป็นการสร้างหลักประกันชีวิตที่ดีให้กับชาวบ้านถือเป็นภูมิปัญญาที่ทุกคนได้ร่วมกันดำเนินการจนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี^{๑๐๒}

พระครูพัชรคณาภิรักษ์ (ปณณธร จารุณโณ) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการเชิงพุทธของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน ตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมนมีพัฒนาการต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มก่อตั้งวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๔๘ ผลการดำเนินการมีสมาชิกเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๑๒๔๐ ราย มีเงินทุนในกองทุนสะสมของสมาชิกหรือเงินทุน ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สี่ล้านบาท) ยึดแนวคิดการบริหารจัดการเชิงพุทธมาใช้ในการพัฒนาการจัดการและการบริหารงานกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์อย่างเป็นระบบ

หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน คือ พละ ๔ พลังแห่งธรรมปัญญา ประกอบด้วยปัญญาพละ วิริยะพละ อดิวิชข-พละ และสังคหพละ ได้แกหลักสัปปุริสธรรม หลักสัจจะและปัญญา หลักทิวฐธัมมิกัตถะ ประโยชน์ หลักอิทธิบาท และหลักสัมมาอาชีพ

ผลของการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการบุคลากร การเงิน และการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน และการประสานระหว่างบุคคล มีประสิทธิภาพมากขึ้น ชุมชนได้รับผลจากการบริหาร หลายด้านเช่นด้านสวัสดิการ คือมีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลเป็นต้น ด้านผลผลิตการสร้างรายได้แก่ชุมชน ด้านการประกอบอาชีพ คือสมาชิกมีทุนในการประกอบกิจการ ด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ประจำเดือน อาตย์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้คนในสังคมเกิดความรัก ความเข้าใจ ความสมานฉันท์ได้หวนกลับสู่ชุมชน เพราะผู้คนได้มีโอกาสมาพบปะแลกเปลี่ยนทุกข์สุขมากยิ่งขึ้น ความเป็นชุมชนปรากฏขึ้นแทนที่ความทะเลาะเบาะแว้งกันทำให้สมาชิกในกลุ่มมีวินัย เป็นคนซื่อสัตย์ ไม่คดโกง อันเป็นผลจากระบบบริหารจัดการที่ต้องการความมีสัจจะ จึงบรรลุถึงประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ทำให้สมาชิกมีหลักยึดเหนี่ยวทุกซอกทุกมุม ไม่ว่าจะประสบเหตุใดๆ ก็ยังมีครอบครัว มีชุมชนคอยให้

^{๑๐๒} อรอนงค์ มหามิตร, “การจัดสวัสดิการชุมชนด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ของชุมชนหนองลูกช้าง ตำบลบ้านขาม อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

กำลังใจ มีเงินออกเป็นตัวสนับสนุนค้ำจุนให้เกิดความอบอุ่นใจทำให้สมาชิกเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การให้สวัสดิการคนป่วยที่นอนโรงพยาบาล หากคนป่วยสูบบุหรี่ ก็จะถูกปรับสวัสดิการ เป็นต้น ทำให้ชุมชนมีพลังต่อรองกับพ่อค้า นักธุรกิจจากภายนอกได้ เพราะการบริหารจัดการร่วมกัน รวมกลุ่มกันซื้อขายสินค้า ซึ่งป้องกันการถูกเอารัดเอาเปรียบดังที่ผ่านมาและทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจมากขึ้น เห็นได้จากการริเริ่มคิด วางแผนทำกิจกรรมใหม่ๆ อีกหลายอย่างในด้านธุรกิจของชุมชน ต่างจากแต่ก่อนที่ไม่ได้กล้าคิด กล้าทำและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การดูแลสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายธรรมชาติ และการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า^{๑๐๓}

ไพฑูรย์ นิยมนา และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง โครงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการสังคมระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาพบว่า มีจำนวน ๖ กลุ่มกองทุนที่รวมตัวกันในลักษณะของเครือข่ายและมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องมาแล้วมากกว่าหนึ่งปี แต่ละชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมกองทุนสองกองทุนควบคู่กันไป คือ “กองทุนเสริมสร้างชีวิตชุมชน” และ “กองทุนสวัสดิการชุมชน” โดยกองทุนเสริมสร้างชีวิตชุมชน จะดำเนินกิจกรรมทางการเงิน มีการซื้อ หุ่น การฝาก การถอน และการกู้

ผลกำไรจากการดำเนินการของกองทุนเสริมสร้างชีวิตชุมชนนั้น ร้อยละ ๓๐ จะจัดสรรเพื่อนำไปเป็นทุนสำหรับการจัดสวัสดิการให้กับชาวชุมชนที่เป็นสมาชิก พร้อมทั้งตั้ง กองทุนอีกกองทุนหนึ่งขึ้น มารองรับให้ชื่อว่า “กองทุนสวัสดิการชุมชน” และเรียกชื่อทั้ง สองกองทุนรวมกันว่า “กองทุนเสริมสร้างชีวิตและสวัสดิการชุมชน...” ต่อท้ายด้วยชื่อชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้ง กองทุน จากการศึกษาพบว่า การดำเนินกิจกรรมกองทุนเสริมสร้างชีวิตชุมชน เติบโตขึ้น อย่างต่อเนื่อง ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนมีทุนสำหรับการจัดสวัสดิการให้สมาชิกอย่างต่อเนื่อง จากนั้น ได้ร่วมกันก่อตั้งเครือข่ายชื่อว่า เครือข่ายกองทุนเสริมสร้างชีวิตและสวัสดิการชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ บริหารจัดการในรูปเครือข่าย มีการรวมสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งเครือข่ายเข้าด้วยกันแล้ว นำไปทำประกันชีวิตให้กับสมาชิก นอกจากนี้ยังมีการกู้เงินระหว่างกลุ่มเพื่อเสริมสภาพคล่องทางการเงิน

สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่านั้น พบว่า เป็นรูปแบบที่มีกระบวนการดำเนินงานสี่ขั้นตอน คือ ขั้นแรกคือการก่อตัวของเครือข่ายด้วยการจุดประกายและขยายความคิดด้วยแนวคิดตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมด้วยการตั้ง ประเด็นในเชิงท้าทายเพื่อการสร้างความตระหนักให้กับชาวชุมชนว่า ชุมชนเราจะก้าวสู่การเป็นชุมชนเกิดพระเกียรติเศรษฐกิจ พอเพียงได้อย่างไร ขั้นที่สองมีการกำหนดคำขวัญเพื่อการบริหารจัดการว่า “ร่วมทุน รวมใจ รับใช้ชุมชน” และมีพันธกิจร่วมกันว่า จะแบ่งเบาภาระหนี้เงินกู้ยืมของระบบของสมาชิก พร้อมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการออม บริหารจัดการเครือข่ายในรูปของคณะกรรมการ โดยที่แต่ละกลุ่มกองทุนบริหารจัดการอย่างอิสระ กำหนดแนวทางการดำเนินงานภายใต้บริบทชุมชนตนเอง แต่มีแนวทางในการบริหารจัดการคล้ายคลึงกัน ขั้นที่สามมีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกองทุนด้วยการจัดให้มีการประชุม

^{๑๐๓} พระครูพัชรคณาภิรักษ์ . (ปณณธ จารุณโณ), “การบริหารจัดการเชิงพุทธของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านโคกมน ตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

อย่างต่อเนื่องและใช้สถานที่ประชุมหมุนเวียนกันไป จัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานร่วมกัน สำหรับการให้ประโยชน์จากการมีเครือข่ายนั้น พบว่า มีการรวมสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งเครือข่ายเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปทำประกันชีวิตให้กับสมาชิก และมีการกู้เงินระหว่างกลุ่มเพื่อเสริมสภาพคล่องทางการเงินให้กับกองทุนตนเอง และชั้นที่ส่งเสริมการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอื่นอย่างต่อเนื่อง เช่นการร่วมพิธีเปิดกองทุน การจัดสรรเงินเข้าเครือข่ายเพื่อการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่นการประชุม การศึกษาดูงาน เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรค ในการบริหารจัดการเครือข่าย พบว่า ขาดการนำระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการบริหารจัดการ ยังมีความไม่เข้าใจของสมาชิกและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนบางกองทุน และขาดเครื่องมือที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์เครือข่ายสำหรับประโยชน์ของการมีเครือข่าย พบว่า เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกทั้ง การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ การเสริมสภาพคล่องทางการเงิน ช่วยทำให้เกิดอำนาจต่อรองกับบริษัทประกันชีวิต^{๑๐๔}

พัชรินทร์ นางาม ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย ได้รับการปฏิบัติในการจัดบริการสวัสดิการสังคม โดยรวมและรายด้านทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ บริการด้านการศึกษา บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านที่อยู่อาศัย บริการด้านการจ้างงาน บริการสังคมด้านการคุ้มครองรายได้ และบริการสังคม ด้านการบริการสังคมทั่วไป ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและรายได้ต่างกัน ได้รับการปฏิบัติในการจัดบริการสวัสดิการสังคม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันทางสถิติ ($p > .05$)

แต่ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ได้รับการปฏิบัติในการจัดบริการสวัสดิการสังคม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง ได้แก่ ต้องการให้เทศบาลมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กมากยิ่งขึ้น จัดทีมแพทย์อาสาออกตรวจสุขภาพประจำปีหรือทุก ๆ ๖ เดือน อย่างสม่ำเสมอ ออกหน่วยแพทย์อาสาเคลื่อนที่บ่อยครั้งฝึกอบรม อ.ส.ม. ประจำหมู่บ้าน ในการปฐมพยาบาลประชาชนเบื้องต้น ช่วยเหลือดำเนินการด้านกฎหมายให้แก่ประชาชนที่มีปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดินกรณีที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลมานานแต่ไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน ฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพแก่ประชาชนเป็นระยะ ๆ ให้เพียงพอต่อความต้องการ ให้การสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัยให้แก่เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเป็นประจำทุกปีอย่างทั่วถึง

โดยสรุป ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ได้รับการปฏิบัติในการจัดบริการสวัสดิการสังคม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน ได้รับการปฏิบัติในการจัดบริการสวัสดิการสังคมโดยรวมและ

^{๑๐๔} ไพฑูรย์ นิยมณา และคณะ, “โครงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการสังคมระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอรามัญ จังหวัดศรีสะเกษ”, (ชุดโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการระดับอำเภอ เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน, สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๕ จังหวัดนครราชสีมา, นครราชสีมา, ๒๕๕๒).

รายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่อาชีพต่างกัน ได้รับการปฏิบัติในการจัดบริการสวัสดิการสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งข้อเสนอนี้สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติงานการจัดบริการสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลหนองสองห้อง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๑๐๕}

นารี พุกขมาศ ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของคนยากจนในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า

๑. ระดับความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ อนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการทำงานและการมีรายได้ และด้านนันทนาการของคนยากจนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบปริมาณความต้องการในการได้รับสวัสดิการ สังคมตามตัวแปร ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า คนยากจนที่อาศัยในจังหวัดสมุทรปราการที่มีเพศต่างกัน มีปริมาณ ความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมทั้ง ๕ ด้านไม่ต่างกัน และคนยากจนที่อาศัยในจังหวัดสมุทรปราการที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และบุคคลและสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันของผู้ที่อาศัยอยู่ด้วยต่างกัน มี ปริมาณความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมทั้ง ๕ ด้านแตกต่างกัน^{๑๐๖}

ธีระศักดิ์ พงษ์ไกรรุ่งเรือง ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า สภาพการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบของการสนับสนุนเบี้ยยังชีพ ปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ส่วนใหญ่การจัดสวัสดิการสังคมยังไม่ครอบคลุมกลุ่มผู้รับบริการ ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการ พบว่าส่วนใหญ่ควรมีการพัฒนาาระบบ ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้เป็นปัจจุบันและควรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดสวัสดิการสังคม^{๑๐๗}

ณรงค์ แก้มจินดา ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษากองทุนสัจจะกองบุญวันละบาท บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ ๗ ตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนกองทุนสัจจะกองบุญวันละ ๑ บาท ได้แก่ การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมการให้ความรู้เกี่ยวกับการออมและประโยชน์ของการออมโดยการ

^{๑๐๕} พชรนันท์ นางาม. “การศึกษาการจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองสองห้อง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารสาธารณะ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

^{๑๐๖} นารี พุกขมาศ. “ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของคนยากจนในจังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๓).

^{๑๐๗} ธีระศักดิ์ พงษ์ไกรรุ่งเรือง, “แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒).

ประชุมชี้แจง การจัดสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุม การเกิด แก่ เจ็บป่วย และเสียชีวิต และได้
 ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกองทุนสัจจะกองทุนวันละ ๑ บาท ได้แก่ การรับสมัครสมาชิก การ
 เก็บเงินออม การจัดสรรเงินกองทุนสัจจะกองทุนวันละ ๑ บาท เพื่อใช้ในการดำเนินงาน การจัด
 สวัสดิการและการประชาสัมพันธ์

ปัญหาการดำเนินงาน ได้แก่ สมาชิกขาดความรู้วัตถุประสงค์การออมของกองทุนสัจจะ
 กองทุนวันละ ๑ บาท สมาชิกขาดความเชื่อมั่นและลาออก ปัญหาการเก็บเงินออม การ
 ประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง การบริหารงานกองทุนไม่เป็นระบบ การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น

แนวทางการพัฒนาบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการจัดสวัสดิการ
 ชุมชนกองทุนสัจจะกองทุนวันละ ๑ บาท คือ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินกองทุนสัจจะ
 กองทุนวันละ ๑ บาท และขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่ม
 งบประมาณในการบริหารจัดการ ควรมีการจัดทำเอกสารหรือแผ่นพับแจก ประชาสัมพันธ์ การ
 ดำเนินงานควรให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการบริหารงานในการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถบริหาร
 จัดการเองได้ พึ่งพาตนเองได้ก่อให้เกิดการดำเนินงานโดยชุมชน เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง^{๑๐๘}

ยุพิน ตันตุลา ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการจัดสวัสดิการสังคมที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน
 กรณีศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า

๑. กองทุนหมู่บ้าน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ส่วนใหญ่จัดสวัสดิการสังคม ด้านการ
 ช่อมแซมสาธารณประโยชน์ รองลงมาเป็นด้านการทำนุบำรุงศาสนา ด้านการให้ทุนการศึกษาแก่เด็ก
 ด้านการสงเคราะห์คนชรา ด้านการฃาปนกิจสงเคราะห์ ด้านการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย และด้าน
 การสงเคราะห์คนพิการ

๒. สภาพการจัดสวัสดิการสังคมที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
 ไม่แตกต่างการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ตามระดับมาตรฐานของกองทุน ขนาด
 หมู่บ้าน ระยะทางจากหมู่บ้านถึงอำเภอด่านซ้าย และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

๓. ตัวแทนกองทุนหมู่บ้าน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าใน
 อนาคตควรมีสวัสดิการสังคมในมากขึ้น หากเป็นไปได้ภาครัฐควรสมทบทุน สวัสดิการสังคมให้แก่
 หมู่บ้านอีกทางหนึ่งด้วย^{๑๐๙}

นิวัตร คำมุงคุณ ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล
 อุ่มเหมา อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า

^{๑๐๘} ณรงค์ แก้มจินดา. “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมสวัสดิการชุมชน
 กรณีศึกษากองทุนสัจจะกองทุนวันละบาท บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ ๗ ตำบลเขาสวนกวาง อำเภอเขาสวนกวาง
 จังหวัดขอนแก่น”, รายงานการศึกษาอิสระปริญญาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
 ปกครองท้องถิ่น, (วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓).

^{๑๐๙} ยุพิน ตันตุลา. “สภาพการจัดสวัสดิการสังคมที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษาในเขตพื้นที่
 อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย”,วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา,
 (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๘).

๑. การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ๕ ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการศึกษา วิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานรูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคม ด้านการประสานความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการจัดบริการสวัสดิการสังคมของหน่วยงาน ด้านการประสานและสนับสนุนการทำงานของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ด้านการให้คำแนะนำ สนับสนุนและประสานเครือข่าย ด้านการปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดหรือได้รับมอบหมาย และ ด้านการจัดทำระบบข้อมูลและฐานข้อมูลเกี่ยวกับการบริการสวัสดิการสังคม

๒. การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลลุ่มหมั้ว อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำแนกตาม เพศ และหมู่ที่อยู่อาศัย โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ ส่วนจำแนกตาม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก อายุ และ ระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลลุ่มหมั้ว อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แยกเป็นรายด้านเรียงลำดับความถี่จากมากไปน้อย คือ การดำเนินงาน และการใช้งบประมาณไม่ขัดกับข้อกฎหมาย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การทำกิจกรรมด้านการพัฒนาและจัดสวัสดิการสังคมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการดำเนินงาน การสำรวจรวบรวมข้อมูลองค์กร/ หน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมต้องรู้ว่าองค์กรหน่วยงาน มีอะไร ทำอะไรบ้าง การร่วมเรียนรู้ในการติดตามเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ การส่งเสริมการจัดการความรู้โดยชุมชน (จัดเวที เปิดเวที โดยนำข้อมูลชุมชนมาช่วยกันพิจารณาใช้ประโยชน์จากข้อมูลจริงในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาโดยชุมชน) การวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินงานและแนวทางปรับปรุงแก้ไข การศึกษามาตรฐาน/รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมนอกพื้นที่ก่อน เช่น การศึกษาดูงาน ศึกษา/ค้นคว้าจากข้อมูล/องค์กรต่างๆ และรายงานผลการดำเนินงานให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูล^{๑๑๐}

ภัทรวรรณ กาสือ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการ องค์กรออมบุญวันละบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน เทศบาลตำบลลุ่มหมั้ว อำเภอธาตุพนม จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการองค์กรออมบุญวันละบาท โดยใช้องค์ประกอบ ๗-S ของ McKinsey ซึ่งประกอบด้วย ๑. โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร ฯ (Structure) มีโครงสร้างการบริหารองค์กรที่เป็นทางการ (แนวดิ่ง) และมีการบริหารงานแบบไม่เป็นทางการ (แนวนอน) ผสมผสานระหว่างกัน อาศัยความสัมพันธ์ของคณะกรรมการ ๔ ฝ่ายกับสมาชิกกองทุน ๒. กลยุทธ์องค์กร (Strategy) มีการนำ ๔ กลยุทธ์หลักมาใช้ในการบริหารงานองค์กร ฯ ได้แก่กลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์องค์กร ฯ กลยุทธ์ด้านการเรียนรู้ขององค์กร ฯ กลยุทธ์ด้านการสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กร ฯ และกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการข้อมูล ๓. ระบบการทำงานขององค์กร (Systems) ประกอบด้วย ระบบการบริหารจัดการกองทุน ๕ กองทุน ระบบการวางแผนข้อมูล ระบบการพัฒนาองค์กร ระบบการติดตามตรวจสอบ ๔. รูปแบบการขับเคลื่อนองค์กร ฯ (Style)

^{๑๑๐} นิวัตร คำมุงคุณ, “การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลลุ่มหมั้ว อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๔).

ประกอบด้วย รูปแบบการใช้แนวคิดการออบมบุญมาปรับใช้กับองค์กร ฯ ควบคู่กับการบริหารจัดการ แนวราบแบบมีส่วนร่วม ๕.สมาชิกองค์กร (Staff) พบว่า ใช้ทักษะด้านการบริหารจัดการ ทักษะด้านการจัดการความรู้ ทักษะด้านการใช้โปรแกรมสวัสดิการ และ ๗. ค่านิยมร่วมสมาชิกองค์กร ฯ (Shared values) พบว่า เป็นค่านิยมระดับองค์กรและค่านิยมระดับบุคคล ผลการศึกษาการใช้ทุนทางสังคม เพื่อสร้างความยั่งยืนของกองทุน พบว่า การบริหารจัดการ “องค์กรออบมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน” นำไปสู่ความยั่งยืนของทุนทางสังคม เมื่อพิจารณาจากกรอบแนวคิดเรื่องทุนมนุษย์ ทุนทางสถาบัน และทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

ผู้ศึกษาเสนอว่า “องค์กรออบมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน” ควรให้ความสำคัญกับค่านิยมร่วมของสมาชิกองค์กร ฯ เพื่อใช้เป็นฐานการพัฒนาองค์กร ฯ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรประกอบที่ ๑-๖ โดยเฉพาะการพัฒนาแกนนำและสมาชิกองค์กร ฯ (องค์ประกอบที่ ๕) ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีทักษะใหม่ๆ (องค์ประกอบที่ ๖) เช่น การใช้โปรแกรมสวัสดิการ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลขององค์กร ฯ ควรส่งเสริมการใช้ทุนมนุษย์และทุนสถาบันมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนทั้ง ๕ กองทุน เพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการให้กับคนทุกกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ควรส่งเสริมให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร ฯ รวมทั้ง ควรส่งเสริมให้มีการนำทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมมาปรับใช้กับองค์กรออบมบุญวันละหนึ่งบาท เพื่อเป็นการสร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืนได้ในระยะยาว^{๑๑๑}

ดวงดาว บุญพิทักษ์ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดการสวัสดิการชุมชนกลุ่มออบมทรัพย์อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพรับจ้าง และมีรายได้ตั้งแต่ ๓,๐๐๑-๕,๐๐๐ บาท บาท สำหรับทัศนคติของสมาชิกต่อการใช้ประโยชน์ของประเภทสวัสดิการชุมชนกลุ่มออบมทรัพย์อำเภอบ้านนา แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑.การรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายของกลุ่ม หลักการของกลุ่มและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ปรากฏว่า ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านวัตถุประสงค์ของกลุ่มออบมทรัพย์มากที่สุด ส่วนการศึกษาทัศนคติของสมาชิกต่อการใช้ประโยชน์ของประเภทสวัสดิการชุมชนกลุ่มออบมทรัพย์อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ได้แก่ ด้านฉันทานุมิตติสงเคราะห์ทุนการศึกษา ทุนอาชีพ ทุนสาธารณประโยชน์และด้านคำปรึกษาพยาบาล ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้านฉันทานุมิตติสงเคราะห์ และด้านทุนการศึกษามากที่สุด ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อการจัดสวัสดิการชุมชนกลุ่มออบมทรัพย์ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้งด้านการบริหารจัดการและด้านการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นเรื่องหลักการและอุดมการณ์ของกลุ่มออบมทรัพย์ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของ

^{๑๑๑} ภัทรวรรณ์ กาลือ, “การบริหารจัดการองค์กรออบมบุญวันละหนึ่งบาทเพื่อสวัสดิการชุมชนบ้านดอนไชย สร้างทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน เทศบาลตำบลล่อแมด อำเภอดงเจริญ จังหวัดลำปาง”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

การบริหารจัดการและการดำเนินงานของสมาชิก โดยเฉพาะการเข้าร่วมประชุมร่วมเสนอแนะ ร่วมตรวจสอบ ร่วมควบคุม เป็นต้น ควรส่งเสริมให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากประเพณีสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ทุกประเภทมากยิ่งขึ้น เช่น ค่ารักษาพยาบาล ด้านทุนสาธารณประโยชน์ ควรส่งเสริมให้สมาชิกเห็นความสำคัญกับบทบาทของตนเองในการขับเคลื่อนให้กลุ่มออมทรัพย์ประสบความสำเร็จสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกอย่างทั่วถึง^{๑๑๒}

พัชรี ศรีงาม ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาต้นแบบการจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสัจจะสวัสดิการชุมชน ตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสัจจะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะจัดตั้ง มีกระบวนการจัดตั้งทั้งหมด ๗ ขั้นตอน ระยะการบริหารจัดการเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน เป็นระยะของการจัดระบบการบริหารจัดการกองทุนประกอบด้วย การจัดโครงสร้างการทำงาน การปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ และการแสวงหาการสนับสนุน ระยะการเผยแพร่ความรู้สู่ภายนอก เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานต่อผู้ที่สนใจ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกองทุน ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานของที่ปรึกษาและคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ระบบการบริหารจัดการชัดเจนและคล่องตัว ทุนทางสังคมในตำบลเกื้อหนุนการดำเนินงานของกองทุน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังแสงให้การสนับสนุนและดำเนินการจัดสวัสดิการร่วมกับกองทุนได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก และการดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานสำหรับความต้องการในการพัฒนากองทุน ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการ การขยายจำนวนสมาชิกให้เพิ่มมากขึ้น การขยายประเพณีสวัสดิการให้มากขึ้น การประสานหน่วยงานมาให้การสนับสนุน การระดมทุนหาเงินเข้ากองทุน การสำรวจความพึงพอใจของผู้ด้อยโอกาส และการสำรวจข้อมูลผู้ด้อยโอกาสที่ยังไม่ได้รับสวัสดิการใดๆ เชื่อมโยงการทำงานกับกลุ่มอื่นๆ ในตำบล และการส่งเสริมให้สมาชิกมีงานทำ

ข้อเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนสัจจะสวัสดิการชุมชนตำบลวังแสง ได้แก่ การจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองให้มีความสมบูรณ์ การสร้างผู้นำใหม่ๆ เพื่อเป็นผู้นำรุ่นต่อไปที่จะมาสานงานต่อจากผู้นำรุ่นเก่า ควรมีการจัดการความรู้การจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุน นอกจากนี้กองทุนควรจัดทำแผนพัฒนากองทุนและการจัดสวัสดิการ เพื่อใช้เป็นแผนในการดำเนินงานของคณะกรรมการและใช้ในการเชื่อมประสานการทำงานกับหน่วยงาน ข้อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดระบบข้อมูลของกองทุนโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ การจัดสรรงบประมาณสมทบกองทุนควรพึงระวังไม่ให้ดำเนินการขัดกับระเบียบ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาเมื่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมาตรวจสอบภายหลังได้^{๑๑๓}

^{๑๑๒} ดวงดาว บุญพิทักษ์, “การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดการสวัสดิการชุมชนกลุ่มออมทรัพย์อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).

^{๑๑๓} พัทรี ศรีงาม, “การศึกษาต้นแบบการจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสัจจะสวัสดิการชุมชน ตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม”. *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

ดิเรก ธรรมฤทธิ์ ได้ศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับตำบล ผลการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิการชุมชนมี ๔ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มองค์กรในชุมชน ๒) เครือข่ายระหว่างชุมชน ๓) องค์การบริหารส่วนตำบล และ ๔) หน่วยงานเอกชน กลุ่มองค์กรและเครือข่ายมีทุนในการดำเนินกิจกรรมของตนเองมีการจัดสวัสดิการในรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มสมาชิก ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด มีงบประมาณในการจัดสวัสดิการให้กลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ส่วนหน่วยงานเอกชน โรงงานอุตสาหกรรมได้จัดสวัสดิการในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับโรงงานเท่านั้น

สำหรับการพัฒนารูปแบบการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับตำบล คือ ๑) การบูรณาการในลักษณะเครือข่าย เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละกองทุนตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกที่มีจำนวนจำกัดได้ ทำให้สามารถขยายการบริการออกไปได้อย่างทั่วถึงยิ่งขึ้นและมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่าองค์กร ๒) มีคณะกรรมการบริหารในระดับตำบลซึ่งเป็นตัวแทนของกองทุนชุมชนจากระดับหมู่บ้าน ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกองทุนต่างๆ ในตำบล ธรรมนูญ ระดมทุนสวัสดิการชุมชน สนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชนในระดับตำบล มีระเบียบรองรับในกาบริหารกองทุน มีการสำรวจจัดเก็บข้อมูล ให้มีการจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสทั้งตำบล ให้ครอบคลุมทั่วถึงไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน พร้อมจัดประเภทและเรียงลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการให้ความช่วยเหลือ ให้ทันตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป^{๑๑๔}

ทัศนียานะ ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการชุมชนแก่สมาชิก และการบริหารจัดการ ของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลบ้านด้า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการ ชุมชนแก่สมาชิกและการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านด้า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยเฉลี่ยทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านรายได้ของกองทุน ด้านบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุน ด้านสิทธิและหน้าที่ ของสมาชิก ด้านการจ่ายสวัสดิการและการช่วยเหลือสมาชิก ด้านการรับสมาชิกภาพและ การขาดจากสมาชิกภาพ อยู่ในระดับมากตามลำดับ ข้อเสนอแนะ คือ ควรให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประชุม ควรประชาสัมพันธ์และชี้แจงกฎระเบียบ กองทุน และควรจัดโครงการศึกษาดูงานในตำบลอื่น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้^{๑๑๕}

ชาญ ภูมิวิทย์ ได้ศึกษาเรื่อง ความสามารถขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนศึกษากรณีกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง (กชม.) ผลการศึกษาพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง (กชม.) มีปัญหาและข้อจำกัด สรุปได้ว่าปัญหาและข้อจำกัดของการบริหารจัดการกองทุน

^{๑๑๔} ดิเรก ธรรมฤทธิ์, “การศึกษารูปแบบการบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับตำบล”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑).

^{๑๑๕} ทัศนียานะ, “ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการชุมชนแก่สมาชิก และการบริหารจัดการ ของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลบ้านด้า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๕๕).

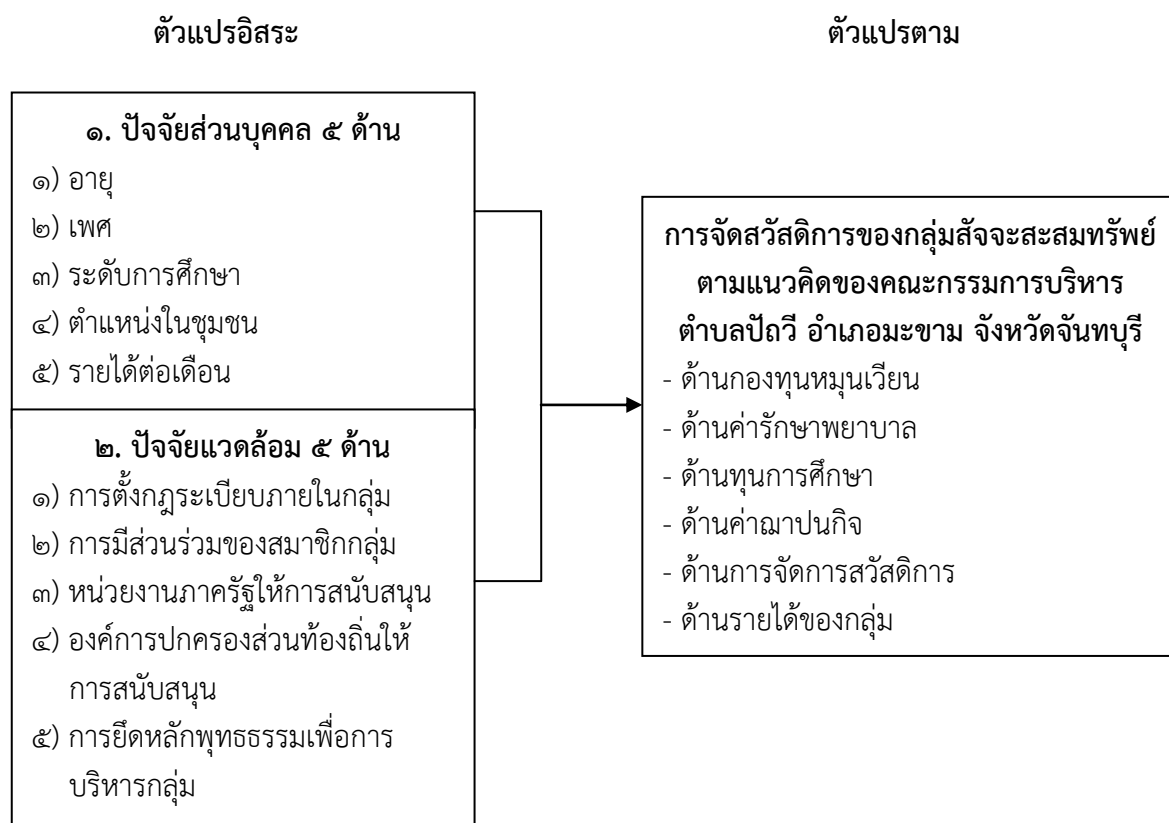
สวัสดิการชุมชนเมือง (กชม.) โดยมีปัญหาด้านระเบียบข้อบังคับที่ยังไม่ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาด้านคณะกรรมการที่ทำงานในรูปแบบอาสาสมัคร ที่ยังไม่มีอย่างต่อเนื่องในการทำงาน ปัญหาด้านความรู้ในการบริหารจัดการกองทุนยังขาดเทคนิคและวิธีการในการจัดการให้มีประสิทธิภาพ ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ยังไม่ต่อเนื่องและอยู่ในวงจำกัด ปัญหาด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและการระดมทุนยังไม่ต่อเนื่อง รวมถึงปัญหาของขบวนการกลุ่มออมทรัพย์ที่อ่อนแอเนื่องจากปัญหาหนี้สินของสมาชิกและการแก้ไขสินเชื่อของกลุ่มออมทรัพย์เอง^{๑๑๖}

พระทอง บุตรดี ได้ศึกษาเรื่อง พระสงฆ์กับการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในงานสวัสดิการชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ฝึกปฏิบัติศาสนกิจในงานสวัสดิการชุมชน โดยการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการพัฒนา ๓ ด้าน คือ การพัฒนามนุษย์ การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจระดับชุมชน และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม พบว่า พระสงฆ์ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้านการพัฒนามนุษย์มากที่สุด รองลงมาคือกิจกรรมด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจระดับชุมชน โดยพระสงฆ์ปฏิบัติกิจกรรมในระดับปานกลางทุกกิจกรรม ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการพัฒนาทั้ง ๓ ด้าน เป็นรายกิจกรรมเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติจากสูงถึงต่ำ พบว่า ด้านการพัฒนามนุษย์ พระสงฆ์ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับดังนี้ การอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน การสอนศีลธรรมในโรงเรียนการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การอบรมเยาวชนชายหญิง การจัดปฏิบัติธรรมประจำปี และการเดินสัจธรรมยาตรา โดยพระสงฆ์ได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมคือ ศีล ๕ มากที่สุดในการปฏิบัติกิจกรรมการสอนศีลธรรมในโรงเรียน การอบรมเยาวชนชายหญิง และสามเณรภาคฤดูร้อน ส่วนกิจกรรมการจัดปฏิบัติธรรมประจำปี และการเดินสัจธรรมยาตราพระสงฆ์ประยุกต์ใช้ไตรสิกขา ๓ และกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นใช้พรหมวิหาร ๔ มากที่สุด^{๑๑๗}

^{๑๑๖} ชาญ รูปสม, “ความสามารถขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนศึกษากรณีกองทุนสวัสดิการชุมชนเมือง (กชม.)”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๘).

^{๑๑๗} พระทอง บุตรดี, “พระสงฆ์กับการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในงานสวัสดิการชุมชน”, (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ ๒.๔ : กรอบแนวคิดในการวิจัย